

Agenda – Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Hybrid – Ystafell Bwyllgora 3 – Senedd a fideogynadledda drwy Zoom	Lara Date Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Iau, 30 Tachwedd 2023	0300 200 6565
Amser: 09.30	SeneddEconomi@senedd.cymru

Rhag-gyfarfod preifat (09.15–09.30)

Cyfarfod cyhoeddus (09.30–13.50)

1 Cyflwyniadau, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau
(09.30)

2 Papurau i'w nodi
(09.30)

2.1 Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2024–25 a Chostau Byw
(Tudalennau 1 – 19)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Anabledd Cymru – 19 Hydref 2023 [Saesneg yn unig]

2.2 Rheoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion (Diwygiadau Amrywiol) 2023
(Tudalennau 20 – 21)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd, 24
Hydref 2023

2.3 Ymatebion i adroddiad y Pwyllgor: Cyllid datblygu rhanbarthol ar ôl gadael yr UE

(Tudalennau 22 – 43)

Dogfennau atodol:

Ymateb Llywodraeth y DU – 24 Hydref 2023 [Saesneg yn unig]

Ymateb Llywodraeth Cymru – 27 Hydref 2023

2.4 Pwysau costau byw a'r Warant i Bobl Ifanc

(Tudalennau 44 – 70)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Weinidog yr Economi – 23 Tachwedd 2023

Llythyr gan y Cadeirydd at Weinidog yr Economi – 26 Hydref 2023

Llythyr oddi wrth Jones Bros. Ruthin (Civil Engineering) Co. Ltd – 27 Medi 2023 [Saesneg yn unig]

2.5 Protocol i Ddiwygio Cytundeb Marrakesh sy'n Sefydlu Cytundeb Sefydliad Masnach y Byd ar Gymorthdaliadau Pysgodfeydd

(Tudalennau 71 – 73)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd – 26 Hydref 2023

Llythyr gan y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd – 21 Tachwedd 2023

2.6 Adroddiad y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad: Y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Rhif 4) ar y Bil Ffyniant Bro ac Adfywio

(Tudalennau 74 – 78)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad at Gadeiryddion Pwyllgorau – 2 Tachwedd 2023

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad at y Gweinidog dros Newid yn yr Hinsawdd – 2 Tachwedd 2023

2.7 Cynllun Cynefin Cymru

(Tudalennau 79 – 83)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd – 10 Tachwedd 2023

Llythyr gan y Cadeirydd at y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd – 10 Tachwedd 2023 – Atodiad A [Saesneg yn unig]

2.8 Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024–25

(Tudalennau 84 – 86)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid at Gadeiryddion y Pwyllgorau – 14 Tachwedd 2023

2.9 Cyfarfod o'r Grŵp Rhyngweinidogol ar Fasnach

(Tudalennau 87 – 88)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Weinidog yr Economi – 16 Tachwedd 2023

Llythyr wedi'i ddiweddarau gan Weinidog yr Economi – 16 Tachwedd 2023

2.10 Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023

(Tudalennau 89 – 91)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd –
17 Tachwedd 2023

Llythyr gan y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd, 18
Hydref 2023

2.11 Y Bil Masnach (Cytundeb Partneriaeth Gynhwysfawr a Blaengar y Môr Tawel)

(Tudalen 92)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Weinidog yr Economi – 23 Tachwedd 2023

3 Ymchwiliad: Ymchwil a Datblygu: Cyrff ariannu

(09.30–10.15)

(Tudalennau 93 – 119)

Harriet Barnes, Cyfarwyddwr Polisi a Chyllido, Cyngor Cyllido Addysg Uwch
Cymru (HEFCW)

Dean Cook, Cyfarwyddwr, Lle a Ffyniant Bro, Innovate UK

Dan Shah, Cyfarwyddwr Strategaeth Fuddsoddi a Dirnadaeth System, Ymchwil
ac Arloesi yn y DU (UKRI)

Dogfennau atodol:

Papur tystiolaeth – Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru

Briff Ymchwil

Egwyl (10.15–10.20)

4 Ymchwiliad: Ymchwil a Datblygu: Addysg uwch

(10.20–11.05)

(Tudalennau 120 – 136)

Amanda Wilkinson, Cyfarwyddwr Prifysgolion Cymru

Yr Athro Roger Whitaker, Rhag Is–Ganghellor, Ymchwil, Arloesi a Menter ym
Mhrifysgol Caerdydd, Prifysgolion Cymru

Lewis Dean, Pennaeth Rhwydwaith Arloesi Cymru

Dogfennau atodol:

Papur tystiolaeth – Prifysgolion Cymru [Saesneg yn unig]

Papur tystiolaeth ychwanegol – Sefydliad y Gwyddorau Biolegol,
Amgylcheddol a Gwledig, Prifysgol Aberystwyth [Saesneg yn unig]

Egwyl (11.05–11.10)

5 Ymchwiliad: Ymchwil a Datblygu: Busnes

(11.10–12.00)

Yr Athro Justin Lewis, Cyfarwyddwr, Media Cymru.

Andy Silcox, Cyfarwyddwr Ymchwil, Canolfan Ymchwil Gweithgynhyrchu
Uwch Cymru

Yr Athro Pete Burnap, Cyfarwyddwr Hyb Arloesedd Seiber Cymru

Egwyl (12.00–13.05)

6 Dyfodol Dur yng Nghymru: Undebau Llafur

(13.05–13.50)

(Tudalennau 137 – 152)

Charlotte Brumpton–Childs, Swyddog Cenedlaethol, Gweithgynhyrchu, Undeb GMB

Alasdair McDiarmid, Ysgrifennydd Cyffredinol Cynorthwyol, Undeb Community

Peter Hughes, Ysgrifennydd Cymru, Unite Cymru

Dogfennau atodol:

Briff Ymchwil

7 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod ac ar gyfer eitemau 1, 2 a 3 o'r cyfarfod ar 13 Rhagfyr 2023

(13.50)

Preifat (13.50–14.00)

8 Trafod tystiolaeth yn dilyn y cyfarfod

(13.50–14.00)

Dear Economy, Trade, and Rural Affairs Committee,

We are writing to you to express the importance of including specific financial support for disabled people in the upcoming 2024-2025 budget.

We have all felt the effects of the cost-of-living crisis, but we have not all experienced it equally. We have found that there are disabled people across Wales, forced to live in awful circumstances due to the twin problems of poverty and the cost-of-living crisis. A fifth of the population of Wales is disabled¹ and households containing at least one disabled person is more likely to be living in poverty,² disabled people are more likely to be economically inactive or if in work, that work is more likely to be insecure and low wage.³ Poverty has long been a problem for disabled people living in Wales, but the rising cost-of-living is forcing people into worse and worse circumstances.

The 2023-2024 budget did not provide specific support for disabled people during the crisis and our findings from our report “Barely Surviving the impact of the cost-of-living crisis on disabled people” displays some of the consequences. We found that the financial support available was short-sighted, the cost-of-living payments supporting people to pay one month of bills, but nothing beyond. Disabled people often have more essential costs than non-disabled people, this extra cost of disability has not been accounted for, beyond the support already available.

The consequences are severe. Disabled people reported only being able to eat one meal a day, having to let go of support workers or stop going to vital therapies because of cost, being unable to run access equipment due to costs, in some cases losing their lives.

These have been difficult years to be a disabled person in Wales. We have been living through a mass-disabling coronavirus pandemic, in

¹ Office of National Statistics, Census 2021, “Disability, England and Wales: Census 2021”, 19th January 2023, <<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/healthandsocialcare/healthandwellbeing/bulletins/disabilityenglandandwales/census2021#how-disability-varied-across-england-and-wales>>

² Joseph Roundtree Foundation, “UK Poverty 2023 – The essential guide to understanding poverty in the UK”, 20th January (2023), p65, <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/uk_poverty_2023_-_the_essential_guide_to_understanding_poverty_in_the_uk_0_0.pdf>

³ Department for Work and Pensions, “Employment of disabled people 2022”, UK Government, 26th January (2023), <https://www.gov.uk/government/statistics/the-employment-of-disabled-people-2022/employment-of-disabled-people2022#labour-market-status>

which disabled people have been disproportionately harmed. Disabled people have disproportionately been impacted by over a decade of austerity policies and with severe changes to their benefit entitlement from the UK Government, this period of financial uncertainty and continued poverty does not look likely to change.

We are calling for the Budget to include a series of recommendations and for certain questions to be asked of what we need and what is missing.

- The Welsh Government, health services and local authorities in Wales should provide specific support for the running and maintenance of disability related equipment, to ensure that all disabled people are not financially impacted by their need to use certain equipment.
- Welsh Government to urgently review its policy on social care charges, including whether the disregards for disability related expenditure are adequately protecting disabled people on low incomes with high costs.
- Urgent action to recognise and tackle mental health issues amongst disabled people, including pathways to accessing appropriate mental health support whether from social care, other areas of the health service and/or through peer support, such as from disabled people's organisations.
- Food subsidies should be considered to reduce the cost of food in shops. To supplement this, the Welsh Government and Local Authorities should provide support to and nurture the creation of community food schemes. These schemes should include accommodation for dietary requirements and include options for access requirements.
- Public transport, such as buses and trains, should be taken under public ownership to be delivered as a public service, including measures such as reduced ticket prices with the eventual goal to make public transport in Wales free.
- Provision of resources and capacity building measures to ensure the establishment and sustainability of at least one Disabled People's Organisation in every local authority, to support

coproduction of policies and services with public bodies, including peer support schemes for disabled people

- Commitment from the Welsh Government to prioritise tackling the extra cost of disability

For more information, please contact

[REDACTED]. You can find our full report here:

<https://www.disabilitywales.org/wp-content/uploads/2023/07/Barely-Surviving-cost-of-living-report.pdf>

Kind regards,

Megan Thomas

Policy and Research Officer

Disability Wales

Disability Wales
Anabledd Cymru

Barely Surviving: The Impact of the Cost-of-Living Crisis on Disabled People in Wales

This report is dedicated to the memory of the disabled people who have lost their lives during the cost-of-living crisis

Introduction

It has been difficult to escape the cost-of-living crisis, but the reality of it for many disabled people across Wales has been devastating. This report may be a tough read for some, but we are unapologetic for it as we believe it is a necessary one. Our research indicates that disabled people in Wales and across the UK have been systemically let down by their governments and our findings show that trust in Government is at an understandable extreme low.

This report is split into sections to mirror the survey that was circulated. Starting with the impact of increased energy bills where we found that most respondents had experienced large bill increases and many found themselves unable to meet their costs as a result. We next move to the impact of increasing costs in other areas, focusing mostly on transport and food, where we see disabled people being unable to afford three meals a day or their impairment-related diets and experiencing ever-increasing social isolation due to lack of access to transport. We then consider the impact on physical health, mental health and well-being, this section sees some of our most concerning findings regarding an ongoing crisis in mental health among disabled people that remains unaddressed.

The cost-of-living crisis has caused significant harm to many disabled people across Wales. Support measures implemented have been insufficient to deal with the extent of harm that the crisis has caused. The short-term responses have been inadequate for a long-term crisis. We also see little support for other related impacts of the crisis, such as measures to reduce the cost of public transport, food, and mental health support for those struggling to meet the costs.

Methodology

In accordance with the social model of disability and the philosophy of our organisation, this report is primarily informed by the direct experiences of disabled people living in Wales. We ran a self-selecting survey available in English language, English language Easy Read, English language plain text, Welsh language, and Welsh language plain text. We received 74 responses to our survey across all formats; however, we did not receive any responses to our Easy Read survey.

71 respondents identified as a disabled person, one respondent identified as non-disabled but answering on behalf of a disabled person and one person identified as non-disabled and answered for themselves. Not all respondents answered every question, so not all figures will add up to 74. The highest response rate by local authority was from among residents in Cardiff City Council, the second largest number of respondents were based in Gwynedd. All respondents were based in Wales.

We also ran two self-selecting online focus groups aimed at disabled people. 25 individuals attended the focus groups overall, it is likely that some individuals both attended a focus group and completed the survey. We also ran a network meeting of disabled people's organisations and have incorporated some of that feedback into this report. This report also uses findings from a previous Disability Wales survey on the cost-of-living crisis conducted in Spring 2022, this survey received 39 responses. Our primary data is supplemented by secondary research of other key sources.

Context

Wales has a higher proportion of disabled people within their population than the rest of the UK, 28% of the Welsh population is disabled, compared to 22% in both England and Northern Ireland, and 21% in Scotland. Disabled people throughout the UK are also more likely to be economically inactive and have a higher rate of living in poverty.¹²³

The Locked-Out Report about the impact of Covid-19 on disabled people also demonstrated a clear link between outcomes and poverty, social deprivation, state benefits, housing and experiences of work and employment.⁴

Disabled people are particularly more likely to experience fuel poverty, in 2021 900,000 disabled people lived in fuel poverty, Scope and National Energy Action estimates raised that to 2.1 million people if bills reached £3,000 a year.⁵

What is referred to in this report as the “additional cost of disability”⁶ refers to unique costs experienced by disabled people or costs that are more essential for disabled people. Heat and electricity are also two costs that disabled people may need to meet to manage their impairments.

Some impairments can be triggered by extreme temperatures or require the use of equipment that uses a significant amount of electricity. These impairment-related expenses are essential for the disabled person, therefore in some cases, the basic payments they must make are increased in comparison to a non-disabled person or they would have to reduce expenditure in other essential areas, notably food and transport, to meet these costs.

In 2021 900,000 disabled people lived in fuel poverty.

Scope and National Energy Action estimates raised that to 2.1 million people if bills reached £3,000 a year.

Section One: Impact of Rising Energy, Electricity and Water Bills

A significant majority of disabled people who responded to our survey experienced increased costs to their heating, electricity and water. Of the 74 respondents, 89% experienced increased costs, this is a slight reduction from the previous year in which 92% of the respondents experienced increased costs, however it is relevant that the 2022 survey had significantly less participants.

When asked to give further details, one disabled person told us that “Heating has increased to the extent that we don’t turn it on, just wear more clothes.” This is a common response throughout survey responses and within the focus groups, disabled people reported using coping strategies such as wearing more clothes,⁷ turning heating on for strategic times throughout the day, or resorting to having to try and bare the cold.

Respondents noted that they had already been struggling for money prior to the crisis, making it difficult to cut expenses in other areas to make up for bill increases. One key concern was the wages and benefits such as Universal Credit and Personal Independent Payments not rising in line with inflation⁸ was highlighted as a key issue “everything is getting more expensive. energy costs, household bills, food prices, travel costs and yet wages, and PIP remain the same I can’t keep up.”⁹

Uncertainty about future bill increases was also highlighted. “What’s worse is not knowing what to expect next, how much more costs will increase.”¹⁰ Some noted that even with cutting expenses, they are concerned about future financial issues or costs increasing further.

58 of the 74 respondents reported having to cut back on these costs. When asked to provide further details respondents reported having to sell their possessions to pay their bills, some had to significantly reduce their car usage.¹¹ One respondent reported that they had to change what they used their PIP for, switching from using it for certain therapies to using it for survival. Multiple respondents reported having to use outdated glasses prescriptions as they could not afford bills and to update their glasses.¹²

Fuel poverty amongst disabled people is a problem that pre-exists this crisis, National Energy Action estimated that prior to the crisis, 900,000 disabled people lived in fuel poverty.¹³ Respondents to the survey and participants in the focus groups noted that the pre-existing problem with the price of fuel and financial insecurity has exacerbated the impact of the crisis. Many disabled people could barely afford to heat their homes previously, now it is an issue for an increased number of people.

There has been significant concern about people living on pre-payment meters. These meters are “a type of domestic energy meter that lets you pay for energy before you use it. This type of meter is also known as a pay-as-you-go meter.”¹⁴ Customers using prepayment meters are disproportionately low income, but prepayment meters are often more expensive. National Energy Action found that people living with prepayment meters are far more at risk of disconnection than their counterparts.¹⁵ Disability Wales is glad to see action from Ofgem on the forced installation of these prepayment meters, but more must be done to ensure that prepayment customers are not financially penalised for using this form of meter.¹⁶

Some action has been taken on energy bills and other household bills. We were pleased with the tariffs placed on energy companies and to see some support such as Winter Fuel Allowance and the one-off £150 cost of living payments. However, as will be discussed in further detail in section four, this is a long-term problem which cannot be fully addressed by measures designed to support people in the short term.

Section Two: Housing, Transport and Other Expenses

Disability Wales believes that this crisis is significantly more complex than just the rising cost of bills, this belief was reflected in the responses from disabled people living in Wales. This section addresses some of these other costs, such as the cost of transport, food, and leisure activities, and the impact on disabled people.

We found that disabled people in Wales are consistently spending more across Housing, Transport and Impairment related expenses. 61 disabled people told us that they had spent more on transport and 48 disabled people told us that they had to spend more on impairment-related expenses. Respondents noted the rise in prices of car fuel, and transport tickets as some of the main contributors towards rising travel costs. Some respondents noted that impairment-related expenses are essential costs for them so were had to sacrifice elsewhere to meet these costs. Housing costs was split evenly between those who had or had not spent more money on their housing costs. For those who had, many owned their own homes and attributed it to rising mortgages and the additional costs of having to make adaptations to their homes.

Disability Wales asked if respondents had cut back on a range of expenses. Transport was a typical area to make cuts with 53 respondents having reported to cut back on transport. This is a concern, especially considering that respondents reported that having to make these cuts had left them increasingly isolated and unable to see loved ones. They reported that they had found it difficult to afford to attend medical appointments and access important services that required transportation. Disability Wales is also concerned that these cuts have left other support measures less effective, when asked about if they had used a 'warm bank,' some respondents told us that they had been unable to use a warm bank due to the cost of transport to get there.

Food was another typical area where respondents cut back. 50 respondents reported that they had cut back on their food expenses and this was also reflected in the focus groups. Respondents reported that the cost of food have left them only able to eat 1 or 2 meals a day and made it difficult to eat their required diet e.g., gluten free. Two of the most likely areas to cut spending was on clothing and leisure activities. 56 respondents had cut spending on clothing and 58 respondents had cut back on leisure activities. Although clothing was not mentioned specifically, many respondents reported that they had to cut back on leisure activities to afford their main expenses. Many disabled people have told us that they have been unable to do the activities which bring them joy or

fulfilment and as a result have experienced a significant reduction in their quality of life, one person noting that they are "just surviving" instead of living fully.¹⁷

Social isolation was a common theme throughout this section of research. The combination of a lack of access to transport, suitable housing and having to cut back on expenses not related to essentials needed to survive, left many disabled people becoming isolated from their communities and loved ones.

Although still the largest share of respondents, the least likely area to cut was impairment-related expenses. 32 respondents had cut back on impairment-related expenses, as mentioned in the previous paragraph, impairment-related expenses are often an additional essential expense for disabled people that often cannot be cut back on, or once cut back on has an extreme impact on their life. Examples of an impairment-related expense include costs of running equipment, particular diets and additional transport expenses. One respondent reported that they could no longer afford their support worker due to the crisis, one respondent couldn't afford to run their access equipment, and another respondent told us that they felt like they would be better off in a prison than in their current circumstances.

Disability Wales is alarmed at evidence that some disabled people are no longer able to afford the costs of their support workers due to the crisis. In Wales, the maximum weekly care charge is £100 for people in receipt of social care support from their local authority.¹⁸ Under the Welsh Government and Plaid Cymru agreement, a commitment was made to introduce a National Care Service which is free at the point of need.¹⁹ To date, there is no timetable for the implementation of free care and support.

Disability Wales is concerned about the long-term impact of these increased costs and the lack of targeted support addressing these concerns. This evidence does not exist in isolation and concerns over disabled people in Wales having to cut back on or live without in these areas have been repeated by organisations across Wales.²⁰ As costs continue to remain high, we must see swift and decisive action to tackle this.

Section Three: Impact on Wellbeing, Physical and Mental Health.

In this report there are references to suicide and self-harm, we have included this as we believe it is important to understand the severity of the impact of the crisis on disabled people, but this section may be triggering or distressing for some readers.

We have found that the cost-of-living crisis has had a profound impact on the wellbeing, physical and mental health of the disabled people we spoke to. This was highlighted as a concern in our previous research on this topic, of the 39 respondents to our 2022 survey 82% had reported that it had impacted their mental health.²¹

It cannot be understated the extremity of the impact of this crisis on some of our respondents. Multiple respondents reported experiencing suicidal ideation and mentions thoughts of ending their lives. One respondent reported that a disabled friend had taken their own life after feeling like a financial burden on their family.²² Disabled respondents specifically talked about financial insecurity and feelings of hopelessness about the crisis as stressors for their mental health. This applied consistently to both disabled people with pre-existing mental health conditions and disabled people who developed mental health conditions, such as anxiety, due to the crisis.

Many respondents have reported worsening physical health. One respondent reported worsening asthma and anxiety attacks due to not being able to keep their home heated²³ Increased pain has been a common physical health concern from the crisis. This is mostly attributed to lack of being able to afford adequate heating for homes.

Well-being has also been hugely affected. Of our respondents, 80% reported it having a negative impact on their well-being. The main

themes regarded the intersection of physical and mental health worsening and increased isolation. Many reported that having to sacrifice transport costs or others having to sacrifice their transport costs has isolated them from their loved ones and forced them to miss hospital appointments.²⁴

This is also a particular problem in residential homes where there is limited support for the disabled person to be able to financially support visitors.

Our research found that of the 74 respondents 52 reported that their physical health had been impacted by the crisis, 58 respondents reported that their mental health had been impacted by the crisis and 59 reported that their wellbeing had been impacted. We see that physical health may have been the least impacted, although levels are high for all three.²⁵ We would like to stress that even if impact on mental health and wellbeing is more ubiquitous, the individual impact on the disabled respondents is extremely important.

There is a lack of joined up support between the health service, mental health, social care and other support providers. We are concerned that the evidence points to this resulting in disabled people slipping through the cracks and struggling on their own. These experiences of our respondents were completely avoidable, this must become a national priority for the Senedd.

Section Four: Support

One key takeaway from our research in 2022 was the lack of awareness of available support for the cost-of-living crisis. In 2023 this persists as an issue. Of the 74 survey respondents, 23 respondents felt informed of support options available. 11 disabled people were unsure and 30 did not feel informed with 8 people not knowing any support options available at all.²⁶²⁷

The raw number of disabled people who had received support had increased in the latest survey, from 9 of the 39 respondents to the first survey having received effective support increasing to 14 out of the 74 respondents in the most recent survey. The number of respondents who had received support in the most recent survey is a lower percentage of the total number of respondents than in the previous but given the smaller sample sizes we don't attribute too much significance to this.

When asked about some specific support options, we do see some improvement.

Comparing knowledge of Wales Fuel Support Scheme²⁸ in 2023 to 2022. In both years, we see a high level of knowledge compared to the other areas asked about. In 2023 91% of the 74 respondents had heard of Winter Fuel Allowance compared to 7% of people had not. In 2022 85% of respondents had heard of Winter Fuel Allowance compared to 6% who had not.

Responses to our question on Local Housing Allowance²⁹ is more interesting. Although the sample sizes remain small and are different in both groups, the changes are different enough that they may be of some significance. In 2023 we found that 46% of respondents had heard of Local Housing Allowance, compared to 53% who had not, while in 2022 30% of respondents

had heard of Local Housing Allowance in comparison to 69% who had not.

There is concern that across both years, the number of respondents who had heard of Local Housing Allowance was lower than those who had not, even if the gap is starting to close.

There seems to be less progress with Discretionary Assistance Fund.³⁰ The number of respondents who had not heard of Discretionary Assistance Fund has remained high, in 2022 64% of respondents had not heard of Discretionary Assistance Fund and in 2023 58% of respondents had not heard of the fund. We do see that the percentage of those who had heard of the Discretionary Assistance Fund has increased, but less significantly than that of Local Housing Allowance. Of those who have heard of it, one respondent told us that even though they knew what it was they didn't understand it or how to get it.

In a focus group last year, we heard that a disabled person had received a £150 cost-of-living support payment³¹ without any communication regarding the payment.³² Overall, 62 respondents had heard of the £150 payment making it the second most well-known following Winter Fuel Allowance. The impact of the payment however seems limited, one respondent reporting that it "helped make a dent for a month."³³

In 2023 91% of respondents had heard of Winter Fuel Allowance compared to 7% of people had not.

In 2022 85% of respondents had heard of Winter Fuel Allowance compared to 6% who had not.

Section Four: Support (cont.)

We asked about respondents' usage of food and warm banks. Every respondent had heard of food banks, 10 respondents had been to a food bank, 9 respondents had considered going to a food bank and 51 respondents had reported never going or considering going to a food bank. Respondents who had not gone to or considered going to a food bank had a variety of reasons why, with not all respondents not needing them. The other responses focused on the accessibility of food banks, that they would go to a food bank if they had the means to access one, or shame surrounding food bank usage was key. Some reported living in 'gossipy' areas and being concerned about rumours, some reported that, despite needing one, their pride would not allow them to seek out a food bank. An attendee of the focus groups also reported that their pride had prevented them from going to a food bank. We see a key problem with the perception of food banks with shame around their usage preventing disabled people from accessing a key resource.

It is a similar story with warm banks. These are less high profile than food banks with 8 respondents not knowing what a food bank was and a focus group participant not knowing what they are. As there are fewer warm banks than food banks, physical access to them was identified as a key issue from their use. Physical access in this case encompasses both travel to warm banks and the space used as a warm bank. "Cost of travel and uncomfortable seating are barriers."³⁴ In the focus groups, some respondents did not access warm banks as the journey to get to the warm bank would still leave them extremely cold.³⁵

The cost and availability of public transport is a repeated barrier throughout this report. Even in parts of Wales which do have access to some of these services, or where support is set up and communities can work with each other, the transport system in Wales has meant that there are disabled people who still cannot access them. Public transport in Wales is a commonly discussed issue, but at the ground level the quality of transport in Wales is one of the largest barriers to being able to effectively support disabled people.

This research was conducted prior to the UK Government's announcement regarding introducing legislation to raise many benefits in line with inflation.³⁶ This is a welcome if long overdue step. We are however concerned that with inflation set to continue rising and that prior to the cost-of-living crisis, benefit levels still were not sufficient to meet basic let alone additional costs faced by many disabled people, this issue will reoccur.

'Cost of travel and uncomfortable seating are barriers'

Impact on Disabled People's Organisations

There are many disabled people's organisations the length of Wales delivering vital services and support to disabled people.

However, in a network meeting with disabled people's organisations, many stated that they do not have the funding they need to maintain the level of services they provide. Funding to combat the rising cost of bills and other expenses was highlighted as a key need. One notable example is **Aubergine Cardiff**, an autistic-led café and arts organisation which recently faced eviction due to their landlord drastically increasing their rent.³⁷

Disabled people's organisations are run and controlled by disabled people and are uniquely placed to deliver services and support to disabled people that more fully meet their needs. This has been recognised as vital to the implementation of the UNCRDP, but **funding for disabled people's organisations whether at national or local level is not adequate.**

Conclusion

The cost-of-living crisis has caused significant harm to many disabled people in Wales. For some it has meant cutting back on smaller costs, for some of the disabled people who responded to our survey it has completely changed their lives. The UK Government's response to the cost-of-living crisis also brings into sharp focus the inadequacy of the current welfare system and processes set up to deliver essential financial support.

The Welsh Government endeavoured to deliver timely yet short-term financial support to address the cost-of-living crisis which achieved some benefit for disabled people. To tackle the long-term, persistent inequalities faced by disabled people highlighted in the Locked-Out Report, **the First Minister set up the Disability Rights Taskforce in November 2021.** However, despite progress towards developing actions and objectives, the full Disability Rights Action Plan is not scheduled for publication until March 2024, leaving many disabled people feeling frustrated over the lack of urgency in tackling current issues.

Moreover, neither the UK nor the Welsh government provided assistance that was specifically targeted at addressing the unique circumstances experienced by disabled people, who face higher living costs on account of their impairments despite being more likely to live in poverty. **Many disabled people report seeing their impairments and health conditions worsen as a result of the crisis, with mental health issues becoming a silent epidemic.** Loneliness emerged as a strong theme in the research, indicating not only a lack of company, but also a sense of abandonment in having to make difficult choices with limited support.

With energy costs and the prices of essentials such as food and vital services such as public transport still high, both the Welsh and UK Governments **must act urgently** and meaningfully in response to the harrowing lived experiences of disabled people who found themselves **'barely surviving'**

Key Recommendations

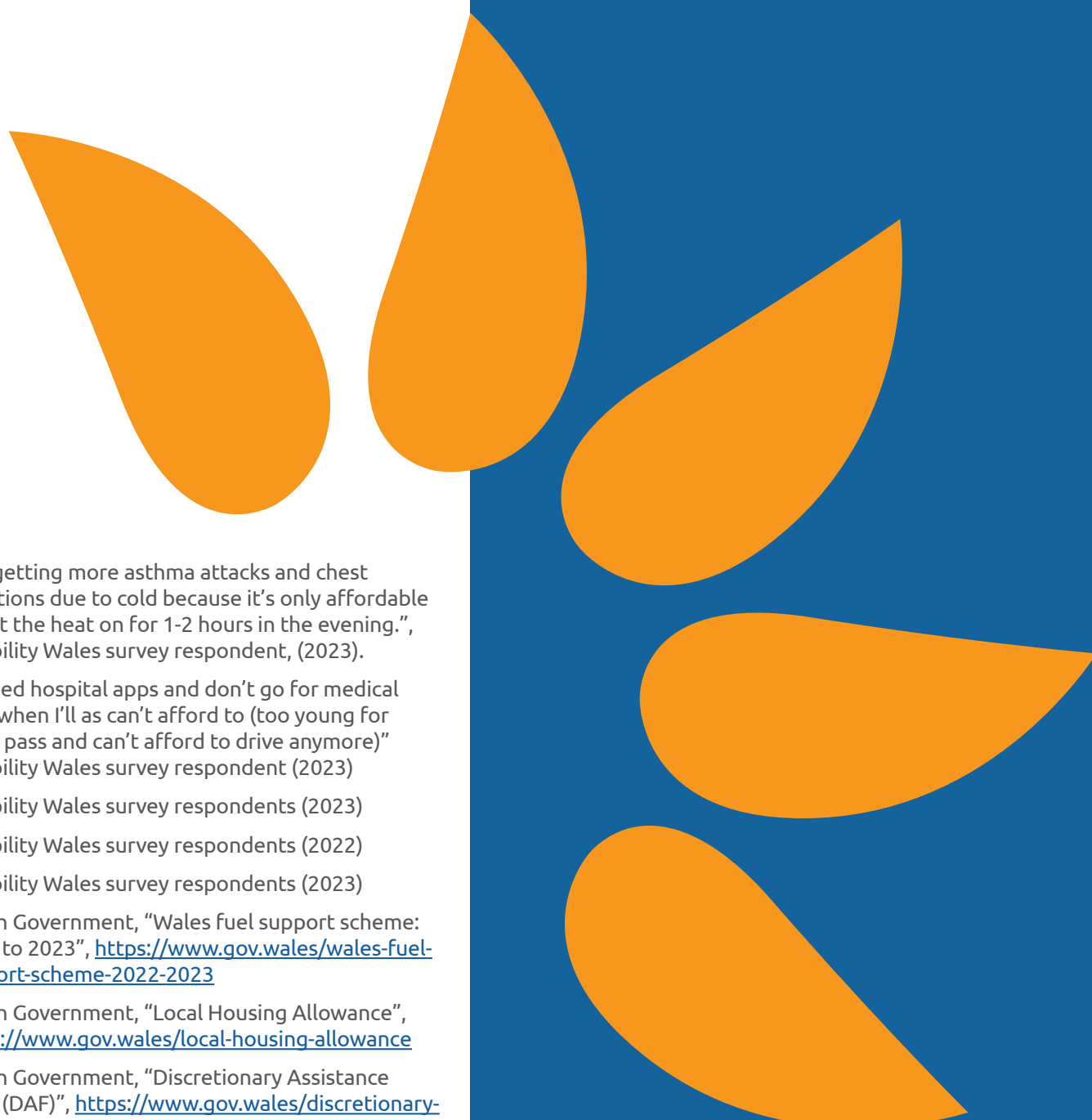
- Commitment to the proposed Disability Rights Action Plan, coproduced by the Disability Rights Taskforce, effecting radical change in maximising the social and economic potential of disabled people in Wales and minimising harms caused by national crises
- Incorporate the UN Convention on the Rights of Disabled People. Despite its inclusion in the Programme for Governance and the Co-operation Agreement with Plaid Cymru, there is still no timeline for incorporation of the United Nations Convention on the Rights of Disabled People. With limited time remaining in the legislative agenda, the Welsh Government must outline their plan for incorporation.
- Provision of resources and capacity building measures to ensure the establishment and sustainability of at least one Disabled People's Organisation in every local authority, to support coproduction of policies and services with public bodies, including peer support schemes for disabled people
- Commitment from the UK Government and the Welsh Government to prioritise tackling the extra cost of disability, involving disabled people and Disabled People's Organisations in the redesign of the benefits system.
- Devolution of the benefit Personal Independence Payment to Welsh Government, enabling a coproduced approach to the design and assessment process in line with the social model of disability.
- Action from regulators, such as Ofgem and Ofcom, to make sure that disabled people don't overpay for everyday essential services²⁴. Exploitative higher standing charges for pre-payment meters should come to an end and social tariffs should be introduced. Government must intervene to ensure that energy bills are affordable for all and that customers are not being forced to move to pre-payment meters.
- Implementation of "One Ticket, One Route, One Service", with public transport, such as buses and trains, taken under public ownership to be delivered as a public service, including measures such as reduced ticket prices with the eventual goal to make public transport in Wales free.

- Food subsidies should be considered to reduce the cost of food in shops. To supplement this, the Welsh Government and Local Authorities should provide support to and nurture the creation of community food schemes. These schemes should include accommodation for dietary requirements and include options for access requirements.
- Utilising data collection and population needs assessments to inform a joined-up approach between Welsh Government, local authorities and health services to identify disabled people at risk from the impacts of the cost-of-living crisis on their health and wellbeing by ensuring better targeting of financial support and support services.
- The Welsh Government, health services and local authorities in Wales to provide specific support for the running and maintenance of disability related equipment, to ensure that all disabled people are not financially impacted by their need to use certain equipment.
- Welsh Government to urgently review its policy on social care charges, including whether the disregards for disability related expenditure are adequately protecting disabled people on low incomes with high costs.
- Urgent action to recognise and tackle mental health issues amongst disabled people, including pathways to accessing appropriate mental health support whether from social care, other areas of the health service and/or through peer support, such as from disabled people's organisations.

For more information and
valuable resource
www.disabilitywales.org/resources/

References

- ¹ Joseph Roundtree Foundation, "UK Poverty 2023 – The essential guide to understanding poverty in the UK", 20th January (2023), p65, https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/uk_poverty_2023_-_the_essential_guide_to_understanding_poverty_in_the_uk_0_0.pdf
- ² Esme Kirk-Wade, "UK disability statistics: Prevalence and life experiences", Research Briefing, House of Commons Library, 29th July (2022), p16, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9602/CBP-9602.pdf>
- ³ Department for Work and Pensions, "Employment of disabled people 2022", UK Government, 26th January (2023), <https://www.gov.uk/government/statistics/the-employment-of-disabled-people-2022/employment-of-disabled-people-2022#labour-market-status>
- ⁴ Dr Debbie Foster, "Locked out: liberating disabled people's lives and rights in Wales beyond COVID-19", Welsh Government, 19th April (2022), <https://www.gov.wales/locked-out-liberating-disabled-peoples-lives-and-rights-wales-beyond-covid-19-html>
- ⁵ Scope, "Charities warn number of disabled households in fuel poverty set to double by end of year", 17th March (2022), <https://www.scope.org.uk/media/press-releases/fuel-poverty-set-to-double/>
- ⁶ Scope, "Disability Price Tag 2023: the extra cost of disability", (2023), <https://www.scope.org.uk/campaigns/extra-costs/disability-price-tag-2023/#What-needs-to-change>
- ⁷ Disability Wales survey respondent (2023)
- ⁸ Since publication of survey, announcement made to raise these benefits in line with inflation.
- ⁹ Disability Wales survey respondent (2023)
- ¹⁰ Disability Wales survey respondent (2023)
- ¹¹ "The price of everything has shot up, but the money I live on - all I have are disability benefits: PIP & ESA - hasn't. Before the crises, when my oil in the tank got to half empty, I could afford to get it topped up straight away. For the last couple of years, the tank has been empty more than it's been filled. I'm sat here in a freezing home right now, because my oil ran out, & I didn't have the money to buy more. I also had to get an oil engineer in, to fix the boiler, because it'd run dry! I'm crippled with arthritis, and a host of other immune-based illnesses, & if I get cold, the pain intensifies – my home is freezing, as I live in a 300 year old stone cottage." Disability Wales survey respondent (2023)
- ¹² Disability Wales survey respondent (2023)
- ¹³ Scope, "Charities warn number of disabled households in fuel poverty set to double by end of year", 17th March (2022), <https://www.scope.org.uk/media/press-releases/fuel-poverty-set-to-double/>
- ¹⁴ Ofgem, "Prepayment meters explained", <https://www.ofgem.gov.uk/information-consumers/energy-advice-households/check-prepayment-meter-rules>
- ¹⁵ National Energy Action, "The hardest hit: Impact of the energy crisis UK FUEL POVERTY MONITOR 2021-2022", 17th January (2023), p27, https://www.nea.org.uk/wp-content/uploads/2023/01/3830_NEA_Fuel-Poverty-Monitor-Report-2022_V2-1.pdf
- ¹⁶ National Energy Action, "National Energy Action: new prepayment meter code of practice is "much needed" but many still face "uncertainty"", 18th April, (2023), <https://www.nea.org.uk/news/national-energy-action-new-prepayment-meter-code-of-practice-is-much-needed-but-many-still-face-uncertainty/>
- ¹⁷ Just surviving atm, don't think I of my family have 'lived' in a while." Disability Wales survey respondent (2023)
- ¹⁸ "Charging for social care", Welsh Government, <https://www.gov.wales/charging-social-care>
- ¹⁹ The Co-Operation Agreement 2021", Welsh Government, 1st December (2021), p3, <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2021-11/cooperation-agreement-2021.pdf>
- ²⁰ The Bevan Foundation, "A snapshot of poverty in Winter 2023", The Bevan Foundation, 2nd February (2023), <https://www.bevanfoundation.org/wp-content/uploads/2023/02/Snapshot-of-poverty-in-winter-2023.pdf>
- ²¹ Disability Wales survey (2022)
- ²² "I have recently lost a close disabled friend due to suicide as she could no longer cope with the costs she was causing her family. She did not feel she was seen as an individual in her own right just because she was a mother and wife. Her husband and two young children are devastated." Disability Wales survey respondent, (2023).

²³ "I'm getting more asthma attacks and chest infections due to cold because it's only affordable to put the heat on for 1-2 hours in the evening.", Disability Wales survey respondent, (2023).

²⁴ "Missed hospital apps and don't go for medical help when I'll as can't afford to (too young for a bus pass and can't afford to drive anymore)" Disability Wales survey respondent (2023)

²⁵ Disability Wales survey respondents (2023)

²⁶ Disability Wales survey respondents (2022)

²⁷ Disability Wales survey respondents (2023)

²⁸ Welsh Government, "Wales fuel support scheme: 2022 to 2023", <https://www.gov.wales/wales-fuel-support-scheme-2022-2023>

²⁹ Welsh Government, "Local Housing Allowance", <https://www.gov.wales/local-housing-allowance>

³⁰ Welsh Government, "Discretionary Assistance Fund (DAF)", <https://www.gov.wales/discretionary-assistance-fund-daf>

³¹ Welsh Government, "Cost of Living Support Scheme: guide for local authorities", <https://www.gov.wales/cost-living-support-scheme-guide-local-authorities-html>

³² Disability Wales focus group (2022)

³³ Disability Wales survey respondent (2023)

³⁴ Disability Wales survey respondent (2023)

³⁵ Disability Wales focus group participant (2023)

³⁶ HM Treasury, "Spring Budget", (2023), https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1144441/Web_accessible_Budget_2023.pdf

³⁷ Sanjana Idnani, BBC Wales, "Cardiff cafe staffed by autistic people fears closure", 23rd December (2022), <https://www.bbc.com/news/uk-wales-63911682>

Disability Wales
Anabledd Cymru

If you are developing a project that can benefit from involvement or co-production with disabled people then get in touch to find out how we could work in partnership with you.

Disability Wales/Anabledd Cymru

Sbarc/Spark
Maindy Rd
Cardiff
CF24 4HQ

Charity Number: 517391
Company Number: 1998621

Disability Wales receives funding
from the Welsh Government

029 2088 7325

029 2088 8702

info@disabilitywales.org

www.disabilitywales.org

twitter.com/DisabilityWales

facebook.com/DisabilityWales

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Paul Davies AS
Cadeirydd,
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru

SeneddEconomi@senedd.cymru

24 Hydref 2023

Annwyl Paul,

Rheoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion (Diwygiadau Amrywiol) 2023

Cyfeiriaf at fy llythyr atoch dyddiedig 13 Medi 2023. Hoffwn hysbysu'r Pwyllgor fy mod wedi rhoi fy nghydsyniad i'r Gweinidog Gwladol osod Rheoliadau Cynhyrchion Diogelu Planhigion (Diwygiadau Amrywiol) 2023 o ran Cymru. Rwyf wedi gosod Datganiad Ysgrifenedig sydd i'w weld yma <https://senedd.cymru/media/hwbmwqg1/ws-ld16099-w.pdf>

Mae'r Rheoliadau yn gorgyffwrdd â pholisïau datganoledig a byddant yn gymwys i Gymru. Bydd y Rheoliadau yn cwmpasu Cymru, Lloegr a'r Alban. Mae'r Offeryn Statudol (OS) yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol a chafodd ei osod gerbron Senedd y DU ar 23 Hydref 2023, gyda dyddiad cychwyn o 31 Rhagfyr 2023.

Er mai egwyddor gyffredinol Llywodraeth Cymru yw y dylai'r gyfraith sy'n ymwneud â materion datganoledig gael ei gwneud a'i diwygio yng Nghymru, y tro hwn, ystyrir ei bod yn briodol i Lywodraeth y DU ddeddfu ar lefel Prydain Fawr. Mae lechyd Planhigion a Phlalladdwyr yn feysydd y mae Gweinidogion Cymru yn aml wedi rhoi eu cydsyniad i'r Ysgrifennydd Gwladol wneud deddfwriaeth ar lefel Prydain Fawr oherwydd y modd yr ymdrinnir â'r pwnc ledled Prydain Fawr. Trwy wneud hyn, sicrhair nad oes gwahaniaeth rhwng rheoliadau Cymreig a rheoliadau rhannau eraill y DU, gan leihau unrhyw ddryswch ac anfantais i fasnachwr Cymru a lleihau unrhyw faich gweinyddol posibl i'r Awdurdod Gweithredol lechyd a Diogelwch (HSE) wrth weinyddu trwyddedau ar gyfer masnach gyfochrog ac wrth ymgymryd ag unrhyw weithgarwch gorfodi.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Rwyf wedi ysgrifennu llythyr tebyg at Huw Irranca-Davies AS, Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad (LJCC).

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Lesley Griffiths". The signature is written in a cursive, flowing style.

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

Eitem 2.3

Department for Levelling Up,
Housing & Communities

Jacob Young MP

*Parliamentary-Under Secretary of State for
Levelling Up*

**Department for Levelling Up, Housing
and Communities**

4th Floor, Fry Building
2 Marsham Street
London SW1P 4DF

Paul Davies MS
Chair of the Economy, Trade, and Rural Affairs Committee
Welsh Parliament
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1SN

Response to the report by the Economy, Trade and Rural Affairs Committee into post-EU regional development funding in Wales

Thank you for your letter of 11 September addressed to my predecessor Dehenna Davison MP. I would like to extend my gratitude to the Committee for compiling the report into post-EU regional development funding in Wales and to acknowledge those who contributed supporting evidence. Responses to each of the Committee's recommendations are provided alongside this letter.

The UK Government is making record levels of investment in Wales through our Levelling Up agenda where we are working effectively with all levels of government to support people, business and communities across the length and breadth of the country. Over £1bn has been invested so far including £585m allocated to local authorities in Wales through the UK Shared Prosperity Fund (UKSPF), £328m of investment into 21 local authority-led capital projects in Wales through the Levelling Up Fund (LUF), and a further £52m from effective cross-governmental working with the Welsh Government to designate two Freeports in Wales. I am particularly excited to be working with local stakeholders to progress forward the new Freeports in Anglesey and South-West Wales, which were announced in March of this year.

I look forward to building on these achievements as further investment opportunities come forward. This includes the UK Government's commitment to establish at least one Investment Zone in Wales. We are continuing to work jointly with the Welsh Government to make this happen and hope to make an announcement shortly.

I note that many of the Committee's recommendations concern future funding beyond the current Spending Review (SR) period. Please be assured that as we start to consider future funding opportunities and the next iteration of our Levelling Up funds, we will of course take

account of the Committee's recommendations and continue to engage with local partners in Wales and with the Welsh Government to draw on their experiences and perspectives.

Once again, I thank you and your committee for this important work. Diolch yn fawr iawn.

Gyda phob dymuniad da,

Jacob Young MP
Minister for Levelling Up

Recommendation 1: Before any future post-EU regional development funding round is announced the UK Government and the Welsh Government should attempt to agree a common position on the timing of its rollout and quantum of funding.

Arrangements for post-EU funding in Wales were set out by the UK Government (UKG) in April 2022 when final details of the UK Shared Prosperity Fund (UKSPF) were announced. This included the publication of the UKSPF Prospectus which provided detailed information on the fund for use by local authorities and other partners across the United Kingdom (UK). The UKSPF forms part of a strategic investment package of over £1bn being made by the UKG to deliver Levelling Up in Wales. This is in addition to the £790m of funding that has been committed by UKG in the form of four City and Growth deals.

Prior to the announcement on the UKSPF, the Department for Levelling Up, Housing & Communities (DLUHC) held positive conversations on the design of the UKSPF with several partners including the Welsh Government (WG) and representatives from local government in Wales. Discussions with WG focused on agreeing the methodology for distributing funds and the indicative list of interventions to be supported.

The terms for any future iteration of the UKSPF will be guided by the development of the UKG's next Spending Review which will determine departmental budgets beyond 2024-25. This process will be informed by not only a monitoring & evaluation of the fund's delivery, but also the experiences and perspectives of local partners in Wales which will guide how any future funding in Wales should be designed, distributed and delivered. The UKG will engage with WG on future decisions relating to UKSPF and other Levelling Up opportunities in line with the timeline for the next Spending Review.

Recommendation 2: The UK Government should ensure that the next round of SPF funding takes account of the population size of deprived areas in Wales.

The terms for any future iteration of the UKSPF will be guided by the development of the UKG's next Spending Review.

The Committee should also note that the current UKSPF allocation methodology was tailored for Wales using Welsh-specific datasets including the Welsh Index of Multiple Deprivation (WIMD). Population and deprivation indices were accounted for when funding was allocated. The methodology for allocating UKSPF funding is underpinned by the recognition that there are pockets of deprivation across all parts of Wales and therefore balances population size and levels of deprivation to ensure all areas receive an appropriate level of funding.

Recommendation 3: The UK Government should consider how the Welsh Government could aid in the delivery and design of the next round of the Shared Prosperity Fund.

As we have laid out above, the terms for any future iteration of the UKSPF will be guided by the development of the UKG's next Spending Review. The UKG will engage with WG on future decisions relating to UKSPF and other Levelling Up opportunities in line with the timeline for the next Spending Review.

Recommendation 4: The Welsh and UK governments should undertake a review of whether the different elements of the Shared Prosperity Fund should be delivered at local, regional or all-Wales level, based on what works best.

DLUHC has published details of the [Evaluation Strategy](#) which underpins the delivery of the UKSPF. As the UKSPF is a centrally designed fund with delegated delivery, evaluation activity will take place across three spatial tiers: programme level (focusing on the UKSPF as a whole), place level (focusing on the UKSPF within individual Lead Local Authorities) and intervention level (focusing on specific Intervention Types across a range of places).

Once the evaluation has been undertaken, DLUHC will publish a report setting out lessons learned, along with evidence and recommendations applicable to the wider regional development landscape. The evaluation will take into account the various UKSPF delivery models.

The delegated delivery model for the UKSPF means that local leaders in Wales have been given the autonomy to decide how best to prioritise funding and determine the best mix of UKSPF interventions to support their communities. This includes considering whether such interventions are delivered at a local, sub-regional or regional basis. The flexible design of the UKSPF means that regions also have the autonomy to work collaboratively where there are opportunities for doing so. Local leaders have put in place delivery models most relevant to their regions and the needs of their local communities – this will be considered as part of the UKSPF evaluation.

Feedback on the flexibility and reduced bureaucracy provided by the UKSPF has been positive from local partners across Wales.

Recommendation 5: The UK Government should evaluate the regional approach to delivering the Shared Prosperity Fund in Wales. This should consider how the approach of local authorities making individual decisions within a regional framework meets the needs of organisations seeking funding, and also whether this approach places a greater burden in monitoring and evaluation than single local authorities in England face.

The regional governance model which underpins the delivery of the UKSPF in Wales was considered during early engagement with the WG and local government partners. The approach reflected on the collaborative working and strategic regional planning already taking place through the four City and Growth Deals. Local authorities have been working jointly across their regions to plan and take decisions on how best to allocate the UKSPF funding in line with the priorities set out in their regional investment plans.

Local partners across the whole of the UK are expected to meet the same monitoring, reporting and performance management arrangements, with formal reporting only required on a 6 monthly basis. Participation in evaluation activity is not compulsory for Lead Local Authorities (LLAs) to receive funding however they are expected to assist DLUHC where necessary with the local level aspects of the UKSPF evaluation. Local authorities have been fully supported in meeting the delivery requirements of the UKSPF with the flexibility to use

4% of their allocation for the administration of the fund. In Wales this equates to approximately £23m.

Recommendation 6: The UK Government, working with the Welsh Government, should establish a Wales-wide body to support regional co-ordination in delivering the Shared Prosperity Fund.

The UKSPF operates a delegated delivery model with local partners providing a central role in leading the delivery of the fund and in taking decisions on how funding is prioritised and allocated within their communities. A separate Wales-wide body would add unnecessary complexity to this model and would risk Wales returning to a position where local growth funding is highly centralised within government (or within government-funded bodies) and fails to reach the communities and local partners in need of support.

The governance model which underpins the delivery of the UKSPF is coterminous with the geographies of both the four City and Growth Deals and Corporate Joint Committees (CJCs), principally to allow the fund to capitalise on the benefits of established regional working by local authority partners in Wales. Local partners have emphasised the strength and maturity of regional governance and delivery arrangements in Wales along with the benefits of allocative funding arrangements that augment this way of working.

Recommendation 7: The UK Government should prioritise working with local authorities to ensure that interventions funded and delivered through the Shared Prosperity Fund do not duplicate those already in place. The UK Government should include the Welsh Government in this work.

Local leaders in Wales have been given the autonomy to decide how best to prioritise funding and determine the best mix of the UKSPF interventions in responding flexibly to local needs and priorities. Local authorities have been asked to consider how support via the UKSPF can build on existing local and national provision - including those delivered by the WG - to maximise the impact on people, business and communities. We believe local authorities are best placed to identify where there are opportunities and gaps in provision and to use UKSPF flexibly to deliver support to these areas.

There is an expectation for LLAs to invite WG officials to attend local partnership groups and this is set out in the UKSPF Prospectus. Local authorities have also been encouraged to share information on their delivery plans with WG to minimise the risk of duplication and to support WG in the planning of their programmes.

Recommendation 8: The UK Government should agree a longer funding period for the Shared Prosperity Fund funding rounds after 2025. This agreement should be made with input from the Welsh Government and should build in sufficient time for funders, and those involved in projects, to plan and deliver programmes and projects that deliver maximum benefits.

The current funding period for the UKSPF mirrors the UKG's Spending Review period through to the 2024-25 financial year. Local authorities in Wales, with the support of UKG officials are making significant progress in delivering the fund. We will continue to work with local partners in Wales, including the WG, the Welsh Local Government Association (WLGA) and local authorities, to gather feedback on their experiences and perspectives to inform the design on future funds.

Recommendation 9: The UK Government should ensure that its evaluation of the Shared Prosperity Fund has sufficient focus on the experience of Wales-based organisations, and that it undertakes and publishes a lessons-learnt exercise as part of its evaluation strategy.

DLUHC has published an Evaluation Strategy for the UKSPF. The evaluation focuses on building the evidence base on interventions which work, and understanding the processes and context in which they work. Across all evaluation activities we will take account of how the UKSPF is being delivered differently across the UK and the evaluation design includes three sizeable place-based case studies from Wales – as set out in the evaluation strategy.

Recommendation 10: Given the concerns raised by some organisations that local authorities in some parts of Wales are prioritising their own projects for SPF funding, the UK Government should look into this further and take any action necessary to ensure that all organisations are given a chance to benefit from this funding.

It is for local authorities and their partners to decide on the best mix of initiatives for their local areas informed by engagement with their local partnership groups and the priorities set out in their UKSPF regional investment plans. Several local authorities have operated a series of open calls to allow a range of organisations the opportunity to put forward their ideas and access UKSPF funding. It is important to stress that the UKSPF is a successor and not a direct replacement for previous EU Structural Funds and that the delivery model and objectives are different. The delegated delivery model means local partners are placing a greater emphasis on the strategic fit of project ideas to local needs and to the priorities as set out in their regional investment plans. This means that there is no guarantee that organisations who were recipients of EU Structural Funds will receive funding through the UKSPF, particularly if they do not adapt to the new funding landscape and fail to ensure project submissions are aligned with local needs.

Recommendation 11: The UK Government should review its approach to guidance on the Shared Prosperity Fund to ensure maximum clarity for local authorities, taking into account that Welsh local authorities will have less experience of working directly with it than English authorities.

Since the launch of the UKSPF, UKG has provided written guidance and additional information on how the fund should be administered by partners across the UK, all of which can be accessed on [gov.uk](https://www.gov.uk). All guidance reflects the delegated delivery model which underpins the UKSPF, meaning it intentionally moves away from placing overly bureaucratic and prescriptive expectations on local partners. The emphasis instead is on empowering local

authorities to take balanced decisions on how the fund should be delivered at a local level and tailoring investments to local needs.

It is recognised that local authorities in Wales have less experience of working directly with parts of UKG however the arrangements for delivering the UKSPF are new to all parts of the UK, whether relationships existed before or not. A dedicated Wales Area Team has been in place within DLUHC for over two years with the aim of supporting local authorities to navigate the new funding landscape and maximise the funding opportunities on offer. The team meets regularly with all LAs and the WLGA to support them in adapting to the delegated approach of UKG funds.

Recommendation 12: The UK and Welsh Governments should consider revisiting requirements around additionality for any future economic development funding streams.

DLUHC will continue to monitor the delivery of its funding in Wales in line with the governance and reporting arrangements set out for local partners. Our evaluation strategies will seek to understand the impact of various funding streams and to consider how UKG support is enabling local authorities to build on their core services in responding to the needs of their communities.

Recommendation 13: The UK Government and Welsh Government should communicate how they are engaging and working together to maximise Wales's share of research and innovation spending outside London and south east England.

Through the Levelling Up White Paper (LUWP) the UKG set out the mission to increase domestic public investment in R&D outside the Greater South East by at least 40% by 2030, and over this Spending Review by at least one-third. DLUHC, Department for Science, Innovation & Technology (DSIT) and the Office of the Secretary of State for Wales (OSSW) are in regular contact on this point and are continuing to work together to understand how the UKG can best support R&D in Wales. The UKG continues to engage regularly with universities and partners in Wales to make them aware of any funding opportunities to safeguard and promote the R&D sector in Wales.

Biannual meetings between UK science ministers provide a forum to discuss science, research, and innovation policy across UK and devolved governments, support close working relations, and pursue mutually beneficial outcomes. DSIT and OSSW officials meet regularly with counterparts in WG to discuss R&D and innovation, including monthly meetings of a UK Funders Forum chaired by DSIT and with representatives from devolved governments and national funding bodies. UK Research and Innovation (UKRI), the Research Councils, and Innovate UK are increasing their Wales-specific engagement to better understand how to support R&D capacity and capability in Wales. For example, the Engineering and Physical Sciences Research Council and Innovate UK have both signed Memoranda of Understanding with WG to enable more effective joint working.

Recommendation 14: The UK Government and Welsh Government should commit to the 6-way meeting with the Universities, their governing bodies, UCU Cymru and HEFCW, to discuss bridging funding for the scientists and related staff who will lose their jobs this year as a result of withdrawal of structural funds, as proposed by Wales TUC and UCU Cymru.

The UKG has engaged with relevant partners on the matter of the transition from EU funding regimes to post EU-funding and has provided evidence to the Welsh Affairs Select Committee. The Secretary of State for Wales has undertaken considerable engagement with the Higher Education sector and recently visited all eight universities in the past year and with several innovative businesses in Wales. He also hosted an event in collaboration with the Wales Innovation Network at Lancaster House in London on 17 October showcasing Wales' R&D strengths to senior Whitehall and UKRI representatives.

The Secretary of State for Wales also meets with the Chair of Universities Wales to discuss the sector and how the UKG can best offer support. Likewise, his officials are in regular contact with the Vice Chancellors of Welsh universities.

DLUHC, DSIT and OSSW will continue to work across a range of partners to ensure Wales is best placed to benefit from future funding opportunities as they come forward and to safeguard and promote the R&D sector in Wales. We will consider requests for meetings from relevant partners on a case-by-case basis as part of our regular and extensive engagement with key stakeholders in Wales.

Recommendation 15: The UK Government should work collaboratively with the Welsh Government to develop a longer-term plan to safeguard research and innovation in the Welsh Higher Education sector.

The UKG is creating an extensive funding landscape to support the R&D sector in Wales, including through the UKSPF, UKRI and other interventions and investments including:

- £22.2m for Media.Cymru and £25m of investment into South Wales' world-leading compound semiconductor cluster as part of the UK Government's Strength in Places Fund.
- £118.2 million awarded to 153 Welsh R&D projects through the Industrial Strategy Challenge Fund
- £9.1 million in funding awarded to 2 Welsh R&D projects through the EPSRC's place-based Impact Accelerator Accounts competition.
- £11.5 million provided to the WG to distribute to Welsh universities in the last financial year.
- £3.4 million provided to the WG to support local and regional economies through the UK Government's Regional Innovation Fund
- Access to the new bespoke agreement to join the EU's Horizon scheme, meaning UK scientists will have access to the world's largest research collaboration programme.
- At last year's Autumn Statement, the Chancellor announced a commitment to at least one Investment Zone in Wales. Negotiations with the WG are currently ongoing and we look forward to sharing details of these with you shortly.

The UKG stands ready to support universities to transition to new funding regimes and to access funding opportunities through bodies such as UKRI. Although there is still work to be done to ensure Welsh businesses and universities are more competitive in their ability to access funding opportunities, Wales saw an increase in UKRI spend between the 2019-20 and 2020-21 financial years, indicating that capacity is already improving within the R&D community in Wales. At present over 350 UKRI projects with a combined value of over £365 million are led by award holders in Wales.

The UKG is ready to engage with the WG to develop a better understanding of how WG investment in the Higher Education sector could compliment and support the UKG's vision to safeguard and promote the sector in Wales. Universities in Wales have consistently expressed concerns that the WG does not invest an equal amount in Welsh universities when compared with universities in England, and the UKG would welcome clarification from the WG on this point.

Recommendation 16: The UK Government should consider Welsh local authorities' concerns around some of the requirements for Multiply funding, and take any actions which would ensure best value for money committed on this project. This could include allowing additional time for local authorities to spend their allocation.

DLUHC officials regularly discuss Multiply with local authorities and are working closely with them and the WLGA to support the important area of adult numeracy skills. Local authorities have been provided with the flexibility to reallocate Multiply funding to support wider interventions under the People and Skills priority following a decision made by the UKG earlier this year. This decision was welcomed and supported by local authorities in Wales.

DLUHC will continue to support local authorities to maximise the impact of their Multiply allocations in delivering improvements to adult numeracy in Wales. It remains that all interventions under the UKSPF and Multiply should end by March 2025, and DLUHC will continue to work with local partners in Wales to maximise the delivery and impact of Multiply funding.

Recommendation 17: Given that the multiply programme operates in a devolved space, the UK Government should involve Welsh Government in the development of any successor programme.

The terms for any future iteration or successor to Multiply will be guided by the development of the UKG's next Spending Review. The UKG will engage with WG on future decisions relating to the UKSPF (including Multiply) and other Levelling Up opportunities in line with the timeline for the next Spending Review.

Recommendation 18: Given the concerns raised by local authorities, the UK Government should consider whether any successor fund to Multiply should also focus on literacy and digital skills to maximise impact to those who would benefit most

from the scheme. The Welsh Government should be consulted as part of these considerations.

The UKSPF is primarily focused on promoting economic development, reducing inequalities, and supporting local growth across the UK. We know that numeracy is universally important for an individual's life chances. People who have good levels of numeracy skills are more likely to be in employment and have higher wages, subsequently benefiting from improved levels of wellbeing. Businesses that develop their employees' numeracy skills can boost productivity, increase profits, and improve employee retention.

The UKG is keen to see adult numeracy improved across Wales and the UK as a whole and Multiply was designed to support this aim. Digital and literacy skills can be supported under the People and Skills investment priority of UKSPF.

As per the response to Recommendation 17, the terms for any future iteration or successor to Multiply will be guided by the development of the UKG's next Spending Review.

Recommendation 19: The UK government should work with Welsh Government and local authorities and colleges to identify and address any incidences of duplication resulting from the Multiply programme.

Multiply is intended to complement existing WG provision in a way that empowers local partners to take action to address the underlying numeracy skills needed within their communities. As with other aspects of the UKSPF delivery, local partners are expected to have regard to the overarching strategies and policies, including those implemented by the WG, to ensure maximum impact of their Multiply allocation and to reduce the potential for duplication. Local authorities are expected to use the flexibility provided to them to adapt the delivery of Multiply in response to their local needs.

Recommendation 20: If the Levelling Up Fund continues after 2025, it should not be delivered through competitive bidding, and funding should be allocated to those areas in greatest need.

The UKG has committed over £1bn of local growth funding in Wales since the start of the current Spending Review as part of the UKG's ambition to Level Up the whole of the UK. This has been delivered through a mixture of competitive and allocative funding opportunities with each approach having certain merits. The competitive approach to the LUF has so far benefited Wales, with over 8.6% of funding being awarded to local authorities in Wales over the first two rounds (significantly higher than would have been received through a Barnett consequential and the highest per capita investment of any nation of region across the UK).

In his speech to the Local Government Association (LGA) conference in July 2023, the Secretary of State for Levelling Up, Housing and Communities outlined the UKG's new funding simplification plan, setting out proposed changes to how UKG provides local growth funding to local authorities across the UK. From next year, all UKG departments will need to consider whether they can use an allocative model to distribute funds rather than launching a new competition. This approach was demonstrated through the UKG's recent

announcement of £1.1bn worth of funding to 55 towns across the UK – 4 of which are in Wales - using an allocative model to support an endowment-style fund to deliver long term change within these towns.

Recommendation 21: If the Levelling Up Fund continues after March 2025, or is streamlined into a wider fund, the Welsh Government should have a greater role in its development and agreeing how it is administered.

Future Levelling Up funding opportunities will be guided by the simplification plan set out by the Secretary of State for Levelling Up, Housing and Communities earlier this year. DLUHC will continue to engage with WG and local partners in line with the timelines for the next Spending Review as this will inform funding opportunities beyond March 2025.

Recommendation 22: The UK Government should provide clarity on when Round 3 of the Levelling Up Fund will open as soon as possible.

The third round of the LUF will provide further investment in vital infrastructure projects across the UK, with up to £1bn remaining to create more jobs and boost economic growth in communities. UKG Ministers have reflected on the feedback received from local authorities following the first two rounds of the LUF to help inform the design of any future rounds, and in July the Secretary of State for Levelling Up, Housing and Communities confirmed that round 3 of the LUF will take a new approach and further details of this will be shared with local authorities shortly. On Monday 16th October, the Secretary of State for Levelling Up, Housing and Communities announced that LUF round 3 will be brought forward in advance of the Autumn Statement.

Recommendation 23: The UK Government should continue to operate a separate, but reformed, Shared Prosperity Fund after the current fund ends in March 2025.

As per the response to previous recommendations, the terms for any future iteration or successor to the UKSPF will be guided by the development of the UKG's next Spending Review. The UKG will engage with WG and local partners on future decisions relating to the UKSPF (including Multiply) and other Levelling Up opportunities in line with the timeline for the next Spending Review.

Recommendation 24: The UK Government should clarify its intentions for the Levelling Up Fund and Shared Prosperity Fund post-2025 as soon as possible.

As per the response to previous recommendations, the terms for any future Levelling Up funding opportunities beyond March 2025 will be guided by the timelines for the next Spending Review. DLUHC officials are in regular contact with local authorities in Wales and the WLGA on this matter and will continue to draw on the experiences and perspectives of local partners in Wales in guiding how any future funding should be designed, distributed and delivered.

Ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion Adroddiad Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig: Cyllid Datblygu Rhanbarthol ar ôl gadael yr UE

Mae Llywodraeth Cymru yn croesawu adroddiad Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ar Gyllid Datblygu Rhanbarthol ar ôl gadael yr UE, ac rydym yn rhannu pryderon y Pwyllgor. Credwn fod dull Llywodraeth y DU yn costio swyddi ac yn atal twf yng Nghymru, ac mae'n dresmasiad bwriadol ac annerbyniol ar faes polisi datganoledig, gan ddefnyddio pwerau cymorth ariannol y Ddeddf Marchnad Fewnol.

Dylai cyllid ar gyfer swyddogaethau datganoledig ddod i Lywodraeth Cymru er mwyn i Weinidogion Cymru ei ddyrannu yn unol â'i blaenoriaethau, ei chyfeiriad strategol a'i phrosesau cyllidebol, a dylai fod yn destun craffu gan y Senedd. Bydd hyn yn helpu i osgoi dyblygu gwasanaethau, atebolrwydd aneglur, gwerth gwael am arian, bylchau yng nghyllid sectorau a thirwedd ariannu anghydlynol lle mae symiau bach o arian yn cael eu gwasgaru'n denau ar brosiectau lleol byrdymor.

Rydym yn falch bod Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig wedi cydnabod llawer o'r pwyntiau rydym wedi bod yn eu gwneud wrth Lywodraeth y DU, ac eraill, ynghylch ei dull o ymdrin â chyllid ar ôl gadael yr UE ers sawl blwyddyn.

Mae pwyllgorau eraill, gan gynnwys Pwyllgor Ffyniant Bro a Thai Senedd y DU, hefyd yn cytuno â'n barn bod dull Llywodraeth y DU o ymdrin â'r agenda "ffyniant bro" wedi bod yn anhrefnus, wedi tanseilio datganoli, ac na fyddai'n arwain at y newid trawsnewidiol ystyrlon y mae angen i Gymru a gweddill y DU ei weld.

Mae gan y Gronfa Ffyniant Gyffredin lawer llai o arian ar gael na rhaglenni'r UE y mae'n honni ei bod yn eu disodli. Y [diffyg i Gymru yw £1.1 biliwn](#) o'i gymharu â chronfeydd strwythurol a gwledig yr UE.

Mae llawer o'r problemau a welwn yn y ffordd mae Llywodraeth y DU yn rheoli'r Gronfa Ffyniant Gyffredin yn ganlyniad uniongyrchol i orfodi'r Gronfa hon ar Gymru heb bartneriaeth ystyrlon â Llywodraeth Cymru a heb fawr o ystyriaeth i anghenion penodol rhanddeiliaid yng Nghymru. Mae hyn hefyd yn wir am y ffordd maent yn rheoli'r Gronfa Ffyniant Bro.

Hefyd mae oedi gan Lywodraeth y DU wedi arwain at lu o broblemau ar gyfer y cronfeydd hyn. Er enghraifft, er i'r Gronfa Ffyniant Gyffredin gael ei lansio ym mis Ebrill 2022, ni chafodd y cyllid ar gyfer blwyddyn ariannol 2022/23 ei ryddhau i awdurdodau lleol tan fis Ionawr 2023. Ar ben hynny, bydd angen i weithgareddau prosiectau'r Gronfa Ffyniant Gyffredin ddod i ben erbyn mis Rhagfyr 2024, fel bod yr holl wariant wedi'i wneud erbyn 31 Mawrth 2025. Felly, er ei fod yn gynllun tair blynedd, dim ond tua 18 mis o gyflawni prosiect y bydd y Gronfa hon yn ei gefnogi.

Nid yw Llywodraeth y DU wedi cyhoeddi trefniadau ar gyfer trydydd cylch a chylch terfynol y Gronfa Ffyniant Bro, er gwaethaf yr angen i wario'r arian mewn amserlen fer iawn. Nid yw pum sir yng Nghymru (Sir y Fflint, Merthyr Tudful, Sir Fynwy, Casnewydd a Bro Morgannwg) wedi cael unrhyw gyllid hyd yma o ddau cylch cyntaf y Gronfa Ffyniant Bro.

Mae gweithredu anhrefnus ac oedi gan Lywodraeth y DU wedi rhoi pwysau eithafol ar awdurdodau lleol, gan eu gorfodi i gefnogi prosiectau byrdymor, is-optimaidd a fydd yn cael effaith economaidd gyfyngedig. Maent hefyd yn ymdrin â sectorau eraill sy'n ceisio cyllid newydd yn lle cyllid yr UE – o gronfa lai o lawer a llai hygyrch.

Canlyniad arall i weithredoedd Llywodraeth y DU yw bod sefydliadau ac unigolion bellach yn gweld y dirwedd gyllido yn ddryslyd ac yn ddarniog, gyda rhai cyfleoedd ar gael mewn rhai ardaloedd yn unig.

Rydym yn deall bod y problemau gyda'r cronfeydd hyn yn creu sefyllfa hynod heriol i lawer o sefydliadau yng Nghymru. Mae llawer o sectorau yn economi Cymru bellach yn dweud bod staff yn cael eu diswyddo a bod rhaglenni hanfodol yn cau mewn meysydd fel ymchwil ac arloesi, sgiliau a chymorth i bobl sy'n agored i niwed.

Byddai'r senarios hyn wedi cael eu hosgoi pe bai Llywodraeth y DU wedi parchu'r gwaith a wnaed yng Nghymru dros y blynyddoedd diwethaf, ac wedi gadael inni reoli'r holl gyllid sydd wedi disodli cyllid yr UE drwy ein *Fframwaith ar gyfer Buddsoddi Rhanbarthol*, a ddatblygwyd gyda llywodraethau lleol, sefydliadau addysg uwch ac addysg bellach, busnesau, y sector cyhoeddus a'r trydydd sector a'r OECD – ac a oedd yn destun ymgynghoriad cyhoeddus llawn.

Rydym hefyd yn derbyn pryderon y Pwyllgor am Lluosi, rhaglen rifedd y DU ar gyfer oedolion.

Mae rhifedd oedolion yn faes sydd wedi'i ddatganoli i Gymru. Mae Lluosi yn gweithredu mewn cystadleuaeth uniongyrchol â darpariaeth Dysgu Oedolion yn y Gymuned, sydd eisoes ar gael yng Nghymru. Mae hefyd yn peri risg o ddyblygu gwaith ein rhaglen Sgiliau Hanfodol Cymru sydd wedi hen ennill ei phlwyf.

Mae hyn yn golygu bod dysgwyr yng Nghymru yn wynebu amrediad dryslyd a chymhleth o opsiynau, ac mae awdurdodau lleol yn adrodd am y diffyg hyblygrwydd wrth ddarparu Lluosi ac anawsterau wrth wario eu dyraniadau cyllid.

Ar ben hynny, er bod Llywodraeth y DU yn rhannu'r Gronfa Ffyniant Gyffredin o'r brig er mwyn cefnogi ei chynllun Lluosi ei hun ledled y DU, mae'n atal Lywodraeth Cymru rhag ariannu rhaglenni blaenorol ledled Cymru a oedd yn cael eu hariannu gan yr UE ym meysydd busnes, arloesi a sgiliau.

Rydym yn derbyn pob un o argymhellion y Pwyllgor ar gyfer Llywodraeth Cymru. O ran argymhellion y Pwyllgor mewn perthynas â Llywodraeth y DU, rydym yn ddiolchgar i'r Pwyllgor am ei gefnogaeth barhaus ac am godi'r materion hyn.

Byddai Llywodraeth Cymru yn awyddus iawn i weld ymateb Llywodraeth y DU i'r argymhellion, yn enwedig o ystyried y pwysau ar awdurdodau lleol, ar sectorau eraill o'r economi, ac ar arian cyhoeddus.

Yn unol â'n setliad datganoli, rhaid hefyd ddychwelyd unrhyw gronfeydd datblygu rhanbarthol yn dilyn gadael yr UE i Lywodraeth Cymru, fel y gallwn gyflawni, gan weithio gyda'n partneriaid, ganlyniadau gwell a gwerth am arian gwell, a chreu Cymru gryfach, decach a gwyrddach.

Argymhelliad 1. Cyn cyhoeddi unrhyw gylch ariannu datblygu rhanbarthol ar ôl gadael yr UE yn y dyfodol, dylai Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru geisio cytuno ar safbwynt cyffredin o ran amseriad ei gyflwyno a chwantwm y cyllid.

Ymateb: Mae'r argymhelliad hwn wedi'i anelu at Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn ei rhan yn yr argymhelliad.

Mae Datblygu Economaidd Rhanbarthol yn faes polisi datganoledig.

Fel y mae, mae dull Llywodraeth y DU ynglŷn â'r Gronfa Ffyniant Gyffredin wedi tynnu pwerau datganoledig oddi wrth Lywodraeth Cymru ac wedi gadael diffyg o £1.1 biliwn ar gyfer Cymru o'i gymharu â chronfeydd strwythurol a gwledig yr UE. Mae hyn yn dangos methiant clir ar ran Llywodraeth y DU i gyflawni'r addewid yn ei Manifesto i ddarparu cyllid llawn yn lle cronfeydd yr UE ac mae'n creu heriau enfawr i economi Cymru. Byddwn yn parhau i bwysu i Gymru dderbyn cyllid llawn yn lle cyllid yr UE.

Mae safbwynt Llywodraeth Cymru hefyd yn glir y dylai cyllid ar gyfer swyddogaethau datganoledig ddod i Lywodraeth Cymru, er mwyn i Weinidogion ei ddyrannu yn unol â'i blaenoriaethau, ei chyfeiriad strategol, ei hamserlenni a'i phrosesau cyllidebol, a dylai fod yn destun craffu gan y Senedd.

Goblygiadau ariannol: nid oes unrhyw oblygiadau ariannol uniongyrchol yn gysylltiedig â'r argymhelliad hwn. Os bydd Llywodraeth y DU yn parhau â model presennol y Gronfa Ffyniant Gyffredin ar gyfer y DU, mae'n debygol y bydd sefydliadau/cynlluniau a oedd gynt yn elwa o dan gronfeydd strwythurol yr UE yn parhau i wynebu anawsterau ac mae'n debygol y byddant yn gofyn i Lywodraeth Cymru am gymorth ariannol.

Argymhelliad 2. Dylai Llywodraeth y DU sicrhau bod y cylch nesaf o gyllid y Gronfa Ffyniant Gyffredin yn ystyried maint poblogaeth ardaloedd difreintiedig.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 3. Dylai Llywodraeth y DU ystyried sut y gallai Llywodraeth Cymru gynorthwyo i ddarparu a dylunio cylch nesaf y Gronfa Ffyniant Gyffredin.

Ymateb: Er bod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth y DU, mae'n cyfeirio at Lywodraeth Cymru.

Mae tirwedd wleidyddol a thirwedd gyllid y DU yn y dyfodol yn aneglur. Fodd bynnag, safbwynt Llywodraeth Cymru yw bod hwn yn fater datganoledig ac felly dylai unrhyw gyllid datblygu rhanbarthol yn dilyn gadael yr UE ddod i Lywodraeth Cymru er mwyn i Weinidogion Cymru ei ddyrannu yn unol â'i blaenoriaethau, ei chyfeiriad strategol, ei phrosesau cyllidebol, a dylai fod yn destun craffu gan y Senedd.

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 4. Dylai Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU gynnal adolygiad i weld a ddylai gwahanol elfennau'r Gronfa Ffyniant Gyffredin gael eu darparu ar lefel leol, ar lefel ranbarthol neu ar lefel Cymru gyfan, yn seiliedig ar yr hyn sy'n gweithio orau.

Ymateb: Mae'r argymhelliad hwn wedi'i anelu at Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn ei rhan yn yr argymhelliad.

Nid yw Llywodraeth Cymru wedi cael chwarae unrhyw ran yn y gwaith o ddylunio neu gyflwyno'r Gronfa Ffyniant Gyffredin, ac rydym yn annog Llywodraeth y DU i ailystyried ei dull gweithredu a dychwelyd y cyllid hwn i Lywodraeth Cymru, er mwyn sicrhau gwell gwerth am arian a chanlyniadau economaidd gwell.

Yn amlwg, mae dyluniad, dyraniadau ac amserlenni presennol Llywodraeth y DU ar gyfer cyflawni yn cael effaith andwyol ar ddulliau rhanbarthol a chenedlaethol o ddatblygu economaidd yng Nghymru.

Er enghraifft, mae awdurdodau lleol unigol wedi agor cylchoedd ariannu'r Gronfa Ffyniant Gyffredin ar adegau gwahanol a gyda threfniadau, meini prawf asesu ac amserlenni penderfynu gwahanol. Mae'r dull hwn yn gadael ychydig iawn o gyfle ar gyfer prosiectau effeithiol ledled Cymru, yn rhanbarthol neu'n drawsffiniol oherwydd eu maint, eu cymhlethdod, yr amserlenni byr a'r pwysau i fodloni gofynion lleol.

Mae Llywodraeth y DU hefyd wedi atal Llywodraeth Cymru rhag cael mynediad i'r Gronfa i gefnogi rhaglenni Cymru gyfan fel Busnes Cymru, Prentisiaethau a'n cyfres SMART o gymorth arloesi ar gyfer cydweithredu rhwng busnesau a rhwng busnesau a'r byd academiaidd.

Ar y llaw arall, mae ein [Fframwaith Buddsoddi Rhanbarthol i Gymru](#), a ddatblygwyd gyda'n partneriaid yng Nghymru, yn hyblyg fel y gallwn fod yn greadigol ac yn uchelgeisiol o ran ein nodau, gan nodi y byddai hyn yn cael ei osod yng nghydestun proses gyffredinol Llywodraeth Cymru ar gyfer cyllidebau. Mae ein Fframwaith yn rhan sylfaenol o ddull gweithredu sy'n seiliedig ar le yn ein *Cynllun Gweithredu ar yr Economi*, gyda phenderfyniadau i'w gwneud ar lefel briodol o lywodraethu ac mor agos at lefel y dinesydd â phosibl. Byddai'n caniatáu mynd ati mewn modd mwy strategol i ystyried ble y gall buddsoddiadau addasu ac ymateb orau i gyfleoedd, anghenion a heriau ar lefel leol, lefel ranbarthol, lefel genedlaethol, ac ar lefel y DU ac yn rhyngwladol, gan gefnogi cymysgedd o ddulliau sydd i gyd yn gallu helpu i greu gweledigaeth gyffredin.

Goblygiadau Ariannol: Dim. Bydd unrhyw gostau ychwanegol am adolygu model presennol y Gronfa Ffyniant Gyffredin yn dod o gyllidebau rhaglenni presennol.

Argymhelliad 5. Dylai Llywodraeth y DU werthuso'r dull rhanbarthol o ddarparu'r Gronfa Ffyniant Gyffredin yng Nghymru. Dylai hyn ystyried sut y mae dull awdurdodau lleol o wneud penderfyniadau unigol o fewn fframwaith rhanbarthol yn diwallu anghenion sefydliadau sy'n ceisio cyllid, a hefyd a yw'r dull hwn yn rhoi mwy o faich o ran monitro a gwerthuso nag y mae awdurdodau lleol unigol yn Lloegr yn ei wynebu.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 6. Dylai Llywodraeth y DU, gan weithio gyda Llywodraeth Cymru, sefydlu corff Cymru gyfan i gefnogi gwaith cydgysylltu rhanbarthol wrth ddarparu'r Gronfa Ffyniant Gyffredin.

Ymateb: Er bod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth y DU, mae'n cyfeirio at Lywodraeth Cymru.

Mae gan Gymru eisoes strwythurau a phartneriaethau llywodraethu priodol ar waith i helpu i sicrhau buddsoddiadau'n rhanbarthol, gan gynnwys y Cyd-bwyllgorau Corfforedig statudol a'r partneriaethau sgiliau rhanbarthol sy'n weithredu ym mhob rhanbarth; mae'r ddau grŵp hyn yn derbyn cymorth gan Lywodraeth Cymru i helpu i gyflawni eu hamcanion.

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 7. Dylai Llywodraeth y DU flaenoriaethu gweithio gydag awdurdodau lleol i sicrhau nad yw'r ymyriadau sy'n cael eu hariannu a'u darparu drwy'r Gronfa Ffyniant Gyffredin yn dyblygu'r rhai sydd eisoes ar waith. Dylai Llywodraeth y DU gynnwys Llywodraeth Cymru yn y gwaith hwn.

Ymateb: Er bod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth y DU, mae'n cyfeirio at Lywodraeth Cymru.

Er nad ydym wedi cael chwarae unrhyw rôl yn y Gronfa hon, mae Llywodraeth Cymru yn parhau i fod wedi ymrwmo i'n partneriaid yng Nghymru. Mae Gweinidogion a swyddogion Cymru yn aml yn cwrdd â llywodraethau lleol a sectorau eraill o'r economi i helpu i sicrhau ein bod yn osgoi dyblygu darpariaeth cyn belled ag y bo modd, yn enwedig o ran sgiliau a chymorth busnes, wedi'u hachosi gan Lywodraeth y DU yn darnio'r trefniadau cyllido ar gyfer sefydliadau ac unigolion yng Nghymru.

Rydym hefyd yn parhau i gynnal cyfarfodydd rheolaidd y Fforwm Strategol ar gyfer Buddsoddi Rhanbarthol yng Nghymru, o dan gadeiryddiaeth Huw Irranca-Davies AS, i rannu gwybodaeth a gwarsi a ddysgwyd â phartneriaid yng Nghymru. Mae cofnodion a phapurau'r fforwm hwn yn cael eu cyhoeddi [yma](#).

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 8 Dylai Llywodraeth y DU gytuno ar gyfnod cyllido hwy ar gyfer cylchoedd cyllido'r Gronfa Ffyniant Gyffredin ar ôl 2025. Dylai'r cytundeb hwn gael ei wneud gyda mewnbwn gan Lywodraeth Cymru, a dylai hyn gynnwys digon o amser i gyllidwyr, a'r rhai sy'n ymwneud â phrosiectau, gynllunio a chyflwyno rhaglenni a phrosiectau sy'n sicrhau'r buddion mwyaf

Ymateb: Er bod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth y DU, mae'n cyfeirio at Lywodraeth Cymru.

Byddai rhaglenni cyllido newydd yr UE, y mae'r Gronfa Ffyniant gyffredin yn honni ei bod wedi eu disodli, wedi dechrau ym mis Ionawr 2021, a byddent wedi gorgyffwrdd

â rhaglen cyllid yr UE 2014–2020 o tua dwy flynedd i ddarparu parhad busnes i sefydliadau.

Ar y llaw arall, cyhoeddodd Llywodraeth y DU ei phrosbectws ar gyfer y Gronfa Ffyniant Gyffredin ym mis Ebrill 2022, ac ni wnaeth gyhoeddi ei dyraniadau cyllido blynyddol ar gyfer awdurdodau lleol tan fis Ionawr 2023. Bydd angen i weithgareddau prosiect ddod i ben erbyn diwedd mis Rhagfyr 2024 er mwyn i gyllid gael ei wario erbyn mis Mawrth 2025. Mae'r oedi hyn gan Lywodraeth y DU a'r amserlenni byr ar gyfer gwario'r cyllid, ynghyd â chronfa gyllid lawer llai, yn gorfodi awdurdodau lleol i gefnogi prosiectau byrdymor, is-optimaidd a fydd yn cael effaith economaidd gyfyngedig.

Byddwn yn parhau i bwysu ar Lywodraeth y DU i alluogi cylch cyllido amlflwyddyn. Mae hyn sy'n rhoi rhagor o sicrwydd i sefydliadau er mwyn iddynt gynllunio i gyflawni prosiectau tymor hir sy'n gallu cyflawni canlyniadau gwell a gwireddu'r effeithiau gorau posibl.

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 9. Dylai Llywodraeth y DU sicrhau bod ei gwerthusiad o'r Gronfa Ffyniant Gyffredin yn canolbwyntio'n ddigonol ar brofiad sefydliadau a leolir yng Nghymru, a'i bod yn cynnal ac yn cyhoeddi ymarfer o'r gwersi a ddysgwyd fel rhan o'i strategaeth werthuso.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 10. O ystyried y pryderon a godwyd gan rai sefydliadau bod awdurdodau lleol mewn rhai rhannau o Gymru yn blaenoriaethu eu prosiectau eu hunain ar gyfer cyllid y Gronfa Ffyniant Gyffredin, dylai Llywodraeth y DU edrych ymhellach i hyn a chymryd unrhyw gamau angenrheidiol i sicrhau bod pob sefydliad yn cael cyfle i elwa ar y cyllid hwn.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 11. Dylai Llywodraeth y DU adolygu ei dull o lunio canllawiau ar y Gronfa Ffyniant Gyffredin i sicrhau'r eglurder mwyaf posibl i awdurdodau lleol, gan ystyried y bydd gan awdurdodau lleol Cymru lai o brofiad o weithio'n uniongyrchol â Llywodraeth y DU nag awdurdodau Lloegr.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 12. Dylai Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru ystyried ailedrych ar ofynion ynghylch ychwanegedd ar gyfer unrhyw ffrydiau cyllido datblygu economaidd yn y dyfodol.

Ymateb: Mae'r argymhelliad hwn wedi'i anelu at Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn ei rhan yn yr argymhelliad.

Rydym yn parhau i adeiladu ar y gwersi a ddysgwyd a'r arferion gorau o raglenni ariannu'r UE, gan gynnwys materion sy'n ymwneud ag ychwanegedd a gwerthuso effaith. Rydym yn cytuno ei bod yn hanfodol nodi a gweld canlyniadau mesuradwy, a sicrhau bod prosesau gwerthuso'n darparu'r wybodaeth sydd ei hangen, er mwyn manteisio i'r eithaf ar fuddsoddiadau er budd ein heconomi a'n cymunedau.

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 13. Dylai Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru ddweud sut y maent yn ymgysylltu ac yn gweithio gyda'i gilydd i sicrhau'r gwerth gorau o gyfran Cymru o wariant ymchwil ac arloesi y tu allan i Lundain a de-ddwyrain Lloegr.

Ymateb: Mae'r argymhelliad hwn wedi'i anelu at Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn ei rhan yn yr argymhelliad.

Ym mis Chwefror eleni, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru strategaeth arloesi newydd, *Cymru'n Arloesi*, sy'n nodi'r cyfeiriad strategol o ran lle y dylai rhanddeiliaid Ymchwil, Datblygu ac Arloesi ganolbwyntio eu hadnoddau a'u hymdrechion. Mae'n gwneud hyn drwy fabwysiadu dull trawslywodraethol, sy'n seiliedig ar genhadaeth ac yn canolbwyntio ar addysg, yr economi, iechyd a lles, a'r hinsawdd a natur.

Roedd hefyd yn cydnabod mai un rhan yn unig o'r dirwedd arloesi yng Nghymru y gall Llywodraeth Cymru fod. Mae llawer o'r ysgogiadau sy'n ategu gweithgarwch arloesi o fewn cyrff cyhoeddus eraill, ein system addysg drydyddol, a sefydliadau sydd â chylch gwaith sy'n cynnwys y DU gyfan.

Felly, un o'r camau cyntaf oedd i Lywodraeth Cymru geisio cysylltiadau agosach â rhanddeiliaid arloesi allweddol, ac yn enwedig gydag Innovate UK, gyda'i hymrwymiad i ddatblygu sy'n seiliedig ar le a'r agenda Ffyniant Bro (gyda'i genhadaeth ddatganedig, sef cynyddu gwariant Ymchwil a Datblygu y tu allan i Dde-ddwyrain Lloegr).

Llofnododd Llywodraeth Cymru ac Innovate UK femorandwm cyd-ddealltwriaeth ym mis Ebrill. Roedd hyn yn arwydd o ymdrech gydfuddiannol i hyrwyddo a datblygu cynigion arloesi o ansawdd uchel ar draws amrediad o randdeiliaid, sectorau a rhanbarthau, gyda'r nod cyffredinol o gynyddu cyfran Cymru o gyllid y DU a ddyferni ar sail gystadleuol.

O ganlyniad, cyhoeddwyd Cynllun Arloesi Cydweithredol ar y cyd rhwng Innovate UK a Llywodraeth Cymru ym mis Hydref – y cyntaf o'i fath â llywodraeth ddatganoledig – wedi'i gynllunio i gyflawni'r nod cyffredinol hwn. Yn ogystal, cyhoeddwyd Cynllun Cyflawni Llywodraeth Cymru ym mis Hydref, sy'n amlinellu sut y bydd Llywodraeth Cymru yn gweithredu *Cymru'n Arloesi*, ac yn mesur y cynnydd.

Goblygiadau Ariannol: Dim. Mae'r gwaith hwn yn cael ei wneud gan ddefnyddio staff presennol.

Argymhelliad 14. Dylai Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru ymrwymo i'r cyfarfod 6 ffordd gyda'r Prifysgolion, eu cyrff llywodraethu, UCU Cymru a CCAUC, i drafod cyllid pontio ar gyfer y gwyddonwyr a'r staff cysylltiedig a fydd yn colli eu swyddi eleni o ganlyniad i dynnu cronfeydd strwythurol yn ôl, fel y cynigiodd TUC Cymru ac UCU Cymru.

Ymateb: Mae'r argymhelliad hwn wedi'i anelu at Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn ei rhan yn yr argymhelliad.

Rydym yn deall bod yr amharu, yr anhyblygrwydd a'r ffaith nad oes cyllid llawn yn lle cyllid yr UE oherwydd dull Llywodraeth y DU o weithredu yn creu sefyllfa heriol iawn ar gyfer llawer o sefydliadau yng Nghymru, gan gynnwys prifysgolion, sydd wedi elwa ar gronfeydd yr UE o'r blaen. Mae llawer o sectorau yn economi Cymru bellach yn dweud bod staff yn cael eu diswyddo a bod rhaglenni hanfodol yn cau mewn meysydd fel ymchwil ac arloesi.

Ni all Llywodraeth Cymru lenwi bylchau ariannol sy'n deillio o golli mwy nag £1.1 biliwn o gyllid i ddisodli cronfeydd strwythurol yr UE a chyllid gwledig. Gan ei bod wedi cael ei hatal rhag cael mynediad at y Gronfa hon, mae Llywodraeth Cymru eisoes yn defnyddio arian o Gyllideb ddiwethaf Cymru i gefnogi cynlluniau i Gymru gyfan megis Prentisiaethau a Busnes Cymru sy'n hollbwysig ar gyfer cynhyrchiant a thwf.

Fodd bynnag, bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i ystyried cynigion ar gyfer cyllid pontio fesul achos, yn enwedig pan fydd ei chyllid yn gallu gweithredu fel lluosydd, gan ysgogi buddsoddiadau ychwanegol gan y sector cyhoeddus neu'r sector preifat.

Goblygiadau Ariannol: Bydd angen ystyried unrhyw gynigion am gyllid pontio yn ofalus yng nghyd-destun y sefyllfa ariannol heriol bresennol ac yn unol â phrosesau polisi a chyllidebol. Byddai angen defnyddio cyllidebau presennol i dalu costau, a gall hyn arwain at golli cyfleoedd.

Argymhelliad 15. Dylai Llywodraeth y DU weithio ar y cyd â Llywodraeth Cymru i ddatblygu cynllun tymor hwy i ddiogelu ymchwil ac arloesi yn y sector Addysg Uwch yng Nghymru.

Ymateb: Er bod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth y DU, mae'n cyfeirio at Lywodraeth Cymru.

Mae diogelu ymchwil ac arloesi yn sector Addysg Uwch Cymru yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru, a byddem yn awyddus i weithio gyda Llywodraeth y DU i ddatblygu cynllun tymor hwy i ddiwallu anghenion y sector. Rydym yn parhau i gefnogi'r sector i gael mynediad at gyfleoedd ariannu cystadleuol drwy ffynonellau yn y DU, ac Ewrop fel Horizon Europe.

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 16. Dylai Llywodraeth y DU ystyried pryderon awdurdodau lleol yng Nghymru ynghylch rhai o'r gofynion ar gyfer cyllid Lluosi, a chymryd unrhyw gamau a fyddai'n sicrhau'r gwerth gorau am arian yr ymrwymwyd iddo gyda'r prosiect hwn. Gallai hyn gynnwys caniatáu amser ychwanegol i awdurdodau lleol wario eu dyraniad.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhellion 17 ac 18:

- O ystyried bod y rhaglen Lluosi yn gweithredu mewn gofod datganoledig, dylai Llywodraeth y DU gynnwys Llywodraeth Cymru wrth ddatblygu unrhyw raglen olynol; ac
- O ystyried y pryderon a godwyd gan awdurdodau lleol, dylai Llywodraeth y DU ystyried a ddylai unrhyw gronfa olynol i Lluosi hefyd ganolbwyntio ar lythrennedd a sgiliau digidol er mwyn sicrhau'r effaith fwyaf posibl i'r rhai a fyddai'n elwa fwyaf o'r cynllun. Dylid ymgynghori â Llywodraeth Cymru fel rhan o'r ystyriaethau hyn.

Ymateb: Er bod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth y DU, mae'n cyfeirio at Lywodraeth Cymru.

Mae sgiliau a rhifedd oedolion yn faes datganoledig ac nid yw'r bobl yng Nghymru wedi rhoi mandad i bolisiâu Llywodraeth y DU mewn perthynas â'r mater hwn.

Er gwaethaf hyn, nid yw Llywodraeth Cymru wedi cael chwarae unrhyw ran yn Lluosi. Mae Lluosi yn gweithredu mewn cystadleuaeth uniongyrchol â darpariaeth Dysgu Oedolion yn y Gymuned, sydd eisoes ar gael yng Nghymru. Mae hefyd yn peri risg o ddyblygu gwaith ein rhaglen Sgiliau Hanfodol Cymru sydd wedi hen ennill ei phlwyf.

Mae hyn yn golygu bod dysgwyr yng Nghymru yn wynebu amrediad dryslyd a chymhleth o opsiynau, gydag awdurdodau lleol yn nodi anawsterau wrth wario eu dyraniadau oherwydd materion dylunio a chyflawni, gan gynnwys diffyg hyblygrwydd Lluosi i ddarparu sgiliau llythrennedd a digidol.

Dylid dychwelyd penderfyniadau ar faterion datganoledig, gan gynnwys rhifedd oedolion, i Lywodraeth Cymru i helpu i sicrhau eu bod yn cyd-fynd â pholisiâu datganoledig a helpu i leihau gwastraff, gwerth gwael am arian a chanlyniadau gwael i unigolion.

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 19. Dylai Llywodraeth y DU weithio gyda Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol a cholegau i nodi a mynd i'r afael ag unrhyw achosion o ddyblygu o ganlyniad i'r rhaglen Lluosi.

Ymateb: Er bod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth y DU, mae'n cyfeirio at Lywodraeth Cymru.

Mae Gweinidogion Cymru wedi codi pryderon ynghylch dylunio a darparu Lluosi ar ei ffurf bresennol gyda'r Ysgrifennydd Gwladol dros Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau a'r Ysgrifennydd Gwladol dros Addysg.

Mae Llywodraeth Cymru yn rhoi arian i'r Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol er mwyn ysgogi buddsoddi mewn sgiliau drwy ddatblygu ymatebion sy'n seiliedig ar anghenion lleol a rhanbarthol.

Mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn i'r Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol asesu'r trefniadau gweithredu ar gyfer y rhaglen Lluosi ym mhob un o'u hardaloedd rhanbarthol er mwyn helpu i osgoi dyblygu cynlluniau presennol.

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 20. Os bydd y Gronfa Ffyniant Bro yn parhau ar ôl 2025, ni ddylai gael ei darparu drwy geisiadau cystadleuol, a dylid dyrannu cyllid i'r ardaloedd hynny sydd â'r angen mwyaf.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 21. Os bydd y Gronfa Ffyniant Bro yn parhau ar ôl mis Mawrth 2025, neu'n cael ei symleiddio'n gronfa ehangach, dylai fod gan Lywodraeth Cymru fwy o rôl yn ei datblygiad ac yn y broses o gytuno ar sut y caiff ei gweinyddu.

Ymateb: Er bod yr argymhelliad hwn ar gyfer Llywodraeth y DU, mae'n cyfeirio at Lywodraeth Cymru.

Mae'r Gronfa Ffyniant Bro yn faes arall lle mae Llywodraeth y DU yn defnyddio pwerau Deddf Marchnad Fewnol y DU i benderfynu ar wariant yn uniongyrchol mewn meysydd datganoledig, gan osgoi Llywodraeth Cymru a'r Senedd.

Mae'r Gronfa Ffyniant Bro yn disodli Cronfa Trefi Lloegr, y derbyniodd Llywodraeth Cymru swm canlyniadol ohoni drwy Barnett.

O dan y trefniadau presennol ar gyfer y Gronfa Ffyniant Bro, mae pob penderfyniad ynghylch cyllid ar gyfer prosiectau lleol yng Nghymru wedi cael ei wneud yn Whitehall.

Mae Llywodraeth Cymru wedi dadlau'n gryf y dylai cyllid i lefelu rhanbarthau ar draws y DU fod yn seiliedig ar angen, ac nid drwy broses gystadleuol.

Ar ben hynny, o dan ein setliad datganoli, dylid rhoi unrhyw Gronfa Ffyniant Bro ar ôl 2025 i Weinidogion Cymru er mwyn iddynt ei dyrannu yn unol â'i blaenoriaethau, ei chyfeiriad strategol a'i phrosesau cyllidebol, a dylai fod yn destun craffu gan y Senedd.

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 22. Dylai Llywodraeth y DU egluro pryd y bydd Cylch 3 o'r Gronfa Ffyniant Bro yn agor cyn gynted â phosibl.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 23. Dylai Llywodraeth y DU barhau i weithredu Cronfa Ffyniant Gyffredin ar wahân, ond wedi'i diwygio, ar ôl i'r gronfa bresennol ddod i ben ym mis Mawrth 2025.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Argymhelliad 24. Dylai Llywodraeth y DU egluro beth yw ei bwriad o ran y Gronfa Ffyniant Bro a'r Gronfa Ffyniant Gyffredin ar ôl 2025 cyn gynted â phosibl.

Ymateb: Ddim yn berthnasol i Lywodraeth Cymru

Goblygiadau ariannol: Amh

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Paul Davies AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

23 Tachwedd 2023

Annwyl Paul,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 26 Hydref.

Rwy'n ddiolchgar i'r Pwyllgor am ei waith ar adolygu effaith pwysau costau byw ar bobl ifanc a'u cyfleoedd addysg, cyflogaeth a hyfforddiant yn y dyfodol.

Yn wir, mae'r mater hwn hefyd wedi'i nodi yng ngwaith Sgwrs Genedalethol -Y Warant i Bobl Ifanc a thrwy sesiynau a gynhelir gyda ein Bwrdd Cynghori Pobl Ifanc. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i wneud popeth o fewn ei gallu i leihau ei heffaith ar bobl ifanc Cymru.

Rwy'n atodi yn Atodiad A ymatebion manwl i'r materion penodol y mae'r Pwyllgor wedi'u nodi.

Yn gywir,

Vaughan Gething AS
Gweinidog yr Economi

Copi i - Jeremy Miles AS, Gweinidog y Gymraeg ac Addysg
Jayne Bryant AS, Cadeirydd, Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 44
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Atodiad A

Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig y Senedd: Pwysau costau byw a'r Warant i Bobl Ifanc

Mwy o gymorth ar gyfer costau ymlaen llaw

Argymhelliad 1: Argymhellodd Gyrfa Cymru fod angen gwneud mwy i fynd i'r afael â'r broblem lle mae costau ymlaen llaw yn rhwystro pobl ifanc rhag cael mynediad at gyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant. Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb Gweinidogol ynghylch y camau pellach y gall Llywodraeth Cymru eu cymryd i fynd i'r afael â'r broblem benodol hon o dalu costau ymlaen llaw.

Er gwaethaf y ffaith bod ein rhaglenni'n darparu pob math o gymorth ariannol i dalu am bethau fel costau teithio, bwyd a gofal, yn ogystal â chynyddu'r lwfans hyfforddi ar gyfer Twf Swyddi Cymru+ (TSC+Mwy) (hyd at £60 - pro rata os yw person ifanc yn mynychu am lai na 30 awr yr wythnos) a chynyddu'r Lwfans Cynhaliaeth Addysg, rydym yn ymwybodol bod argaeledd incwm gwario yn parhau i fod yn broblem. Yn wir, mae'r broblem hon hefyd wedi'i nodi yng ngwaith Sgwrs Genedlaethol y Warant i Bobl Ifanc a thrwy sesiynau a gynhelir gyda Bwrdd Cyngori Pobl Ifanc y Warant i Bobl Ifanc.

Byddwn yn parhau i archwilio'r holl ysgogiadau sydd ar gael i ni, gan gofio hefyd, fel y nodir yn [Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru](#), A4.7.4, 'Dylai taliadau a wneir ymlaen llaw fod yn rhai eithriadol, a dim ond os gellir rhoi dadl drostynt ar y sail eu bod yn cynnig gwerth da am arian y dylid eu hystyried (h.y. gellir dangos bod "angen")'.

Yn wir, gall Cymunedau am Waith a Mwy ddarparu cyllid i'r rhai sy'n cymryd rhan yn y rhaglen ar gyfer gwariant hanfodol megis costau teithio wrth fynychu hyfforddiant, profiad gwaith neu yn ystod wythnosau cyntaf cyflogaeth. Gall cyllid gael ei ddarparu hefyd ar gyfer gofal plant, dillad gwaith a chostau hanfodol eraill i gefnogi'r unigolyn i mewn i gyflogaeth neu hyfforddiant. Gall y cyllid hwn gael ei dalu ymlaen llaw ond bydd angen i unigolion ddarparu derbynebaw ar gyfer gwariant, neu bydd y cynllun yn ceisio cael ad-daliad.

O ran materion trafndiaeth ehangach, cynhaliodd Bwrdd Cyngori Pobl Ifanc y Warant i Bobl Ifanc sesiwn ar 1 Tachwedd a oedd yn cynnwys trafodaeth gyda chynrychiolydd o Trafnidiaeth Cymru. Un o'r materion a ddaeth i'r amlwg o'r drafodaeth oedd efallai na fydd pobl ifanc a'u gwarcheidwaid yn gwbl ymwybodol o'r ystod o opsiynau teithio rhatach sydd ar gael o dan Trafnidiaeth Cymru a National Rail - yn ogystal â'u sefydliadau addysg eu hunain. Mae Trafnidiaeth Cymru wedi cytuno i archwilio sut i gynyddu ymwybyddiaeth a bydd yn gweithio gyda phartneriaid, gan gynnwys tîm y Warant i Bobl Ifanc, i fynd i'r afael â hyn. Tynnodd y sesiwn sylw hefyd at bwysigrwydd hygyrchedd, diogelwch, argaeledd, amllder, capasiti a chymorth technoleg, ymysg pethau eraill. Bydd Trafnidiaeth Cymru yn parhau i ymgysylltu'n weithredol â phobl ifanc ar eu profiadau bywyd wrth i'r gwaith barhau ar dri phrosiect metro mawr a deddfwriaeth drwy'r Bil Gwasanaethau Bysiau.

Gwerthuso'r Warant i Bobl Ifanc – gwell data

Argymhelliad 2: Mae cydweithredu o ran rhannu data yn hanfodol o ran gwerthuso llwyddiant y Warant i Bobl Ifanc, a byddai'r Pwyllgor yn croesawu mwy o wybodaeth ynghylch sut mae Llywodraeth Cymru yn mynd i'r afael â hyn, ac yn sicrhau y caiff data eu rhannu'n effeithiol ar draws y partneriaid i lywio'r gwaith o gyflwyno'r Warant i Bobl Ifanc yn y dyfodol.

Ar hyn o bryd, mae'r Warant i Bobl Ifanc yn destun proses werthuso barhaus y disgwylir iddi gyflwyno adroddiad ffurfiol erbyn diwedd y flwyddyn nesaf. Mae'r gwerthusiad yn fwy cymhleth na'r rhan fwyaf o werthusiadau gan mai casgliad o raglenni yw'r Warant i Bobl Ifanc, ac mae llawer o'r rhaglenni hynny'n cael eu darparu gan bartneriaid o bob math o leoliadau gwahanol e.e. chweched dosbarth ysgolion, Colegau AB, Prifysgolion, Awdurdodau Lleol, Gyrfa Cymru a Cymru'n Gweithio a sefydliadau preifat, ymysg eraill.

Un o'r prif fesuriadau o gynnydd y Warant i Bobl Ifanc yw ffigurau'r Datganiad Ystadegol Cyntaf (SFR) blynyddol ar gyfer 'Pobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant yng Nghymru'. Mae gennym Ddangosydd Cenedlaethol bydd 'o leiaf 90% o bobl ifanc 16-24 oed mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant erbyn 2050'.

Mae'r [datganiad diweddaraf](#) o amcangyfrifon dros dro yn dangos bod 85.8% o bobl ifanc 16-24 oed mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant yn 2022, i fyny o 83.7% yn 2021.

Fel y nodwyd yng nghyfarfod y Pwyllgor, mae amrywiaeth o gytundebau data ar waith rhwng Gyrfa Cymru ac ysgolion, colegau AB, ALLau a darparwyr hyfforddiant, gan arwain at adroddiadau lefel ranbarthol misol ar Fodel Pum Haen (haenau sy'n nodi statws addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant pobl ifanc 16-19 oed) y Fframwaith Ymgysylltiad a Chynnydd Ieuencid (YEPP).

Mae'r set ddata ar gyfer y rhai dros 18 oed a'r tu allan i'r lleoliadau hynny yn anoddach ei threfnu oherwydd yr ystod o gyrchfannau a lleoliadau sydd ar gael iddynt, gan gynnwys cymorth gan yr Adran Gwaith a Phensiynau y mae Gyrfa Cymru yn sefydlu cytundebau rhannu data gyda hi.

Nododd atodiad Adroddiad Blynyddol y Warant i Bobl Ifanc yr [Allbynnau ystadegol a'r setiau data sy'n berthnasol i'r Warant i Bobl Ifanc](#).

Mae Cynllun 2022 ar gyfer Cyflogadwyedd a Sgiliau yn cadarnhau ein bod yn archwilio cyflwyno model gweithredu unigol newydd a fydd yn cynnwys ReAct+, CfW+ a TSC+Mwy a'u helfennau casglu a rhannu data.

Partneriaeth rhwng Gyrfa Cymru a darparwyr hyfforddiant

Argymhelliad 3: Dywedodd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru, o ran rhoi cyngor cywir a diduedd am yr ystod o gymorth a rhaglenni sydd ar gael o dan ymbarél y Warant i Bobl Ifanc, fod angen 'ail-gryfhau' y bartneriaeth rhwng Gyrfa Cymru a darparwyr hyfforddiant. Byddai'r Pwyllgor yn croesawu pe gallech amlinellu'r camau y byddwch yn eu cymryd i helpu i gyflawni hyn.

Mae Gyrfu Cymru a'n darparwyr hyfforddiant yn aelodau allweddol o'n prif fyrddau rhanddeiliaid - mae'r ddau yn aelodau o Grŵp Cyngori Rhanddeiliaid y Warrant i Bobl Ifanc a Bwrdd Gweithredol TSC+Mwy ac mae'r rhain yn darparu plattform i fyfyrion ar waith partneriaeth ac arferion gorau. Mae darparwyr hefyd yn cynnal cyfarfodydd rheolaidd ar wahân gyda chydweithwyr yn Gyrfu Cymru i helpu i fynd i'r afael ag unrhyw faterion sy'n gallu codi rhwng cyfarfodydd y Bwrdd. Mae uwch-reolwr rhanbarthol enwebedig o Gyrfu Cymru yn gysylltiedig â phob un o'r Darparwyr Hyfforddiant ac maent yn cyfarfod bob mis o leiaf i drafod unrhyw faterion sydd wedi codi, ymgysylltiad, cyfathrebiadau ac ati. Gwahoddir darparwyr hyfforddiant hefyd i fynychu eu canolfannau gyrfaoedd lleol yn rheolaidd i gyfarfod â chwsmeriaid a rhannu gwybodaeth â staff gyrfaoedd ac i fynychu digwyddiadau a Ffeiriau Swyddi a drefnir gan dimau Cymru'n Gweithio.

Mae'r ddau hefyd yn aelodau o gyfarfodydd rhanbarthol YEPF/Gwasanaethau Ieuenctid.

Yn ogystal, mae Canfod Cymorth yn adnodd gwefan sydd ar gael ar wefan Gyrfu Cymru sy'n caniatáu i gwsmeriaid a phartneriaid chwilio am raglenni priodol ledled Cymru sy'n darparu cymorth cyflogadwyedd a sgiliau. Mae'n hygyrch o safle Cymru'n Gweithio (sydd ar wefan Gyrfu Cymru).

Mewn Colegau AB, mae Gyrfu Cymru yn bresennol mewn digwyddiadau Biwro Cyflogaeth a Menter ac, ym mis Gorffennaf, trefnodd tîm y Warrant i Bobl Ifanc ail Ddigwyddiad Rhannu Gwybodaeth rhwng staff y Biwro ledled Cymru ac arweinwyr Gyrfu Cymru, Ysbrydoli Rhagoriaeth Sgiliau a CfW+, TSC+Mwy a ReAct. Mae rhwydwaith bellach wedi'i sefydlu i barhau i rannu gwybodaeth yn ffurfiol ac yn anffurfiol.

Y targed Prentisiaethau a chyfraddau cadw a chwblhau

Argymhelliad 4: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu rhagor o wybodaeth am ba asesiad sydd wedi'i wneud o gyflogwyr sydd wedi rhoi'r gorau i gynnig prentisiaethau, a'r rhesymau dros hynny, gan gynnwys y materion a godwyd gan Gyrfu Cymru ynghylch goruchwyliaeth a chynhyrchiant, a pha gamau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r rhwystrau hynny i gyflogwyr.

Rydym yn datblygu dulliau ystadegol newydd i ychwanegu at ein dealltwriaeth o'r rhesymau wrth wraidd y chyfraddau llwyddiant galw heibio. Byddai'r dull hwn yn ein galluogi i ddadansoddi incwm prentisiaethau ac archwilio'n fwy uniongyrchol y cysylltiad rhwng incwm a chyfraddau llwyddiant prentisiaid. Mae'r dull yn arbrofol iawn ond, os bydd yn cynhyrchu canlyniadau yn y dyfodol agos, byddwn yn rhannu'r dystiolaeth gyda'r pwyllgor.

Yn ogystal â hyn, rydym wedi bod yn archwilio defnyddio hanes prentis o gymhwysra am brydau ysgol am ddim fel dangosydd o amddifadedd, a'r cysylltiad rhwng hyn a chyfraddau llwyddiant. Bydd y gwaith hwnnw'n cael ei gyhoeddi mewn erthygl y mis hwn (Tachwedd): Defnyddio hanes unigolion o ran prydau ysgol am ddim fel dangosydd amddifadedd mewn perthynas â deilliannau prentisiaethau a chyfleoedd dysgu oedolion.

Ategir y rhaglen brentisiaethau gan nifer o fentrau sy'n cefnogi ac yn annog manteisio ar brentisiaethau, er enghraifft, yn 2023-24 rydym wedi buddsoddi £1 miliwn mewn cymorth lechyd a Lles. Mae gwella lechyd a Lles staff a dysgwyr yn cefnogi darpariaeth o ansawdd a disgwylir iddo helpu i gynyddu cyfraddau cwblhau prentisiaethau. Mae'r cyllid hwn yn galluogi dysgwyr, staff a sefydliadau i gael gafael ar y cymorth sy'n ofynnol i gyflawni deilliannau llwyddiannus.

Rydym wedi ymrwmo i ddileu rhwystrau i gael prentisiaeth ac, er ein bod wedi gwneud cynnydd sylweddol i wella mynediad at brentisiaethau i ddysgwyr anabl, mae angen i ni wneud mwy. Yng Nghymru, mae gormod o gyflogwyr yn parhau i fod ag agweddau negyddol at gyflogi pobl anabl a gormod o adroddiadau am ddiffyg cymorth i gwmnïau sy'n ystyried cyflogi pobl ag anabledau. Ym mlwyddyn ariannol 2023/24, gwnaethom ddarparu £0.4 miliwn drwy'r Cynllun Cymhellion i Gyflogwyr i gymell cyflogwyr i gyflogi prentisiaid ag anabledau.

Mae tystiolaeth anecdotaidd bod y gofyniad i brentisiaid ennill Cymwysterau Sgiliau Hanfodol (ESQs) yn rhwystro cyflawniad; fel arfer, mae'n ofynnol i brentisiaid ennill sgiliau hanfodol mewn llythrennedd a rhifedd lle nad oes ganddynt gymwysterau amgen eisoes, megis cymwysterau TGAU. Felly, rydym wedi comisiynu Estyn i gynnal adolygiad thematig o ESQs a gynhaliwyd gan brentisiaid i ddeall, ymhlith agweddau eraill, fanteision ESQs a'u heffaith ar brentisiaid.

Weithiau, mae'r gyfradd isafswm cyflog genedlaethol i brentisiaid yn ddatgymhelliad. Mae gan Gyrfa Cymru enghreifftiau lle mae pobl yn rhoi'r gorau i brentisiaethau oherwydd y gallant gael swydd sy'n talu ddwywaith yr isafswm cyflog i brentisiaid. Mae prentis blwyddyn un neu'r rhai o dan 19 oed yn cael yr Isafswm Cyflog Cenedlaethol i Brentisiaid o £5.28; gallant ennill dwbl hynny mewn swydd nad yw'n swydd brentisiaeth. Felly, gall prentisiaethau fod yn anodd i'w gwerthu a bod yn ddeniadol i rywun, oherwydd gall pobl yn aml ennill mwy mewn swydd ran-amser nag mewn swydd llawn amser.

Mae cyflogau isel yn effeithio ar gostau trafndiaeth; gwyddom fod swyddi sy'n cynnig cyflogau isel yn llai deniadol pan fydd cyfran sylweddol o'r gost yn cael ei hamsugno gan gostau teithio. Mae prentisiaid ar y gyfradd Isafswm Cyflog Cenedlaethol i Brentisiaid yn arbennig o agored i niwed.

Yn ddiweddar, gwnaethom ymateb i'r Comisiwn Cyflogau Isel ar ddyfodol Cyfradd Prentis yr Isafswm Cyflog Cenedlaethol (NMW). Mae Llywodraeth Cymru o'r farn y dylai'r Gyfradd Prentis gael ei chynyddu a'i halinio â chyfradd 2021-22 yr Isafswm Cyflog Cenedlaethol er mwyn helpu i gymell pobl ifanc 16–19 oed i ddechrau prentisiaeth ac fel modd o ddylanwadu ar bobl ifanc wrth iddynt ddewis opsiynau addysg a chyflogaeth. Mae hyn yn arbennig o bwysig o ystyried y pwysau sy'n codi o'r argyfwng costau byw a phwysau chwyddiant.

Byddai cyfradd uwch i brentisiaid yn gwella proffil cyfleoedd hyfforddi 'ennill wrth ddysgu' ac yn helpu prentisiaid i dalu costau byw. Yn benodol, byddai cyfradd uwch yn sicrhau cydraddoldeb â dysgwyr ifanc mewn addysg llawn amser ac yn mynd i'r afael a gwahaniaethau mewn budd-dal plant, lle mae teuluoedd yn colli budd-dal plant ar gyfer plant sy'n ymgymryd â phrentisiaethau. Mae angen cydbwysu unrhyw

wahaniaethau canfyddedig mewn cynhyrchiant rhwng gweithwyr iau a hŷn yn erbyn gwerth tymor hwy y brentisiaeth i'r cyflogwr ac i'r prentis.

Ar ben hynny, rydym yn parhau i weithio gyda darparwyr i ddeall pa gymorth ychwanegol y gellir ei ddarparu i sicrhau bod pobl yn cwblhau eu hyfforddiant. Gall hyn gynnwys addasu mecanweithiau cyflawni fel bod pobl yn cyflawni'n gyflymach neu fod elfennau o'r rhaglen yn cael eu cyflwyno ymlaen llaw neu'n hwyrach i leihau'r pwysau ar unigolion.

O ran y sector gofal cymdeithasol, drwy undebau llafur y Fforwm Gwaith Teg Gofal Cymdeithasol, mae cyflogwyr a Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio mewn partneriaeth gymdeithasol ar ba gamau y gellir eu cymryd i wella telerau ac amodau i weithwyr gofal cymdeithasol, gyda gwell cyfleoedd i gamu ymlaen yn eu gyrfa. Mae hyn yn cynnwys datblygu Fframwaith Tâl a Dilyniant drafft ar gyfer y sector gofal cymdeithasol gyda'r nod o ddarparu cyfleoedd datblygu, cyflog a chynnydd mwy cyson drwy nodi bandiau eang o rolau ym maes gofal cymdeithasol, sy'n cyd-fynd â lefelau sgiliau, dysgu a chyflog. Rydym wedi dangos ein hymrwymiad i wella cyflogau drwy fuddsoddi £70 miliwn pellach y flwyddyn ariannol hon i sicrhau bod pob gweithiwr gofal cymdeithasol yn parhau i gael y Cyflog Byw Gwirioneddol o leiaf.

Byddwn yn parhau i godi ymwybyddiaeth o'r rhaglen drwy hyrwyddo'r manteision i gyflogwyr a dysgwyr drwy amrywiaeth o weithgareddau marchnata a chyfathrebu drwy gydol y flwyddyn. Mae Wythnos Prentisiaethau a Gwobrau Prentisiaethau Cymru yn cynnig cyfleoedd pellach i ni godi proffil y brentisiaeth a hyrwyddo'r manteision allweddol o ddod yn brentis (a recriwtio prentisiaid), gan ddangos cydraddoldeb o ran parch cydradd.

Newidiadau i fframweithiau a gofynion sgiliau hanfodol

Argymhelliad 5: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu rhagor o wybodaeth am y camau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r pryderon a amlygwyd ynghylch y broses o ddylunio a chymeradwyo fframweithiau prentisiaethau, ymatebolrwydd y broses a'r rhan sydd gan gyflogwyr i'w chwarae yn y broses honno.

Rhaid i bob prentis yng Nghymru ddilyn Fframwaith Prentisiaethau Cymru, sef fframwaith sy'n nodi rhaglen ddysgu, gan uno cymwysterau gwahanol mewn cynnig grŵp.

Mae cynnwys y fframwaith prentisiaethau yn cael ei lywio a'i fireinio gan gyflogwyr a rhanddeiliaid perthnasol eraill. Caiff fframweithiau prentisiaethau eu hadolygu'n gylchol i sicrhau bod y cynnwys yn parhau'n berthnasol i gyflogwyr, yn erbyn anghenion diwydiant sy'n newid yn aml. Mae hyn yn arbennig o wir am bynciau technegol megis digidol a pheirianneg lle mae safonau'r diwydiant yn esblygu'n gyson. Caiff adolygiadau fframwaith eu cwblhau gan arbenigwyr a grwpiau llywio ymgynghorol a gomisiynwyd; mae'r grwpiau hyn yn cynnwys cyrff diwydiant a/neu sector, Cymwysterau Cymru, darparwyr hyfforddiant a rhanddeiliaid perthnasol eraill. Mae'r grŵp llywio'n goruchwylio datblygiad y fframwaith prentisiaethau, gan gynnwys ymgynghoriad cyhoeddus gyda chyflogwyr i sicrhau bod eu hanghenion yn cael eu

diwallu. Bydd y grŵp llywio hefyd yn ystyried yr angen am ofynion mynediad. Cyn cyhoeddi unrhyw fframweithiau newydd a diwygiedig, fe'u dilysir fel rhai sy'n cydymffurfio â rheoliadau statudol o dan y fanyleb Safonau Prentisiaethau yng Nghymru. Rydym yn gweithio gyda Cymwysterau Cymru a rhanddeiliaid eraill i fireinio'r broses i wneud y broses o ddatblygu a chymeradwyo prentisiaethau yn fwy effeithlon.

Mae'r holl gymwysterau mewn fframweithiau yn cael eu rheoleiddio gan Cymwysterau Cymru a Fframwaith Credydau a Chymwysterau Cymru. Mae Cymwysterau Cymru hefyd yn cynnal adolygiadau sector sydd â'r nod o sicrhau bod cymwysterau'n parhau i ddiwallu anghenion y diwydiant. Mae'r gwaith o ddatblygu cymwysterau newydd yn cael ei arwain gan y diwydiant ac, yn achos yr adolygiad o'r sector Adeiladu a'r Amgylchedd Adeiledig, cyfrannodd cynrychiolwyr y sector at ddatblygiad y cymwysterau newydd.

Mae CITB wedi mynd ati'n ddiweddar i arolygu cyflogwyr i adolygu effaith y trefniadau newydd hyn ar y sector. Bydd canlyniad yr arolwg hwn yn cael ei ddatblygu gan CITB gyda Cymwysterau Cymru a rhanddeiliaid eraill i sicrhau ein bod yn cynnal lefelau uchel o hyfforddiant ansawdd a chymhwysedd sydd o fudd i gyflogwyr adeiladu ledled Cymru.

Prentisiaethau ar gyfer gweithwyr peiriannau

Argymhelliad 6: Mae'r Pwyllgor wedi cael gwybod bod cwmni peirianeg sifil blaenllaw yng Nghymru yn ceisio ailbrisiad o'r Fframwaith Prentisiaethau Lefel 3 o ystyried yr heriau ymarferol y mae'n tynnu sylw atynt, ac am hyblygrwydd o ran bodloni'r rheol 51 y cant o oriau gwaith yng Nghymru. Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb gan y Gweinidog ar y pwyntiau penodol hyn.

Mae Llywodraeth Cymru yn ariannu fframweithiau prentisiaethau lefel 2 a lefel 3 mewn Gweithrediadau Peiriannau Peirianeg Sifil Adeiladu, sy'n cynnwys cymhwyster galwedigaethol cenedlaethol a thystysgrif dechnegol mewn Gweithrediadau Peiriannau ar lefel 2 a chymwysterau galwedigaethol newydd ar lefel 3. Yn dilyn adolygiad sector gan Cymwysterau Cymru o gymwysterau Adeiladu a'r Amgylchedd Adeiledig, a oedd yn cynnwys ymgysylltiad ac ymgynghoriad eang â rhanddeiliaid a chyflogwyr, cyflwynwyd cymwysterau a model cyflawni newydd. O dan y model newydd hwn, dim ond o fewn y cymhwyster lefel 3 y mae sgiliau a chymwyseddau penodol ar gael, sef cloddwyr 180 a 360 gradd, trinwyr telesgopig neu ddympwyr tipio blaen. Rydym yn gweithio gyda rhanddeiliaid i ddod o hyd i ateb i'r mater a nodwyd gan Jones Bros sy'n diwallu anghenion y sector.

O ran cymhwystra ar gyfer prentisiaeth, mae'r amser a dreulir yn gweithio yng Nghymru neu Loegr yn pennu a ddilynir prentisiaeth Cymru neu Loegr. Os yw gweithiwr yn gweithio am fwy na 51% o'i brentisiaeth yng Nghymru, byddai angen i weithiwr ddilyn prentisiaeth Cymru, ac mae rheolau tebyg yn berthnasol yn Lloegr. Cyflwynwyd y rheolau ar gefn yr ardoll prentisiaethau, lle roedd system dalebau Llywodraeth y DU ar gyfer cael mynediad at ddarpariaeth prentisiaeth yn Lloegr yn

atal dysgwyr o Gymru (a'r Alban) rhag cael mynediad at ddarpariaeth yn Lloegr. Cyn y newid hwn, roedd trefniadau cilyddol yn bodoli gyda Llywodraeth y DU, gyda dysgwyr trawsffiniol yn cael eu hariannu gan y llywodraeth yn eu darparwr dysgu agosaf neu fwyaf priodol, gyda'r ddwy lywodraeth fel ei gilydd yn derbyn y gallai dysgwyr symud y naill ffordd neu'r llall dros y ffin. Nid yw swyddogion wedi gallu ailgyflwyno trefniadau tebyg ers hynny.

Parch cydradd ar gyfer cymwysterau galwedigaethol a llwybrau dilyniant

Argymhelliad 7: Mae Gyrfa Cymru yn derbyn bod angen gwneud mwy i ddangos, i rieni yn arbennig, ei bod yn bosibl symud ymlaen rhwng y lefelau prentisiaeth ar gyfer llwybr gyrfa llawn, gan gynnwys hyd at lefel gradd-brentisiaeth. Nid yw'r pryderon hyn yn rhai newydd, ond byddai barn y Gweinidog ynghylch sut i fynd i'r afael â'r rhwystr hwn yn rhagweithiol yn cael ei groesawu.

Rydym wedi ymrwymo i hyrwyddo parch cydradd rhwng llwybrau addysg galwedigaethol ac academaidd. Rydym yn croesawu'r adroddiad gan yr Adolygiad o Gymwysterau Galwedigaethol a gyflwynodd 33 o argymhellion yn ymwneud â dyfodol cymwysterau galwedigaethol. Mae'r argymhellion hyn yn ymdrin â materion megis egwyddorion a diben cymwysterau galwedigaethol ac ystod ac argaeledd cymwysterau o'r fath drwy gyfrwng y Gymraeg ac yn ddwyieithog.

Rydym yn cydnabod bod angen edrych ar sut rydym yn synergeiddio addysg, sgiliau a pholisïau a strategaethau economaidd ar draws Llywodraeth Cymru.

Rydym o blaid dull pragmatig o ymdrin â chymwysterau galwedigaethol sy'n diwallu anghenion Cymru, yn parchu dewis dysgwyr ac yn sicrhau'r cludadwyedd a'r gydnabyddiaeth y tu allan i Gymru. Byddai dechrau o'r dechrau neu ail-ddylunio'r holl gymwysterau presennol yn broses hir a drud iawn. Fodd bynnag, mae gwerth ychwanegol i fabwysiadu dull gweithredu a wnaed i Gymru, megis ar gyfer cymwysterau newydd neu pan adolygir cymwysterau i sicrhau eu bod yn parhau'n berthnasol.

Rydym yn gweithio'n agos gyda Cymwysterau Cymru i ddeall goblygiadau diwygio cymwysterau a'u heffaith ar y farchnad yng Nghymru.

Mae yna lwybrau cryf yn bodoli eisoes rhwng llawer o lefelau prentisiaeth. Yn dilyn cam peilot gweithredu'r rhaglen radd-brentisiaeth, canfuwyd bod un o bob tri phrentis gradd wedi dweud ei fod wedi ymgymryd â phrentisiaeth o'r blaen. Roedd y nifer hwn yn codi i 55 y cant wrth werthuso'r fframwaith peirianeg ac uwch-weithgynhyrchu. Cyflawnodd hanner y myfyrwyr hyn eu dysgu gyda'r un cyflogwr. Mae hyn yn awgrymu bod cynnydd drwy'r lefelau yn cael ei sefydlu o fewn y fframwaith hwn yn benodol.

Er gwaethaf hyn, cydnabyddir bod angen gwneud mwy. Gyda hyn mewn golwg, mae swyddogion yn ceisio creu llwybrau addysg a gyrfa mwy clir i brentisiaethau uwch / gradd-brentisiaethau. Gan weithio gyda diwydiant a rhanddeiliaid, mae nifer o heriau wedi'u nodi ar gyfer y myfyrwyr hynny sy'n ystyried mynd i mewn i sectorau

blaenoriaeth allweddol, megis adeiladu a sgiliau datblygol newydd yn y sectorau peirianeg uwch a digidol. Drwy weithio mewn partneriaeth â diwydiannau'r dyfodol, y nod yw creu llwybrau clir a fydd yn caniatáu i brentisiaid symud ymlaen o lefel 2 i lefel 6.

Ym mis Hydref 2023, comisiynwyd Diwydiant Cymru i greu llwybr prentisiaeth ar gyfer disgyblion Blwyddyn 13 / y rhai sy'n gadael AB sy'n arwain at Brentisiaeth Technolegau Cymhwysol Lefel 4 sydd wedi'i hanelu at anghenion y sector Peirianeg a Gweithgynhyrchu. Bydd y llwybr hwn yn galluogi myfyrwyr, sydd â chymwysterau Safon Uwch STEM neu BTEC da, i gamu ymlaen yn uniongyrchol i Brentisiaeth Uwch lefel 4. Bydd y llwybr hwn hefyd yn cynnwys Cyflawni Gweithrediadau Peirianeg lefel 2, sy'n rhagofyniad i fyfyrwyr weithio mewn Diwydiant. Unwaith y bydd lefel 4 wedi'i chyflawni, bydd gan fyfyrwyr y dewis i barhau mewn cyflogaeth neu i gamu ymlaen yn ddi-dor i radd-brentisiaeth heb orfod dyblygu meysydd dysgu.

Bydd y model hwn yn cael ei ailadrodd ar gyfer sectorau twf allweddol eraill drwy ymgysylltu'n agos ac yn rheolaidd â chyflogwyr i asesu pa lefelau o fewn fframweithiau penodol a fydd yn ffafriol i gynnydd ystyrion i unigolion, busnesau a sefydliadau'r sector cyhoeddus. Bydd y llwybrau hyn yn cael eu hyrwyddo ar y cyd â Gyrfa Cymru, y Consortia Rhanbarthol a rhaglenni cyfoethogi STEM Llywodraeth Cymru megis Cynllun Addysg Beirianeg Cymru a Technocamps i sicrhau bod myfyrwyr a'u rhieni a'u gofalwyr yn deall y bydd y cymwysterau hyn yn arwain at swyddi hynod fedrus sy'n talu'n dda ac sy'n diwallu anghenion Diwydiant 4.0.

Mynd i'r afael â rhwystrau sy'n ymwneud â thaliadau budd-dal

Argymhelliad 8: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb gan y Gweinidog ynghylch beth arall y gall Llywodraeth Cymru a'r Adran Gwaith a Phensiynau fel ei gilydd ei wneud i fynd i'r afael â'r rhwystrau sy'n atal pobl rhag manteisio ar raglenni a gynigir o dan y Warrant i Bobl Ifanc oherwydd pryderon ynghylch yr effaith ar daliadau budd-dal aelwydydd.

Mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi gweithio'n agos gyda chydweithwyr yn yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP) yn ystod datblygiad y rhaglen TSC+Mwy ac yn parhau i wneud hynny i sicrhau bod pobl ifanc sy'n derbyn budd-daliadau yn dal i allu manteisio ar y rhaglen. Mae swyddogion wedi gweithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau i ddatblygu systemau er mwyn rhannu gwybodaeth gywir am faint o oriau mae pobl ifanc yn eu treulio ar y rhaglen a'u lwfans hyfforddiant cysylltiedig. Yna, caiff hyn ei ddefnyddio gan yr Adran Gwaith a Phensiynau i gyfrifo faint o fudd-daliadau (os o gwbl) y bydd gan y person ifanc yr hawl i'w cael.

Rydym yn cynnal cysylltiadau gwaith agos â swyddogion yr Adran Gwaith a Phensiynau. Maent yn mynychu cyfarfodydd chwarterol Bwrdd Gweithredol TSC+Mwy. Mae swyddogion hefyd yn cael cyfarfodydd rheolaidd gyda'u cymheiriaid yn yr Adran Gwaith a Phensiynau y tu allan i'r cyfarfodydd hyn i rannu gwybodaeth a mynd i'r afael ag unrhyw faterion wrth iddynt godi.

Yn ogystal â gweithio gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau, mae swyddogion wedi gweithio gyda CThEF i sicrhau bod TSC+Mwy ar y rhestr o gyrsiau cydnabyddedig y

gall pobl ifanc eu cyrchu heb iddynt effeithio ar allu'r teulu i hawlio Budd-dal Plant lle bo hynny'n berthnasol. Mae swyddogion hefyd wedi gweithio gyda CThEF i sicrhau nad yw pobl ifanc yn talu treth ar y lwfans hyfforddi y derbyniant o dan y rhaglen.

Gwahaniaethau rhwng rhanbarthau a rhwng ardaloedd gwledig a threfol

Argymhelliad 9: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb Gweinidogol ar y gwaith sy'n cael ei wneud i hybu mwy o ymwybyddiaeth o'r cyfleoedd i barhau i ddysgu yn Gymraeg a'r galw mawr gan gyflogwyr am weithwyr dwyieithog.

Mae'r rhaglen Twf Swyddi Cymru+ yn cydnabod pwysigrwydd y Gymraeg a phwysleisiodd manyleb y rhaglen i gontractwyr bwysigrwydd cydraddoldeb rhwng darpariaeth Cymru a Lloegr.

Yn ystod misoedd cyntaf gweithredu'r rhaglen, daeth yn amlwg bod angen cyllid ychwanegol ar gontractwyr i gefnogi darpariaeth Gymraeg, felly diwygiwyd y rhaglen i gefnogi hyn. Mae Atodiad 8 o fanyleb ein rhaglen yn cynnwys yr wybodaeth lawn am hyn: [jobs-growth-wales-plus-programme-specification-version-1-3.pdf \(gov.wales\)](https://gov.wales/sites/default/files/2024-03/jobs-growth-wales-plus-programme-specification-version-1-3.pdf) (Saesneg yn unig)

Mae nifer y swyddi sy'n gofyn am sgiliau Cymraeg yn cynyddu, yn enwedig yn y sector cyhoeddus ac yn y sectorau iechyd a gofal cymdeithasol. Mae llwyddiant ein [strategaeth Cymraeg 2050](#) hefyd yn ddibynnol ar nifer cynyddol o ymarferwyr Cymraeg i gefnogi'r blynyddoedd cynnar a'r cyfnod addysg statudol.

Mae rôl y Coleg Cymraeg Cenedlaethol wedi cael ei ehangu i ddarparu cymorth wedi'i dargedu ar gyfer y sectorau addysg bellach a phrentisiaethau. Mae [Cynllun Gweithredu](#) cyfrwng Cymraeg Addysg Bellach a Phrentisiaethau uchelgeisiol y Coleg yn nodi'r camau sydd eu hangen i gynyddu capasiti yn y sectorau hyn ac rydym yn buddsoddi cyllid ychwanegol i gefnogi'r ddarpariaeth mewn meysydd blaenoriaeth. Mae gwaith gyda'r Coleg yn parhau i nodi sectorau lle dylid datblygu fframweithiau newydd neu gapasiti ychwanegol ar gyfer prentisiaethau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog. Yn ogystal, er mwyn annog pobl i fanteisio ar brentisiaethau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, rydym wedi cyflwyno model ariannu arloesol yn ddiweddar sy'n cymhwyso ymgodiad ar gyfer darpariaeth a ddarperir yn ddwyieithog.

Rydym yn buddsoddi cyllid ychwanegol i gefnogi'r ddarpariaeth Gymraeg yn y sector prentisiaethau. Mae darparwyr prentisiaethau a'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol yn cydweithio i gynyddu capasiti yn y sector a bydd angen i'r gwaith hwn barhau os ydym am greu mwy o gyfleoedd i bobl ifanc ddysgu a hyfforddi drwy gyfrwng y Gymraeg. Bydd gan y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil (CTER) ddyletswyddau penodol hefyd mewn perthynas â'r Gymraeg a bydd angen iddo weithio'n effeithiol gyda darparwyr a'r Coleg fel y gall mwy o bobl ifanc ddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg a datblygu eu sgiliau Cymraeg.

At hynny, mae Gyrfa Cymru yn hwyluso ffair yrfaoedd ddigidol, genedlaethol 'Cymraeg yn y Gweithle' ar gyfer ysgolion uwchradd cyfrwng Cymraeg sy'n cynnwys cyflogwyr sy'n chwilio am weithwyr dwyieithog yn flynyddol. Yn 2024, mae'n bwriadu sicrhau bod y cynnwys digidol o'r digwyddiad ar gael fel adnodd digidol i ysgolion.

Mae'n cefnogi gweithgareddau addysg pwrpasol mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg i gefnogi diwrnodau ymgysylltu â chyflogwyr i hyrwyddo gwerth Cymraeg yn y gweithle. Aeth hefyd ati yn ddiweddar i gynnal ymgyrch ar y cyfryngau cymdeithasol i recriwtio cyflogwyr sy'n siarad Cymraeg.

Mae pob ysgol yng Nghymru yn cael cynnig sesiwn grŵp 'Sgiliau dwyieithog yn y gweithle' ar gyfer pob dysgwr CA3 i hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg a'r gofynion o fewn y gweithlu.

Mae yna hefyd adran 'Dysgu Cymraeg' ar wefan Gyrfa Cymru sy'n ymdrin â chyrsgiau, manteision dysgu'r iaith, Cymraeg yn y gweithle a chymorth sydd ar gael i gyflogwyr.

Argymhelliad 10: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb y Gweinidog ar flaenoriaethu cynnydd mewn cyllid i fynd i'r afael â'r gwahaniaethau penodol rhwng rhanbarthau a rhwng ardaloedd gwledig a threfol y mae wedi'u hamlygu o ran mynediad at gyfleoedd am addysg, hyfforddiant a chyflogaeth ledled Cymru.

O'r cychwyn cyntaf, rhan o resymeg Twf Swyddi Cymru+ oedd y dylai'r rhaglen fod yn hygyrch i bob person ifanc cymwys, beth bynnag fo'i amgylchiadau, gan gynnwys pa mor wledig yw'r ardal y mae'n byw ynddi. Aethom ati'n fwriadol i wneud y broses yn anghystadluel fel na fyddai contractwyr yn gallu dewis yr ardaloedd mwyaf/mwyaf proffidiol, gan adael rhai ardaloedd heb ddarpariaeth. Dyrennir cyllid ar sail 'lot' rhanbarthol, yn dibynnu ar faint y boblogaeth.

Hefyd, ar ddechrau'r rhaglen, aeth y swyddogion ati i sicrhau, lle roedd mwy nag un darparwr yn cwmpasu 'lot' rhanbarthol, eu bod yn gweithio gyda'i gilydd i greu cytundebau cydweithio er mwyn sicrhau bod pob ardal yn derbyn darpariaeth gyfartal.

Mae gennym weithdrefnau rheoli contract cadarn ar waith i sicrhau y gallwn nodi materion yn gynnar a chymryd camau i sicrhau eu bod yn cael sylw.

At hynny, mae Cymunedau am Waith a Mwy yn cael ei ddarparu ar draws pob un o'r 22 ardal awdurdod lleol, gan gwmpasu cymunedau trefol a gwledig. Mae'n darparu hyfforddiant a chymorth cyflogaeth dwys i'r bobl hynny sydd fwyaf difreintiedig yn y farchnad lafur. Mae dyraniadau cyllid yn cael eu pennu gan ddefnyddio data cyflogaeth ac amddifadedd ehangach, gan gynnwys mynediad at wasanaethau, iechyd ac addysg, a gymerwyd o Fynegai Amddifadedd Lluosog Cymru.

Cyngor cyson ynghylch gyrfaoedd o lefel ysgol gynradd

Argymhelliad 11: Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn darparu cyfarwyddyd clir i sicrhau bod colegau ac ysgolion yn cydweithio i helpu dysgwyr i symud ymlaen i gyflogaeth, gan gynnwys drwy gytundeb lefel gwasanaeth ynghylch rhannu a chyfnewid gwybodaeth rhwng addysg bellach ac ysgolion, gyda Gyrfa Cymru yn gweithredu fel 'brocer gonest' yn hyn o beth. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y gofyniad hwn am gytundeb lefel gwasanaeth ynghylch rhannu a chyfnewid gwybodaeth yn cael ei gynnwys yn

Ilythyrau cylch gwaith Llywodraeth Cymru ar gyfer Gyrfa Cymru a'r Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil.

Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid, gan gynnwys Gyrfa Cymru, Colegau Cymru a'r Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil newydd i archwilio sut y gellir prif ffrydio rhywfaint o'r arfer da (fel y nodir yng nghyfarfod y Pwyllgor).

Bydd hyn yn cael ei lywio hefyd gan gynlluniau peilot mae Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Gogledd Cymru yn eu goruchwyllo. Ffurfiwyd Cynllun Peilot Llwybrau Gyrfa Ynys Môn ym mis Mai 2023 ac mae'n gydweithrediad rhwng Ysgolion Uwchradd Ynys Môn, adran Addysg yr awdurdod lleol, Gyrfa Cymru, Grŵp Llandrillo Menai a Phartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Gogledd Cymru. Prif nod y cynllun peilot yw sicrhau bod pobl ifanc Ynys Môn yn ymwybodol o'r gwahanol lwybrau gyrfa sydd ar gael yn y rhanbarth a sicrhau bod pob sefydliad yn gweithio mewn ffordd fwy cydgysylltiedig a chlyfar i sicrhau bod dysgwyr yn gallu camu ymlaen i hyfforddiant neu gyflogaeth. Mae'r gweithgareddau'n cynnwys sesiynau gwybodaeth am y farchnad lafur (LMI) ar gyfer athrawon ar lwybrau gyrfa; sicrhau bod y coleg a'r ysgolion yn cydweithio ar gyflwyno gwybodaeth, cyngor ac arweiniad i bobl ifanc ar bob llwybr sydd ar gael iddynt, gan gynnwys prentisiaethau.

Mae Grŵp Codi Dyheadau Wrecsam wedi sicrhau Cytundeb Lefel Gwasanaeth rhwng ysgolion, Coleg Cambria a Gyrfa Cymru i rannu data ar ddysgwyr i sicrhau eu cynnydd ar eu llwybr o'r ysgol ac i addysg bellach. Nod y grŵp hwn yw cynyddu cyfranogiad mewn addysg, hyfforddiant a chyflogaeth a chodi canfyddiadau, dyheadau a hyder yn y cyfleoedd sydd ar gael yn Wrecsam a thu hwnt.

Byddwn hefyd yn archwilio sut y gallai Biwroau Cyflogaeth a Menter ehangu eu cydweithrediad ag ysgolion sydd hyd yma wedi cynnwys: cyfranogiad disgyblion ysgol mewn diwrnodau/Ffeiriau Gyrfaoedd/Swyddi; cynadleddau sector; prosiectau dysgu/cwricwlwm ar y cyd; gweithdai CV; sesiynau cyfweld ffug a sesiynau ymwybyddiaeth entrepreneuriaeth.

Mewn un coleg, mae gan bob ardal cwricwlwm ei grŵp llywio cyflogadwyedd ac entrepreneuriaeth ei hun. Mae'r grŵp llywio hwn yn cynnwys ysgolion, arbenigwyr y diwydiant ac mae'n pontio addysg i fyd gwaith, gan alluogi staff i greu cyfleoedd partneriaeth cydweithredol i ddysgwyr.

Mewn ysgolion, mae Gyrfaoedd a Phrofiadau sy'n Gysylltiedig â Gwaith yn rhan o'r cwricwlwm 3-16 ac mae Gyrfa Cymru yn helpu ysgolion i sicrhau bod dysgwyr cynradd ac uwchradd yn derbyn gwybodaeth a chymorth priodol. Ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru'n datblygu canllawiau ar ddysgu 14-16 mewn ysgolion uwchradd sy'n cynnwys ffocws ar sut y gall pobl ifanc ddatblygu ymdeimlad o'u dyheadau cyflogaeth, addysg neu hyfforddiant eu hunain drwy fyfyrddod personol a chymorth gyrfaoedd a pharatoi'n hyderus i symud i'w camau nesaf. Mae rhai enghreifftiau cryf o arfer da ledled Cymru o gysylltiadau cyflogwyr, colegau ac ysgolion ac, yn unol ag adolygiad Hefin David AS ac argymhellion adolygiad Cymwysterau Galwedigaethol, byddwn yn ceisio rhannu'r rhain a chefnogi'r rhwydweithiau hyn wrth i ni symud ymlaen.

Mae Gyrfa Cymru hefyd yn cynnig mynediad a chymorth i ysgolion ddefnyddio porth ar-lein y Gyfnewidfa Addysg Busnes (EBE). Gall ysgolion ei ddefnyddio i chwilio am

gyflogwyr yn ôl sector a rhanbarth i gefnogi gweithgarwch Gyrfaoedd a Phrofiadau sy'n Gysylltiedig a Byd Gwaith yn eu cwricwlwm. Fodd bynnag, er bod EBE yn cael ei ddefnyddio'n fewnol fel adnodd gan gynghorwyr ymgysylltu â busnesau yn Gyrfa Cymru, prin iawn fu'r defnydd gan ysgolion ers y pandemig ac mae'n well gan ysgolion ymgysylltu â chynghorwyr gyrfaoedd sy'n uniongyrchol gysylltiedig â'r ysgol am gymorth gyda gweithgarwch ymgysylltu â chyflogwyr gan ddefnyddio'r rôl 'froceriaeth' y maent yn ei chynnig.

Heb adnodd ychwanegol sylweddol, ni fyddai'n hyfyw i Gyrfa Cymru gynnig mynediad at yr EBE i ysgolion cynradd. Nid oes ganddynt ddigon o adnoddau i ymgysylltu ag ysgolion cynradd i'w cefnogi ac i gyflogwyr wneud defnydd effeithiol o'r gronfa ddata.

Ar gyfer ysgolion cynradd, mae Gyrfa Cymru yn cynnig 'Wythnosau Darganfod Gyrfa' digidol blynyddol ar gyfer ysgolion cynradd ac ysgolion uwchradd. Mae hefyd yn cynnig mynediad at lyfrgell helaeth o 1,000 a mwy o fideos cyflogwyr – lle mae cyflogwyr yn siarad am eu gyrfaoedd, y gall pobl ifanc, athrawon a rhieni HWB gael mynediad atynt. Yn fwy diweddar, mae'r rhain wedi cael eu troi'n feysydd o becynnau adnoddau dysgu ar gyfer athrawon sy'n gysylltiedig â'r cwricwlwm newydd.

O ran darparu addysg menter, mae Syniadau Mawr Cymru yn darparu cymorth mewn ysgolion cynradd drwy'r Criw Mentrus, mewn ysgolion uwchradd drwy weithdai Modelau Rôl ac i'n colegau a'n prifysgolion lle mae staff yn cael eu cefnogi i ymgorffori eu haddysgu drwy Hyrwyddwr Menter ymroddedig ym mhob un o'n sefydliadau.

Ymwybyddiaeth o'r Biwroau Cyflogaeth a Menter

Argymhelliad 12: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb gan y Gweinidog ynghylch pa waith sy'n cael ei wneud gan Lywodraeth Cymru i hyrwyddo bodolaeth a rôl y biwroau ymhellach, y tu hwnt i'r presenoldeb ar wefan Busnes Cymru.

Y cwsmer uniongyrchol ar gyfer y Biwroau yw'r dysgwyr sydd wedi'u lleoli yn y Colegau sy'n cynnal y Biwroau. Fodd bynnag, mae rhai o'r Biwroau yn archwilio ehangu eu presenoldeb yn y gymuned ehangach drwy 'siopau gwib'. I'r perwyl hwnnw, cyfrifoldeb y Colegau yw hyrwyddo bodolaeth y Biwroau.

Fel y soniwyd yn Argymhelliad 3, ym mis Gorffennaf, trefnodd tîm y Warrant i Bobl Ifanc ddigwyddiad Rhannu Gwybodaeth rhwng staff Biwroau ledled Cymru, ac roedd y drafodaeth yn cynnwys arferion gorau ar hyrwyddo a chodi ymwybyddiaeth o'r Biwroau, gan gynnwys y brandio mewnol a ddefnyddir. Mae rhwydwaith bellach wedi'i sefydlu i barhau i rannu gwybodaeth yn ffurfiol ac yn anffurfiol.

Dylid nodi hefyd fod y Biwroau wedi bod wrthi'n recriwtio staff newydd i gefnogi'r cynnydd yn y galw am eu gwasanaethau, yn ogystal ag uno adrannau mewnol i sicrhau bod cymorth di-dor i'r dysgwyr.

Mae'r Biwroau'n bartneriaid allweddol hefyd ar gyfer cyflogwyr, darparwyr hyfforddiant, Awdurdodau Lleol a Gyrfa Cymru.

Fel y nodwyd, mae pob Biwro yn cael ei hysbysebu ar wefan Busnes Cymru ac mae eu manylion yn rhan o Lyfryn Cyflogwyr sydd ar gael i gyflogwyr i'w hysbysu am yr ystod o gymorth a gwasanaethau sydd ar gael iddynt gan Lywodraeth Cymru a'u partneriaid. Tynnir sylw hefyd at rôl yr Hyrwyddwyr Menter ar wefan Syniadau Mawr Cymru sy'n cyfeirio pobl ifanc at y cymorth sydd ar gael mewn colegau Addysg Bellach os ydynt yn dymuno archwilio mentrau a busnesau newydd.

Hyd yma, mae cysylltiadau ehangach i godi ymwybyddiaeth wedi'u gwneud gyda Darparwyr Hyfforddiant, UCAS, yr Adran Gwaith a Phensiynau, Gyrfa Cymru, Cymru'n Gweithio, Ysbrydoli Rhagoriaeth Sgiliau yng Nghymru a'r Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol.

Hyfforddiant swydd fel rhan o gymorth pontio ar gyfer disgyblion ag anghenion ychwanegol

Argymhelliad 13: Nodwyd bod rhaglenni Twf Swyddi Cymru Plws a Cymunedau am Waith+ ill dwy'n darparu cymorth i bobl ifanc ag anghenion ychwanegol, ond byddai'r Pwyllgor yn croesawu rhagor o wybodaeth gan y Gweinidog ynghylch cynlluniau ar gyfer mentrau hyfforddi swydd yn y dyfodol ac am gyfraniad Gyrfa Cymru atynt.

Rydym wedi ymrwymo i ddarparu cyfle cyfartal i bob person ifanc. Mae mentora a hyfforddiant cyflogaeth ar gael i bobl ifanc ag anghenion ychwanegol drwy ein rhaglenni cyflogadwyedd. Mae swyddogion yn datblygu opsiynau ar gyfer sut y gellid ehangu hyn, gan gynnwys sut y gallwn brif ffrydio cymorth a choetsio ar gyfer swyddi fel yr arferai prosiectau Cronfeydd Strwythurol Ewropeaidd (ESF), megis Engage to Change, eu cyflawni.

Fodd bynnag, mae hyn yn erbyn cefndir o Lywodraeth y DU yn methu â disodli lefelau blaenorol Cymru o gyllid yr UE yn llawn ac yn hepgor Llywodraeth Cymru wrth gyflwyno'r Gronfa Ffyniant Gyffredin a'r sefyllfa ariannol fwyaf heriol rydym wedi'i hwynebu ers datganoli.

Mewn mannau eraill, mae prentisiaethau a rennir â chymorth yn darparu cymorth i bobl ifanc ag anghenion ychwanegol i gael mynediad at brentisiaeth a'i chwblhau. Darperir cymorth cyflogaeth a dysgu gan goetsiwr swydd penodol ac mae lleoliadau cyflogwyr yn cael eu cyrchu i ddarparu profiad gwaith sy'n galluogi pobl ifanc i gwblhau'r fframwaith prentisiaeth llawn.

Rhwysterau eraill i addysg, hyfforddiant a chyflogaeth

Argymhelliad 14: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu unrhyw wybodaeth bellach y gall Gweinidogion yr Economi a'r Gweinidog Addysg ei darparu ynghylch sut y mae Llywodraeth Cymru yn cymhwyso'r gwersi a ddysgwyd wrth roi'r Warrant i Bobl Ifanc a'r Fframwaith Ymgysylltu a Chynnydd leuenctid ar waith, i ystywto cymorth ymhellach i fynd i'r afael â'r rhwysterau ychwanegol a nodwyd gan Gyrfa Cymru a thystion eraill.

Mae'r ymgynghoriad ar y Fframwaith Ymgysylltiad a Chynnydd leuenctid diwygiedig yn 2021 a Sgwrs Genedlaethol 2022-23 y Warrant i Bobl Ifanc wedi tynnu sylw at y

cysylltiad rhwng iechyd meddwl gwael a chyfraddau NEET. Mae tystiolaeth wedi dangos bod nifer y bobl ifanc sy'n profi iechyd meddwl gwael wedi cynyddu yn ystod y blynyddoedd diwethaf.

Yn ogystal, nid yw'r lefelau presenoldeb mewn ysgolion wedi dychwelyd i lefelau cyn y pandemig a sefydlwyd ers tro byd bod patrymau presenoldeb gwael yn aml yn gysylltiedig â materion iechyd meddwl neu lesiant dysgwyr. Mae tystiolaeth anecdotaidd hefyd o bobl ifanc sydd ag ymddygiad mwy heriol, yn dilyn y pandemig.

Yn 2022, cyhoeddwyd canllawiau newydd gennym ar y Fframwaith Ymgysylltiad a Chynnydd leuenctid, a ddaeth ag atal digartrefedd ymysg pobl ifanc o fewn cwmpas y Fframwaith. Mae'r Fframwaith wedi'i ddiweddarau yn cydnabod y gorgyffwrdd a chyd-ddibyniaeth iechyd meddwl a lesiant emosiynol gwael gyda'r risg o ddod yn NEET, neu o fod yn NEET, a'r risg o ddigartrefedd ymysg pobl ifanc. O dan y Fframwaith, dylid dyrannu gweithiwr arweiniol i bobl ifanc sy'n wynebu rhwystrau sylweddol i ymgysylltiad fel eu bod yn derbyn cymorth parhaus.

Mae'r canllawiau'n pwysleisio bod gweithredu'r Fframwaith yn golygu ymrwymiad sylweddol a gwaith cydgysylltiedig gan randdeiliaid ac mae'n rhoi trosolwg o sut mae rhannu data'n gweithio o dan y Fframwaith. Yn gynharach eleni, bu swyddogion Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Gyrfa Cymru i ddatblygu gwybodaeth fanwl i awdurdodau lleol ar rannu data, er mwyn datblygu dealltwriaeth ehangach o brosesau.

Ar 21 Tachwedd, cyhoeddem canllawiau pellach, o dan y Fframwaith Ymgysylltiad a Chynnydd leuenctid, ar nodi'n gynnar bobl ifanc sy'n wynebu risg o ddod yn NEET neu'n ddigartref. Drwy nodi pobl ifanc yn gynnar, gellir rhoi cymorth ar waith i'w cadw ar lwybr cadarnhaol. Bydd y canllawiau'n nodi amrywiaeth o ddangosyddion risg megis presenoldeb yn yr ysgol, gwahardd o'r ysgol, ymddygiad a materion iechyd meddwl. Mae'r canllawiau nodi'n gynnar wedi'u cyd-adeiladu gyda rhanddeiliaid a bydd cyfres o astudiaethau achos yn cyd-fynd â nhw.

At hynny, rydym hefyd yn buddsoddi bron i £8 miliwn i barhau â thri gwasanaeth cyflogaeth sy'n helpu pobl sy'n gwella o salwch corfforol, meddyliol a chamddefnyddio sylweddau i gael gwaith ac i aros mewn gwaith - mae'r Gwasanaeth Allan o Waith a'r Gwasanaeth Cymorth yn y Gwaith, sy'n helpu pobl i ailadeiladu eu bywydau, wedi'u hymestyn tan 2025.

Yn dilyn cynllun peilot llwyddiannus, mae cyllid hefyd wedi'i roi i ymestyn y prosiect Cymorth Lleoliadau Unigol 'Gallaf Weithio' yn y Gogledd. Mae'r gwasanaeth yn darparu cymorth iechyd a chyflogadwyedd integredig i bobl sy'n gwella o iechyd meddwl i gael cyflogaeth, gyda ffocws penodol ar bobl ifanc 16-24 oed.

Rydym hefyd yn buddsoddi £18.4 miliwn i alluogi colegau i weithredu'r Ddeddf ADY a darparu'r cymorth sydd ei angen ar ddysgwyr ag anghenion dysgu ychwanegol i lwyddo yn eu hastudiaethau a darparu cyfleoedd dysgu proffesiynol i staff ddatblygu darpariaeth ar gyfer dysgwyr ag anghenion cymhleth. Rydym am sicrhau bod AB yn hygyrch i gynifer o bobl ifanc â phosibl, fel y gallant gael mynediad at addysg heb fod angen gadael eu hardal leol. Mewn achosion prin lle nad yw darpariaeth prif ffrwd leol yn gallu diwallu anghenion cymhleth pobl ifanc, rydym yn sicrhau lleoliadau i bobl ifanc mewn sefydliadau AB arbenigol annibynnol.

Vaughan Gething AS
Gweinidog yr Economi

26 Hydref 2023

Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig: Pwysau costau byw a'r Warant i Bobl Ifanc

Annwyl Weinidog

Yn ei gyfarfod ar [28 Medi](#), trafododd y Pwyllgor bwysau costau byw a'r Warant i Bobl Ifanc. Roedd hyn yn waith dilynol ar gyfer sesiwn a gynhaliwyd ym mis [Tachwedd 2022](#). Roedd y cyfarfod yn canolbwyntio'n benodol ar effaith pwysau costau byw ar bobl ifanc a'u cyfleoedd addysg, cyflogaeth a hyfforddiant yn y dyfodol. Cymerwyd tystiolaeth gan Gyrfa Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (Arweinydd Cyngor Sir Ddinbych), Colegau Cymru a Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru.

Mae **Atodiad A** i'r llythyr hwn yn nodi rhai canfyddiadau allweddol a phwyntiau y byddem yn croesawu ymateb iddynt. Yn dilyn y sesiwn, cefais lythyr gan gwmni peirianeg sifil yng ngogledd Cymru yn codi rhai materion perthnasol yn ymwneud â recriwtio a chadw mewn prentisiaethau yn y sector adeiladu. Felly, rwyf hefyd wedi atodi'r ohebiaeth hon, ac mae Atodiad A yn gofyn am ymateb ynghylch y materion penodol hynny.

O ystyried natur drawsbynciol y cyfrifoldebau ar gyfer cyflawni'r ymrwymadau allweddol hyn yn y Rhaglen Lywodraethu, rwyf hefyd yn anfon copi o'r llythyr hwn at Weinidog y Gymraeg ac Addysg i'w ystyried, ac at Gadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg er gwybodaeth.

Cofion cynnes,

Paul Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

Copi at: Jeremy Miles AS, Gweinidog y Gymraeg ac Addysg

Jayne Bryant AS, Cadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Effaith pwysau costau byw ar benderfyniadau pobl ifanc

Rhannodd Gyrfa Cymru dystiolaeth anecdotaidd gan gynghorwyr gyrfaoedd am ddewisiadau y mae pobl ifanc yn eu gwneud o ganlyniad i bwysau costau byw, gan gynnwys pryderon ynghylch cyfrannu at incwm cyffredinol y cartref, a dylanwad rhieni ar ddewisiadau pobl ifanc oherwydd sut y gallai effeithio ar fynediad eu rhieni at daliadau budd-dal. Mae hyn yn dylanwadu ar y dewisiadau y mae pobl ifanc yn eu gwneud gan eu bod yn dewis mynd i swyddi sgiliau isel â chyflogau uwch, yn hytrach nag aros yn y coleg neu ar gynlluniau prentisiaeth. Mae cost ac argaeledd trafnidiaeth yn parhau i fod yn rhwystr mawr, ynghyd â chost bwyd a thalu costau eraill ymlaen llaw, gyda Gyrfa Cymru yn sôn am 'storm berffaith' o ffactorau sy'n achosi pobl ifanc i wneud penderfyniadau tymor byr a fydd yn effeithio ar eu rhagolygon gyrfa tymor hwy.

Cafwyd cydnabyddiaeth gan ColegauCymru a Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru am newidiadau cadarnhaol ers i'r Pwyllgor edrych ar y mater hwn flwyddyn yn ôl, gan gynnwys cynnydd mewn cofrestriadau addysg bellach ac yn y niferoedd sy'n defnyddio Twf Swyddi Cymru Plws. Croesawyd y cynnydd yn y Lwfans Cynhaliaeth Addysg a lwfansau eraill i ddysgwyr, ond teimlwyd bod gwelliannau mewn peth data yn parhau i guddio problemau i fyfyrwyr sy'n wynebu caledi ariannol a'r pwysau i gyfrannu at incwm y cartref.

Er enghraifft, disgrifiodd ColegauCymru sut mae eu cronfa amddifadedd yn cael ei defnyddio i flaenoriaethu cymorth i fyfyrwyr sy'n cael trafferth gyda chostau. Dywedodd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru fod pobl ifanc yn gorfod gadael cartref y teulu i leddfu costau'r aelwyd a symud o un lle i'r llall, tra bod dysgwyr eraill yn cyfrannu at incwm y cartref o'u lwfansau, gan eu gadael â llai o incwm gwario. Nododd cynrychiolydd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) ei bod yn arbennig o anodd ymgysylltu â'r bobl ifanc sydd wedi bod yn symud o un lle i'r llall.

Mwy o gymorth ar gyfer costau ymlaen llaw

Er bod cymorth yn cael ei ddarparu i bobl ifanc yn ôl-weithredol, er enghraifft i hawlio costau teithio, dywedodd Gyrfa Cymru fod pobl ifanc yn cael trafferth talu costau ymlaen llaw oherwydd diffyg incwm gwario. Enghraifft arall a roddwyd oedd talu'r gost ymlaen llaw ar gyfer cael cerdyn adnabod gofynnol. Dywedodd Gyrfa Cymru ei fod wedi cynyddu ei gronfa gymorth oherwydd y cynnydd yn y galw.

Argymhelliad 1: Argymhellodd Gyrfa Cymru fod angen gwneud mwy i fynd i'r afael â'r broblem lle mae costau ymlaen llaw yn rhwystro pobl ifanc rhag cael mynediad at gyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant. Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb Gweinidogol ynghylch y camau pellach y gall Llywodraeth Cymru eu cymryd i fynd i'r afael â'r broblem benodol hon o dalu costau ymlaen llaw.

Gwerthuso'r Warant i Bobl Ifanc – gwell data

Cynigiodd Gyrfu Cymru rannu data yr oedd yn ei gasglu ynghylch ymadawyr coleg gyda'r Pwyllgor. Roedd yr angen am set ddata well ar draws yr holl bartneriaid cyflawni, gan gynnwys data rhanbarthol i asesu ble mae bylchau a ble yw'r lle gorau i dargedu mwy o gymorth, yn fater hanfodol a godwyd gan y tystion.

Argymhelliad 2: Mae cydweithredu o ran rhannu data yn hanfodol o ran gwerthuso llwyddiant y Warant i Bobl Ifanc, a byddai'r Pwyllgor yn croesawu mwy o wybodaeth ynghylch sut mae Llywodraeth Cymru yn mynd i'r afael â hyn, ac yn sicrhau y caiff data eu rhannu'n effeithiol ar draws y partneriaid i lywio'r gwaith o gyflwyno'r Warant i Bobl Ifanc yn y dyfodol.

Pwysleisiodd Colegau Cymru mai'r her o ran cyflwyno'r Warant i Bobl Ifanc yw rhoi cyngor cywir a diduedd i bob person ifanc am yr ystod lawn o gymorth a rhaglenni sydd ar gael o dan ymbarél y Warant. Nodwyd bod hyn yn rhywbeth a godwyd yn adroddiad diweddar Dr Hefin David AS ar bontio i gyflogaeth ac adroddiad annibynnol Sharron Lusher o'r Bwrdd Adolygu Cymwysterau Galwedigaethol.

Argymhelliad 3: Dywedodd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru, o ran rhoi cyngor cywir a diduedd am yr ystod o gymorth a rhaglenni sydd ar gael o dan ymbarél y Warant i Bobl Ifanc, fod angen 'ailgryfhau' y bartneriaeth rhwng Gyrfu Cymru a darparwyr hyfforddiant. Byddai'r Pwyllgor yn croesawu pe gallech amlinellu'r camau y byddwch yn eu cymryd i helpu i gyflawni hyn.

Y targed Prentisiaethau a chyfraddau cadw a chwblhau

Mae'r mesurau canlyniadau dysgwyr a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn dangos bod cyfradd cwblhau prentisiaethau wedi gostwng o 81 y cant yn 2018-19 i 66 y cant yn 2021-22. Nododd Gyrfu Cymru nifer o resymau am hyn, gan gynnwys bod llawer o bobl ifanc yn rhoi'r gorau i brentisiaethau i gael cyflogaeth am dâl a fyddai'n caniatáu iddynt ennill dwywaith y gyfradd fesul awr y byddent yn ei hennill fel prentis blwyddyn gyntaf, neu hyd yn oed gymryd swyddi tymhorol, a nodwyd fel problem benodol gan Arweinydd Cyngor Sir Ddinbych. Mae Cydlynnydd Ymgysylltu a Chynnydd yng ngorllewin Cymru yn dweud bod cyfraddau cyflog mewn swyddi rhan-amser yn ei gwneud yn anodd gwerthu prentisiaethau. Bydd gostyngiad yn y cyfraddau cwblhau hefyd yn cynnwys rhai cyflogwyr sydd wedi rhoi'r gorau i gynnig prentisiaethau, ac mae rhai cyflogwyr hefyd wedi dweud wrth Gyrfu Cymru ei bod yn anodd cynnal y lefel gywir o oruchwyliaeth ar gyfer prentisiaethau, neu fod cynhyrchiant is yn y busnes yn rhwystr.

Dywedodd Gyrfu Cymru fod y gwaith y mae UCAS yn ei wneud i hyrwyddo prentisiaethau yn 'llygedyn o oleuni', gan fod tystiolaeth yn awgrymu bod rhai o ardaloedd mwyaf difreintiedig Cymru yn dangos diddordeb.

Argymhelliad 4: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu rhagor o wybodaeth am ba asesiad sydd wedi'i wneud o gyflogwyr sydd wedi rhoi'r gorau i gynnig prentisiaethau, a'r rhesymau dros hynny, gan gynnwys y materion a godwyd gan Gyrfa Cymru ynghylch goruchwyliaeth a chynhyrchiant, a pha gamau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r rhwystrau hynny i gyflogwyr.

Newidiadau i fframweithiau a gofynion sgiliau hanfodol

Codwyd pryderon ynghylch y cyfraddau cwblhau isel iawn ar gyfer prentisiaethau yn y sector gofal, yn enwedig gan fod hwn yn faes y mae galw mawr amdano gan gyflogwyr. Dywedodd Gyrfa Cymru fod gweithredu i ddiwygio'r gofynion sgiliau hanfodol wedi helpu gyda rhai o'r cyfraddau cwblhau, ond bod yna heriau eraill yn parhau o ran cyfraddau cyflog mewn mannau eraill a chostau trafndiaeth. Mae'r Pwyllgor hefyd wedi cael tystiolaeth bod newidiadau i safonau mynediad ffurfiol a gofynion sgiliau yn broblem yn y sector adeiladu (ceir rhagor o fanylion isod).

Dywedodd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru fod angen i'r broses lle mae Llywodraeth Cymru yn cytuno ar fframweithiau prentisiaethau newydd fod yn gyflymach ac yn fwy ymatebol i anghenion cyflogwyr. **Nodwyd bod oedi wrth gymeradwyo fframweithiau yn broblem, a dywedodd y Ffederasiwn fod angen tîm sy'n canolbwyntio ar gyflogwyr arno, ac yn hytrach nag estyn rhai fframweithiau presennol y dylid canolbwyntio mwy ar yr hyn y mae cyflogwyr yn dweud bod ei angen arnynt, a chyhoeddi fframwaith newydd.** Tynnodd darparwyr sylw at bwysigrwydd gwaith gyda Cymwysterau Cymru i addasu hyd arhosiad cyrsiau yn briodol mewn meysydd fel adeiladu, a hynny i helpu gyda chyfraddau cadw.

Argymhelliad 5: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu rhagor o wybodaeth am y camau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r pryderon a amlygwyd ynghylch y broses o ddylunio a chymeradwyo fframweithiau prentisiaethau, ymatebolrwydd y broses a'r rhan sydd gan gyflogwyr i'w chwarae yn y broses honno.

Prentisiaethau ar gyfer gweithwyr peiriannau

Mae'r Pwyllgor wedi cael gohebiaeth gan Jones Bros Ruthin Co Ltd (yn Atodiad B), cwmni peirianeg sifil blaenllaw, yn codi pryderon penodol ynghylch newidiadau i'r fframweithiau prentisiaethau ar gyfer gweithwyr peiriannau. Mae'r rhain yn cynnwys penderfyniad diweddar gan Lywodraeth Cymru i roi'r gorau i ariannu'r brentisiaeth Lefel 2 a phontio i fframwaith prentisiaeth Lefel 3, sydd, yn wahanol i Lefel 2, yn cynnwys gofyniad i fynychu 700 awr o ddysgu yn yr ystafell ddosbarth dros 3 blynedd tra'n cael cyflog. Er ei fod yn deall y rhesymeg, mae'r cyflogwr yn dweud y byddai 'cyfran sylweddol' yn cael trafferth gyda'r cynnydd yn y galw academaidd ac y bydd hyn yn effeithio'n negyddol ar niferoedd recriwtio. Mae'n nodi nifer o broblemau o ran cyflwyno'r fframwaith newydd sy'n dangos ei bod yn ymddangos nad yw gweithrediad ymarferol y fframwaith Lefel 3 wedi'i ystyried yn ddigonol, ac mae'n credu y gallai'r newid i ganolbwyntio ar ddysgu academaidd atal unigolion mwy ymarferol rhag dilyn gyrfaedd peirianeg sifil.

Dywedodd y cwmni hefyd fod yr amod i brentisiaid peiriannau weithio dros 51 y cant o'u hamser yng Nghymru yn rhwystr. Mae'r cwmni'n mynd ar drywydd prosiectau yn Lloegr a'r Alban oherwydd dirywiad mewn buddsoddiadau seilwaith yng Nghymru, gan ddweud y byddai hyn yn lleihau nifer y prosiectau lle gallai gyflogi prentisiaid gan gadw at y rheol 51 y cant.

Argymhelliad 6: Mae'r Pwyllgor wedi cael gwybod bod cwmni peirianeg sifil blaenllaw yng Nghymru yn ceisio ailbrisiad o'r Fframwaith Prentisiaethau Lefel 3 o ystyried yr heriau ymarferol y mae'n tynnu sylw atynt, ac am hyblygrwydd o ran bodloni'r rheol 51 y cant o oriau gwaith yng Nghymru. Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb gan y Gweinidog ar y pwyntiau penodol hyn.

Parch cydradd ar gyfer cymwysterau galwedigaethol a llwybrau dilyniant

Dywedodd Gyrfa Cymru mai un o'r problemau mwyaf y mae'n eu hwynebu yw dangos i rieni, yn hytrach na phobl ifanc eu hunain, y gall prentisiaethau fod llawn cystal â llwybr academaidd traddodiadol, gyda rhai rhieni â meddylfryd eithaf cul o ran bod rhaid astudio Safon Uwch ac yna mynd ymlaen i astudio gradd er mwyn llwyddo.

Argymhelliad 7: Mae Gyrfa Cymru yn derbyn bod angen gwneud mwy i ddangos, i rieni yn arbennig, ei bod yn bosibl symud ymlaen rhwng y lefelau prentisiaeth ar gyfer llwybr gyrfa llawn, gan gynnwys hyd at lefel gradd-brentisiaeth. Nid yw'r pryderon hyn yn rhai newydd, ond byddai barn y Gweinidog ynghylch sut i fynd i'r afael â'r rhwystr hwn yn rhagweithiol yn cael ei groesawu.

Mynd i'r afael â rhwystrau sy'n ymwneud â thaliadau budd-dal

Dywedodd Gyrfa Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru fod hyn yn broblem. Cydnabu Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru fod Llywodraeth Cymru wedi gwneud peth marchnata cadarnhaol eleni, ond mae'n teimlo **bod cyfle** i Lywodraeth Cymru a'r Adran Gwaith a Phensiynau ychwanegu at y negeseuon hynny, i dynnu sylw rhieni at y ffaith na fydd caniatáu i bobl ifanc ymuno â rhaglen Twf Swyddi Cymru Plws a chael mynediad at lwfansau uwch yn effeithio ar eu credyd cynhwysol.

Mae Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru hefyd yn nodi y bydd rhai rhieni'n cefnogi'r person ifanc i ymuno â rhaglen Twf Swyddi Cymru Plws, ond wedyn yn eu hannog i beidio â mynd i gyflogaeth oherwydd yr effaith ar eu budd-daliadau, felly mae angen trafodaeth fwy ynglŷn â sut i fynd i'r afael â'r mater hwn. Mae Sir Ddinbych yn Gweithio yn ymgysylltu â rhieni ond dywedodd fod yr ystadegau'n dangos nad yw'r nifer sy'n manteisio ar hyn mor uchel ag y gallai fod.

Argymhelliad 8: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb gan y Gweinidog ynghylch beth arall y gall Llywodraeth Cymru a'r Adran Gwaith a Phensiynau fel ei gilydd ei wneud i fynd i'r afael â'r rhwystrau sy'n atal pobl rhag manteisio ar raglenni a gynigir o dan y Warrant i Bobl Ifanc oherwydd pryderon ynghylch yr effaith ar daliadau budd-dal aelwydydd.

Gwahaniaethau rhwng rhanbarthau a rhwng ardaloedd gwledig a threfol

Tynnodd Colegau Cymru, Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru a Gyrfa Cymru sylw at y rhaniad rhwng ardaloedd gwledig a threfol Cymru o ran darparu prentisiaethau a mynediad atynt. Yn arbennig, mae **diffyg opsiynau trafndiaeth a/neu gostau trafndiaeth** wedi'u nodi fel problemau mawr i ddysgwyr yng nghanolbarth a gorllewin Cymru. Roedd hyn yn cael ei ystyried yn fwy o broblem na darpariaeth Gymraeg, ond **dywedodd Gyrfa Cymru fod modd gwneud mwy o hyd i hybu ymwybyddiaeth o gyfleoedd i ddysgu yn Gymraeg, ac i bobl ifanc ddeall y galw gan gyflogwyr am weithwyr dwyieithog.**

Argymhelliad 9: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb Gweinidogol ar y gwaith sy'n cael ei wneud i hybu mwy o ymwybyddiaeth o'r cyfleoedd i barhau i ddysgu yn Gymraeg a'r galw mawr gan gyflogwyr am weithwyr dwyieithog.

Mae costau trafndiaeth gormodol yn golygu bod rhai pobl ifanc yn dibynnu ar eu rhieni. Cawsom yr enghraifft o berson ifanc 17 oed ar brentisiaeth y GIG a oedd yn gwbl ddibynol ar riant yn mynd â nhw i'r gwaith ac yn ôl. Yn yr achos hwn, gellid cynnig rhaglen hyblyg i'r prentis, ond ni fydd hyn yn wir bob amser. Hefyd, rhoddodd Colegau Cymru enghraifft o ddysgwr prentis yn Sir Benfro a oedd, oherwydd y gost o deithio i'w gyflogwr yn Aberdaugleddau ac yn ôl, yn gorfod gweithio am ddwy awr a hanner cyn ennill unrhyw dâl i'w gymryd gartref. Mewn ardaloedd gwledig, efallai y bydd angen i rai pobl symud i fyw gydag aelodau eraill o'r teulu i gael mynediad at hyfforddiant neu gerdded yn bell. Dywedodd Gyrfa Cymru fod ysgolion, colegau, darparwyr a chynghorwyr gyrfaoedd yn atgoffa pobl ifanc o gynllun FyNgherdyn Teithio Llywodraeth Cymru ar gyfer bysiau a threnau, ond weithiau roedd cyrraedd gwasanaeth am bris gostyngol yn y lle cyntaf yn fwy o broblem i bobl ifanc.

Nododd Gyrfa Cymru fod mynediad cyfartal yn fwy o broblem gydag unrhyw raglenni hyfforddi mewn ardaloedd gwledig mwy gwasgaredig eu poblogaeth. **Nodwyd diffyg cyllid fel mater i fynd i'r afael ag anghysondebau, a nododd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru yr angen am gynnydd daearyddol mewn cyllid i helpu pobl ifanc i gael mynediad at hyfforddiant a swyddi, gan gynnwys i'r rhai o gefndiroedd mwy difreintiedig a'r rhai ag anableddau hunanddatganedig.** Hefyd, tynnodd Lisa Mytton o'r Ffederasiwn sylw at y ffaith mai Twf Swyddi Cymru Plws yw'r unig raglen ôl-16 na chafodd y cynnydd o 5 y cant mewn costau byw eleni.

Argymhelliad 10: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb y Gweinidog ar flaenoriaethu cynnydd mewn cyllid i fynd i'r afael â'r gwahaniaethau penodol rhwng rhanbarthau a rhwng ardaloedd gwledig a threfol y mae wedi'u hamlygu o ran mynediad at gyfleoedd am addysg, hyfforddiant a chyflogaeth ledled Cymru.

Cyngor cyson ynghylch gyrfaoedd o lefel ysgol gynradd

Canfu adroddiad sgwrs genedlaethol y Warrant i Bobl Ifanc gan Lywodraeth Cymru fod ysgolion wedi methu â pharatoi pobl ifanc a bod cyngor gyrfaoedd yn ysbeidiol ac wedi'i anelu'n fwy at y rhai sy'n

fwy academaidd. Dywedodd Gyrfa Cymru fod yr adborth hwnnw yn ei synnu, gan ddweud ei fod yn gwneud gwaith mewn ysgolion cynradd i gynnig cymorth dwys, ac wedi datblygu rhai adnoddau i gefnogi athrawon cynradd. Roedd yn pwysleisio pwysigrwydd ymgysylltu dro ar ôl tro â phobl ifanc.

Cefnogi pontio drwy gysylltu ysgolion â chyflogwyr

Nododd gwaith diweddar Dr Hefin David ar bontio i gyflogaeth bocedi o arfer da, ond mae diffyg cysylltiad rhwng ysgolion a chyflogwyr, sy'n effeithio ar y gallu i roi darlun llawn i bobl ifanc o'r cyfleoedd sydd ar gael iddynt. Tynnodd Colegau Cymru sylw at y fenter sy'n cael ei chynnal yng ngorllewin Cymru mewn perthynas â chysylltu ysgolion, cyflogwyr a darparwyr ynghylch sgiliau ar gyfer y sector ynni gwynt ar y môr. Fodd bynnag, mae angen cynyddu arfer da i raddfa ledled Cymru.

Mae gan Gyrfa Cymru fynediad at gronfa ddata o gyflogwyr, sy'n rhywbeth nad oes gan ysgolion ar hyn o bryd. Mae colegau yn cyflogi pobl i chwilio am gyflogwyr, ond nid oes gan ysgolion fynediad at y gronfa hon o gyflogwyr, ac maent yn dibynnu ar rwydwaith anffurfiol o rieni sy'n gyflogwyr neu sydd â chysylltiadau â chyflogwyr. Byddai budd i'r ddwy ochr i ysgolion sy'n cynnig mynediad i ddisgyblion 11 i 16 oed, a cholegau sy'n cynnig gwell mynediad i ysgolion at gyflogwyr. Dywedodd Gyrfa Cymru fod ganddynt fynediad at gronfa ddata cyfnewid busnes addysg o 10,000 o gyflogwyr y gellid ei datblygu'n gronfa ddata profiad gwaith - gallai hwyluso gwell cysylltiad rhwng addysg bellach ac ysgolion, a byddai'n croesawu'r dull hwnnw, ond byddai angen cyfarwyddeb gan Lywodraeth Cymru.

Argymhelliad 11: Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn darparu cyfarwyddyd clir i sicrhau bod colegau ac ysgolion yn cydweithio i helpu dysgwyr i symud ymlaen i gyflogaeth, gan gynnwys drwy gytundeb lefel gwasanaeth ynghylch rhannu a chyfnewid gwybodaeth rhwng addysg bellach ac ysgolion, gyda Gyrfa Cymru yn gweithredu fel 'brocer gonest' yn hyn o beth. Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y gofyniad hwn am gytundeb lefel gwasanaeth ynghylch rhannu a chyfnewid gwybodaeth yn cael ei gynnwys yn llythyrau cylch gwaith Llywodraeth Cymru ar gyfer Gyrfa Cymru a'r Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil.

Ymwybyddiaeth o'r Biwroau Cyflogaeth a Menter

Rhoddodd Colegau Cymru rai ffigurau pennawd cadarnhaol am lwyddiant y biwroau o ran helpu myfyrwyr addysg bellach i gael lleoliadau gwaith a sgiliau hanfodol ar gyfer cyflogaeth, ond dywedodd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru fod angen gwneud mwy o waith i godi ymwybyddiaeth ymhlith pobl ifanc o fodolaeth y biwroau.

Argymhelliad 12. Byddai'r Pwyllgor yn croesawu ymateb gan y Gweinidog ynghylch pa waith sy'n cael ei wneud gan Lywodraeth Cymru i hyrwyddo bodolaeth a rôl y biwroau ymhellach, y tu hwnt i'r presenoldeb ar wefan Busnes Cymru.

Hyfforddiant swydd fel rhan o gymorth pontio ar gyfer disgyblion ag anghenion ychwanegol

Mae Gyrfa Cymru yn gweld rôl i'w hun mewn mentrau hyfforddi swyddi fel yr hyn a gynigir gan y prosiect Engage to Change ym Mhrifysgol Caerdydd i'r rhai ag anghenion dysgu ychwanegol, ond nododd y gallai cyllid fod yn rhwystr i estyn y gwaith hwn, gan fod y prosiect hwnnw bellach wedi dod i ben.

Argymhelliad 13: Nodwyd bod rhaglenni Twf Swyddi Cymru Plws a Cymunedau am Waith+ ill dwy'n darparu cymorth i bobl ifanc ag anghenion ychwanegol, ond byddai'r Pwyllgor yn croesawu rhagor o wybodaeth gan y Gweinidog ynghylch cynlluniau ar gyfer mentrau hyfforddi swydd yn y dyfodol ac am gyfraniad Gyrfa Cymru atynt.

Rhwystrau eraill i addysg, hyfforddiant a chyflogaeth

Nododd Gyrfa Cymru gynnydd mewn absenoldebau; problemau o ran cyswllt â phlant sy'n cael eu haddysgu heblaw yn yr ysgol; a rhannu data anghyson rhwng awdurdodau lleol fel rhwystrau ychwanegol i gyrraedd rhai pobl ifanc. Roedd yn nodi pryderon ynghylch cyrraedd y niferoedd targed o bobl ifanc yn y misoedd nesaf, y tu hwnt i'r 'amser brig' i ddod i gyswllt â hwy ar ddechrau'r flwyddyn academaidd.

Soniodd Gyrfa Cymru hefyd am yr anawsterau o ymgysylltu â phobl ifanc â phroblemau ymddygiad, gorbryder difrifol neu broblemau iechyd meddwl eraill, diffyg hyder a diffyg hunan-barch, a'r rhai sy'n ynysig iawn ac yn anaml, os o gwbl, yn gadael y tŷ. Cydnabuwyd bod Twf Swyddi Cymru Plws wedi'i ddyfeisio i fod yn hyblyg i ymaddasu i ddiwallu anghenion y bobl ifanc hyn sydd anoddaf eu helpu, meithrin presenoldeb a hyder yn raddol, cynnig 'darpariaeth arbenigol' i fynd i'r afael â materion penodol megis cyngor ar ddyledion a chyllidebu, ac estyn allan at bobl ifanc mewn lleoliadau penodol fel clybiau bocsi. Pwysleisiwyd y cyfle i barhau i ailgysylltu â'r bobl ifanc hyn mewn 'gêm hir', a phwysigrwyd gweithio mewn partneriaeth yn y Fframwaith Ymgysylltu a Chynnydd leuenctid.

Argymhelliad 14: Byddai'r Pwyllgor yn croesawu unrhyw wybodaeth bellach y gall Gweinidogion yr Economi a'r Gweinidog Addysg ei darparu ynghylch sut y mae Llywodraeth Cymru yn cymhwyso'r gwersi a ddysgwyd wrth roi'r Warrant i Bobl Ifanc a'r Fframwaith Ymgysylltu a Chynnydd leuenctid ar waith, i ystytho cymorth ymhellach i fynd i'r afael â'r rhwystrau ychwanegol a nodwyd gan Gyrfa Cymru a thystion eraill.

Anthony (Tony) Murphy
Head of HR & Business Management Systems
Jones Bros. Ruthin (Civil Engineering) Co. Ltd
Ty Glyn, Canol Y Dre,
Ruthin,
Denbighshire
LL15 1QW
anthonym@jones-bros.com
01824 703661

27th September 2023

Mr. Paul Davies MS
Chair of the Economy, Trade and Rural Affairs Committee
Senedd Cymru - Welsh Parliament
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1SN

Dear Mr. Paul Davies MS,

Subject: Concerns Regarding Changes to Apprenticeship Frameworks for Plant Operatives

I hope this letter finds you well. I am writing to you on behalf of Jones Bros. Ruthin (Civil Engineering) Co. Ltd, a leading civil engineering company based in North Wales. As the Chair of the Economy, Trade and Rural Affairs Committee in the Senedd, we believe you can help us address a pressing issue that has recently emerged in our industry.

Jones Bros has been a prominent figure in the field of civil engineering for several decades, and we have consistently invested in the development and retention of a highly skilled workforce. One of the cornerstones of our approach has been our commitment to apprenticeship schemes, which have played a pivotal role in shaping the careers of numerous individuals and supporting our operations.

Our apprenticeship programs have been integral to our ability to self-deliver many of our projects, as they enable us to grow a workforce of professionally qualified Engineers, Ecologists, Surveyors, Plant Operatives, and other professional support roles. Over the years, we have taken great pride in our training initiatives, including our 4-year Higher Engineer apprenticeship scheme and our Operative training scheme, which was formerly a Level 2 Plant Operative apprenticeship.

We have successfully delivered the Plant Operative Level 2 apprenticeship in-house at our accredited training centre for over a decade. This approach allowed us to train apprentices on various plant equipment within our facilities and according to our timeframes. These apprenticeships have been a crucial part of our strategy and have yielded excellent results.

Jones Bros Ruthin (Civil Engineering) Co Ltd
Ty Glyn, Canol Y Dre, Ruthin, Denbighshire, LL15 1QW
Tel: 01824 703661 **Email:** information@jones-bros.com **www.jones-bros.com**

Registered in England and Wales: 00983459

Over the last 10 years Jones Bros has recruited more than 308 apprentices with an 87 to 90% completion rate.

One of the key points of concern arises from the recent decision by the Welsh Government to cease funding the Level 2 apprenticeship and transition to a Level 3 apprenticeship framework. While we understand the rationale behind this change, we are confronted with several challenges that need to be addressed.

Under the Level 3 framework, apprentices are required to attend 700 hours of classroom-based learning at college over three years, during which we would need to continue paying their wages. Unlike the Level 2 framework, which had no formal entry standards, the Level 3 apprenticeship expects learners to have a good basic understanding of English and Math. It is recommended that they develop further formal skills in these areas, such as Essential Skills or GCSEs.

Up until this point, our only requirements for prospective plant apprentices have been that they must be at least 18 years old, possess a valid driver's license, and be willing to work away from their place of residence.

The Level 3 apprenticeship does not require specific formal entry criteria. Nevertheless, on the City & Guilds Skills for Wales website, you can find information regarding Construction – Plant Operations Level 3, which outlines the following details:

“There are no formal English and maths entry requirements for these qualifications. But it is expected that learners will have a good basic understanding of English and maths. It is recommended learners develop further formal English and Maths skills, such as Essential Skills or GCSEs to support successful progression with this programme”.

Our experience indicates that a significant proportion of apprentices who successfully completed the Level 2 framework would struggle with the increased academic demands of the Level 3 apprenticeship. Many of these individuals might not even complete the Level 3 due to their difficulties with English and Math. Given our history with such applicants, we believe they would be reluctant to sign up for the Level 3 apprenticeship, making it challenging to maintain our previous recruitment numbers.

Moreover, the Level 3 apprenticeship extends the overall duration by almost a year compared to the Level 2, and the requirement for apprentices to spend over 700 hours in college further complicates our ability to run the program effectively, given the diverse and widespread nature of our projects across the UK.

Furthermore, we would like to highlight that the additional 700 hours of learning required in the Level 3 apprenticeship framework introduces learning objectives that would typically be covered at a much later stage in a civil engineering career, typically as individuals progress into site supervision roles. The standard entry level for personnel on civil engineering project sites is the Site Supervision Safety Training Scheme (SSSTS), followed by advancement to the Site Management Safety Training Scheme (SMSTS). The transition period between completing the Level 2 apprenticeship we had been delivering and entering into site supervision roles is vital. During this period, less academically inclined operatives have the opportunity to gain valuable hands-on experience on construction sites. This practical experience greatly enhances their chances of building a successful and fulfilling career in the civil engineering industry.

We believe that the shift to the Level 3 framework, with its focus on academic learning, could inadvertently discourage individuals who are more practically inclined from pursuing careers in civil engineering. It is

Jones Bros Ruthin (Civil Engineering) Co Ltd

Ty Glyn, Canol Y Dre, Ruthin, Denbighshire, LL15 1QW

Tel: 01824 703661 Email: information@jones-bros.com www.jones-bros.com

Registered in England and Wales: 00983459

essential to acknowledge the importance of practical experience in our industry and find a way to strike a balance between academic knowledge and on-the-job skills development.

In the third year of the Level 3 apprenticeship, apprentices must complete a practical project on all four machines within the apprentice framework. Each project requires an assessor to carry out two site visits, resulting in a total of eight visits per apprentice. Currently, we do not possess the necessary resources to handle this workload alongside the number of apprentices we employ.

Another significant challenge is the stipulation that Plant Operative apprentices must work over 51% of their time in Wales. With a decline in infrastructure investments in Wales, we are actively pursuing projects in England and Scotland, which inevitably reduces the number of projects where we can employ apprentices while still adhering to the 51% rule.

Our primary concern is that the practical implementation of the Level 3 framework appears to have been inadequately considered, leaving us with numerous unanswered questions regarding the future of the individuals we have been offering opportunities to for over a decade.

Considering these challenges, we kindly request your support in addressing the following issues:

- Revaluation of the Level 3 Apprenticeship Framework: We urge the Welsh Government to reconsider the move to the Level 3 apprenticeship framework for Plant Operatives considering the practical challenges it presents to employers like Jones Bros.
- Adaptation to Changing Work Opportunities: Given our expanded operations in other parts of the UK, we ask for flexibility in meeting the 51% working time requirement in Wales.

We kindly request your support in addressing these concerns and finding a way to ensure that the apprenticeship framework aligns with the realities of the civil engineering field. Your assistance in advocating for these necessary adjustments will contribute to the continued growth and prosperity of the industry while providing opportunities for individuals from diverse backgrounds to succeed within it.

Thank you for your attention to this matter, and we look forward to your response. If you require any further information or would like to discuss this issue in more detail, please do not hesitate to contact me at anthonym@jones-bros.com or 07768 375714.

Sincerely,

Anthony (Tony) Murphy
Head of HR & Business Management Systems
Jones Bros. Ruthin (Civil Engineering) Co. Ltd

Jones Bros Ruthin (Civil Engineering) Co Ltd
Ty Glyn, Canol Y Dre, Ruthin, Denbighshire, LL15 1QW
Tel: 01824 703661 Email: information@jones-bros.com www.jones-bros.com

Registered in England and Wales: 00983459

Lesley Griffiths AS

Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd

26 Hydref 2023

**Protocol i Ddiwygio Cytundeb Marrakesh sy'n Sefydlu Cytundeb Sefydliad Masnach y Byd ar
Gymorthdaliadau Pysgodfeydd**

Annwyl Lesley

Mae'r Pwyllgor yn ymwybodol bod y cytuniad hwn, ynghyd â Memorandwm Esboniadol, wedi cael ei osod gerbron Senedd y DU a bod y cyfnod craffu cychwynnol ar ei gyfer yn dod i ben ar 21 Tachwedd. Cytunodd y Pwyllgor i ysgrifennu atoch i ofyn am wybodaeth ychwanegol am y canlynol:

- eich barn am y Protocol;
- ymgysylltiad Llywodraeth Cymru â Llywodraeth y DU yn ystod y trafodaethau ar ei delerau;
- pa drefniadau mewnol sydd ar waith i fonitro, arsylwi a gweithredu'r Protocol mewn meysydd datganoledig; ac
- asesiad Llywodraeth Cymru i weld a oes angen cymryd unrhyw gamau, gan gynnwys newidiadau deddfwriaethol neu ymarferol, i sicrhau bod Cymru'n cydymffurfio â'r Protocol mewn meysydd datganoledig.

Edrychaf ymlaen at gael eich ymateb cyn gynted â phosibl

Cofion cynnes,

Paul Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

Paul Davies AS
Cadeirydd, Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru

SeneddEconomi@senedd.cymru

21 Tachwedd 2023

Annwyl Paul,

Diolch am eich llythyr ar 26 Hydref, ynghylch y Protocol i Ddiwygio Cytundeb Marrakesh Sefydlu Sefydliad Masnach y Byd (WTO) - Cytundeb ar Gymorthdaliadau i Bysgodfeydd (y Cytundeb).

Mae potensial gan Gytundeb Sefydliad Masnach y Byd ar Gymorthdaliadau i Bysgodfeydd i leihau achosion o orbysgota, a physgota anghyfreithlon ac anrheoleiddiedig nas hysbysir amdano (IUU) ar lefel byd-eang. Cyn belled â bod Llywodraeth y DU yn gweithredu yn rhesymol ac ar y cyd, nid wyf yn credu y bydd telerau'r Cytundeb yn cyfyngu'n ormodol ar allu Llywodraeth Cymru i gefnogi'r diwydiant pysgota môr yng Nghymru.

Ychydig o drafod a fu gan swyddogion Llywodraeth y DU a swyddogion Llywodraeth Cymru cyn i'r Cytundeb gael ei gymeradwyo yng Nghynhadledd Weinidogol Sefydliad Masnach y Byd ym mis Mehefin 2022.

Prif ofynion y Cytundeb newydd yw ymatal rhag darparu cymorthdaliadau i weithredwyr cychod pysgota dalfeydd gwyllt mewn rhai amgylchiadau a gwell adroddiadau ar dryloywder cymorthdaliadau yn unol â'r trefniadau presennol o dan Gytundeb Sefydliad Masnach y Byd ar Gymorthdaliadau a Mesurau Gwrthbwysol.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 72
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

O drafodaethau ar lefel swyddogol, rwy'n disgwyl y gellir addasu cynlluniau cymorth ariannol presennol, gweithdrefnau monitro rheoli a gorfodi a rhannu data er mwyn gweithredu'r Cytundeb yng Nghymru. Nid oes disgwyl i'r ddeddfwriaeth fod yn angenrheidiol. Fodd bynnag, bydd hyn yn parhau i gael ei adolygu tra bod y camau ymarferol i weithredu'r Cytundeb ar draws awdurdodaethau'r DU yn cael eu datblygu a'u trafod gyda Llywodraeth y DU a'r Llywodraethau Datganoledig.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Lesley Griffiths". The signature is written in a cursive, flowing style.

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

Llyr Gruffydd AS,
Cadeirydd Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith

Paul Davies AS,
Cadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

John Griffiths AS,
Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai

2 Tachwedd 2023

Annwyl bawb,

Y Bil Ffyniant Bro ac Adfywio

Hoffem dynnu eich sylw at yr **ohebiaeth** a gawsom ar 17 Hydref gan y Gweinidog Newid Hinsawdd mewn ymateb i'n **hadroddiad** ynghylch y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Memorandwm Rhif 4) ar y Bil Ffyniant Bro ac Adfywio.

Efallai y bydd y paragraff a ganlyn yn llythyr y Gweinidog, mewn ymateb i Argymhellion 8 a 10 yn ein hadroddiad, o ddiddordeb penodol ichi:

"Nid oes i'r Bil Ffyniant Bro ac Adfywio unrhyw oblygiadau uniongyrchol i'r dyletswyddau ar Lywodraeth Cymru yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Fodd bynnag, mae'n creu tirlun polisi a allai beri dryswch o gofio ein bod wedi pennu'r nodau llesiant hirdymor i Gymru gyda dangosyddion cysylltiedig a cherrig milltir cenedlaethol gan edrych at 2050. Mae gan gyrff cyhoeddus ddyletswydd o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a byddem yn disgwyl iddynt gyflawni eu dyletswyddau cyfreithiol a llunio a chyflawni amcanion llesiant sy'n cyfrannu at gyflawni nodau llesiant Cymru."

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies

Huw Irranca-Davies

Cadeirydd

Julie James AS,
Y Gweinidog Newid Hinsawdd

2 Tachwedd 2023

Annwyl Julie,

Y Bil Ffyniant Bro ac Adfywio

Diolch am eich llythyr dyddiedig 17 Hydref mewn ymateb i'n hadroddiad ynghylch y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Memorandwm Rhif 4) ar y Bil Ffyniant Bro ac Adfywio.

Mae gennym rai cwestiynau dilynol ac mae'r rhain wedi'u nodi yn yr Atodiad i'r llythyr hwn. Byddem yn ddiolchgar pe gallech ymateb erbyn 22 Tachwedd 2023. Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at Gadeirydd Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith, Cadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai.

Yn gywir

Huw Irranca-Davies

Huw Irranca-Davies

Cadeirydd

Cwestiwn 1: Byddem fel arfer yn disgwyl ymateb gan Lywodraeth Cymru i ddatgan a yw'n derbyn neu'n gwrthod argymhelliad Pwyllgor. Er ei bod yn bosibl canfod bwriad Llywodraeth Cymru o ran rhai argymhellion, nid yw hynny'n bosibl o ran rhai eraill. A fyddech cystal â'n helpu drwy nodi'n glir ar gyfer y cofnod pa argymhellion rydych yn eu derbyn a pha rai nad ydych yn eu derbyn, gan ddarparu unrhyw wybodaeth ychwanegol fel y bo angen?

Cwestiwn 2: Nid oedd eich ymateb yn mynd i'r afael ag argymhelliad 7 yn uniongyrchol. O ganlyniad, cododd Aelodau'r Pwyllgor hyn ddwywaith yn ystod y **ddadl** ynghylch cydsyniad deddfwriaethol (paragraffau 346 a 380 o Gofnod y Trafodion) ond ni fanteisiwyd ar y cyfle hwnnw. Felly, byddem yn ddiolchgar pa gallech ddatgan a yw Llywodraeth Cymru yn parhau i fod o'r farn bod Rhan 1 o'r Bil "yn cynrychioli ymyrraeth amhriodol yng nghymhwysedd deddfwriaethol y Senedd".

Cwestiwn 3: Roedd eich ymateb cyfunol i argymhellion 12 a 13 yn ystyried y materion yn yr argymhellion hynny mewn termau eang iawn. Byddem yn ddiolchgar pe gallech roi ymateb manylach, gan roi'r wybodaeth benodol y gofynnwyd amdani yn argymhellion 12 a 13, yn unol â'r dyddiad cau a bennwyd yn argymhelliad 14. Gwelwn fod y materion perthnasol o bwys sylweddol i'r Senedd, nid yn unig oherwydd y pryderon a fynegwch ym mharagraffau 93 i 103 a pharagraff 111 o'r **Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Memorandwm Rhif 4)**.

Cwestiwn 4: Rydym yn gofyn am eich cymorth ychwanegol gydag argymhelliad 18, nad ydym yn teimlo ei fod wedi cael ymateb digonol. Nid ydym yn teimlo bod unrhyw rai o'r memoranda cydsyniad deddfwriaethol yn rhoi lefel briodol o fanylion ynghylch cwrpas y pwerau gwneud rheoliadau y mae'r Bil hwn, sy'n mynd drwy Senedd y DU, yn eu darparu i Weinidogion Cymru. Nodwn hefyd eich bod yn datgan yn eich ymateb i argymhelliad 18 fod rhagor o fanylion yn cael eu rhoi yn yr ymateb i argymhelliad 22, ond nid yw'r manylion hynny'n amlwg. Felly, byddem yn ddiolchgar pe gallech roi'r wybodaeth y gofynnwyd amdani ym mhwynt bwled cyntaf argymhelliad 18.

Cwestiwn 5: Yng ngoleuni eich ymateb i argymhelliad 18, byddai'n ddefnyddiol deall pam rydych wedi cymryd pwerau i wneud rheoliadau drwy Fil gan Lywodraeth y DU pan nad yw'n ymddangos eto eich bod wedi ystyried sut rydych yn bwriadu defnyddio'r pwerau hyn neu pryd y byddwch yn eu defnyddio.

Cwestiwn 6: Yng ngoleuni eich ymateb i argymhelliad 18, a allwch nodi pryd rydych yn bwriadu cyflawni'r ymrwymiad y cyfeiriwch ato, ac felly pryd y byddwch mewn sefyllfa i roi ymateb i ail a thrydydd pwyntiau bwled argymhelliad 18?

Cwestiwn 7: Nid yw argymhelliad 22 wedi cael ymateb digonol yn ein barn ni, yn enwedig gan nad oedd y memoranda cydsyniad deddfwriaethol amrywiol yn tracio newidiadau yn rhifau'r cymalau wrth i'r Bil basio drwy Senedd y DU. Felly, a allwch roi'r wybodaeth y gofynnwyd amdani? Dylai'r

wybodaeth fod ar wahân i'r Nodiadau Esboniadol (os caiff y Bil y Cydsyniad Brenhinol) o ystyried nad yw'r Nodiadau hynny'n debygol o sôn am y berthynas â deddfwriaeth bresennol Cymru (megis *Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015*) ac er mwyn rhoi gwybodaeth agored, dryloyw a hygyrch i'r Senedd a rhanddeiliaid Cymru.

Cwestiwn 8. Yn ystod y ddadl, dywedoch:

*"Cawsom sgysiau hir gyda Gweinidogion Llywodraeth y DU ynghylch sut y gallem ni ddiogelu sefyllfa Senedd Cymru a Llywodraeth Cymru o ran gorfod ystyried ein materion arni. Rwy'n fodlon wrth orfod ysgrifennu adroddiad i Senedd y DU sy'n nodi pam mae gennym broblem—oherwydd dyna'r unig reswm pam y bydden nhw'n ei wneud; pe na bai gennym broblem, ni fyddai yna adroddiad o'r fath—byddai'n rhaid iddyn nhw eu hunain fynd trwy broses a fyddai'n gwneud iddyn nhw feddwl pam nad oedden nhw'n gallu edrych ar hynny, ac, wrth gwrs, mae'n amlygu hynny i graffu seneddol. Rwy'n credu ei bod yn debyg y byddem yn gallu datblygu proses debyg yma a fyddai'n ein galluogi i fynegi barn arni. Nid yw'n berffaith, rwy'n cytuno'n llwyr, ond mae'n llawer gwell na lle y dechreuon ni, ac os na wnawn ni hyn, bydd gennym **fwlch yn ein deddfwriaeth**, sy'n llawer gwaeth. Rwy'n derbyn ei fod yn gyfaddawd."* [Cofnod y Trafodion, paragraff 404, ein pwyslais ni]

A allech chi roi rhagor o fanylion am y canlynol:

- y "proses debyg" y cyfeiriwch ati a beth allai hynny ei olygu?
- y bwlch penodol yn neddfwriaeth Cymru sydd bellach yn cael ei lenwi?

Lesley Griffiths AS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd
Cymru, a'r Trefnydd

10 Tachwedd 2023

Cynllun Cynefin Cymru

Annwyl Lesley,

Fel y gwyddoch, mae ystod o randdeiliaid wedi mynegi pryderon ynghylch Cynllun Cynefin Cymru. Mae sawl un ohonynt wedi cysylltu â'r Pwyllgor i dynnu sylw at y pryderon hyn, ac felly er bod y materion perthnasol wedi'u gwyntyllu i ryw raddau yn ystod y Cyfarfod Llawn ddoe, rwy'n ysgrifennu i ofyn am ymateb ysgrifenedig gennych cyn ein sesiwn graffu gyda chi ym mis Rhagfyr.

Mae'r rhanddeiliaid sy'n galw ar y Pwyllgor i ymchwilio i'r mater hwn yn cynnwys Cymdeithas y Pridd, Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr Cymru, Undeb Amaethwyr Cymru, Cymdeithas Tir a Busnes Cefn Gwlad Cymru, Rhwydwaith Ffermio er Lles Natur Cymru, Ffermwyr a Thyfwyr Organig, Cynhyrchwyr Cig Oen ac Eidion Cymru Cyf, Ardystiad Bwyd Cymreig o Ansawdd Cyf, Fforwm Organig Cymru, Ymddiriedolaeth Genedlaethol Cymru ac RSPB Cymru.

Mae gohebiaeth gan Andrew Tuddenham o Gymdeithas y Pridd yn nodi bod undebau'r amaethwyr, cyrff anllwydraethol a chyrrff rheoli organig i gyd yn adrodd bod ffermwyr sy'n cael cymorth i'w helpu i fabwysiadu arferion ffermio carbon isel er lles natur drwy Glastir yn wynebu toriadau rhwng 60 a 95 y cant i'r cymorth y maent yn ei gael. Gallai hyn, er enghraifft, olygu nad yw gaeafu stoc mynydd oddi ar y fferm neu reoli gweirgloddiau yn hyfyw mwyach.

Cyfraddau talu ac asesiad o'r effaith economaidd

Gwnaethoch nodi yn y Cyfarfod Llawn ar 4 Hydref bod sefyllfa ariannol anffafriol Llywodraeth Cymru wedi cyfyngu ar gwmpas y Cynllun Cynefin Cymru trosiannol. Fodd bynnag, nid yw rhanddeiliaid yn deall yn llawn sut y cafodd y cyfraddau talu eu pennu tra bod cyllideb gyffredinol y cynllun heb ei

chadarnhau. Mae rhanddeiliaid hefyd yn nodi eu bod wedi gweld cynlluniau amaeth-amgylcheddol yn parhau mewn rhannau eraill o'r Deyrnas Unedig ar ôl i gyllid y Cynllun Datblygu Gwledig ddod i ben; er enghraifft, mae'r Cynllun Stiwardiaeth Cefn Gwlad yn Lloegr yn parhau. Mae rhai ohonynt, felly, yn cwestiynu pam yr oedd yn rhaid dod â Glastir i ben a chyflwyno cynllun trosiannol newydd gyda chyfraddau talu is. Awgrymwyd y gallai'r cynllun trosiannol newydd fod yn opsiwn i newydd-ddyfodiaid, tra gallai'r unigolion sydd eisoes â chontractau Glastir fod wedi parhau o dan yr un system.

Roedd Glastir yn gynllun a oedd yn cwmpasu'r fferm gyfan, tra bod Cynllun Cynefin Cymru yn seiliedig ar daliad fesul hectar o lecynnau cymwys o gynefin, gan gyflwyno elfen daprog drwy gapio'r taliadau. Dywedodd undebau'r amaethwyr y byddai'r unigolion sydd â'r arwynebedd fwyaf o gynefin ar eu ffermydd, ac felly'r potensial gorau i weithredu er lles natur, yn cael eu cosbi, sy'n newid sylweddol o gynllun Glastir. Mae pryderon wedi'u mynegi bod y newid hwn wedi'i wneud heb ymgynghoriad a heb foddelu'r effaith ar hyfywedd busnesau. Bellach, gofynnir i ffermwyr sydd wedi symud tuag at arferion rheoli tir cynaliadwy dros nifer o flynyddoedd addasu i ostyngiad sylweddol mewn incwm dros gyfnod o 6 mis, sydd, yn ôl undebau'r amaethwyr, yn golygu bod ffermwyr mewn sefyllfa fregus, heb ddigon o amser i addasu. Maent yn pwysleisio, felly, nad yw Cynllun Cynefin Cymru yn cyflawni pob un o'r amcanion ar gyfer rheoli tir yn gynaliadwy a nodwyd yn *Neddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023*. Mae pryderon wedi'u mynegi hefyd y bydd y system hon o gyfraddau talu yn gosod cysail ar gyfer y Cynllun Ffermio Cynaliadwy.

Byddai'n ddefnyddiol pe gallech egluro'r rhesymeg a'r fethodoleg a ddilynwyd i bennu'r cyfraddau talu, yn ogystal ag egluro pam na chynhaliwyd unrhyw asesiad o'r effaith economaidd nac ymgynghoriad penodol ar Gynllun Cynefin Cymru, a pham na wnaed unrhyw waith modelu arno, cyn i'r cynllun gael ei gyflwyno. Os yw gwaith modelu o'r fath ac asesiad o'r effaith economaidd yn yr arfaeth, byddai'n ddefnyddiol cael rhagor o fanylion am y gwaith hwnnw.

Nifer yr amaethwyr sy'n manteisio ar y cynllun

Ar 8 Tachwedd, gwnaethoch ddweud wrth y Cyfarfod Llawn bod 1,600 o amaethwyr wedi gwneud cais am gymorth gan y cynllun, gan ychwanegu nad yw 40 y cant o'r rheini yn rhan o'r cynllun Glastir ar hyn o bryd. O ystyried bod tua 3,000 o amaethwyr yn rhan o'r cynllun Glastir yng Nghymru ar hyn o bryd, pa mor hyderus ydych chi y bydd y niferoedd sy'n manteisio ar y cynllun newydd yn cyrraedd yr un lefel ag o dan Glastir, ac na fydd unrhyw ddirywiad mewn arferion rheoli tir cynaliadwy o ganlyniad i'r niferoedd sy'n manteisio ar y cynllun newydd? A yw'r nifer sy'n manteisio ar Gynllun Cynefin Cymru ar hyn o bryd yn peri pryder ynghylch y nifer a fydd yn manteisio ar y Cynllun Ffermio Cynaliadwy yn y dyfodol?

Os bydd llai o amaethwyr yn rhan o Gynllun Cynefin Cymru o gymharu â Glastir, mae rhanddeiliaid hefyd wedi mynegi pryderon y gallai'r gyllideb a ddyrennir i gynllun sydd i bob pwrpas yn disodli'r cynllun blaenorol yn cael ei cholli o'r sector. Mae rhanddeiliaid yn galw i'r gyllideb hon gael ei

chlustnodi ar gyfer amaethyddiaeth. Yng nghyd-destun dyraniadau cyllidebol cyfyngedig, mae'r pryderon hyn yn ddilys ac mae'n ddealladwy bod y sector yn eu mynegi. Mae rhanddeiliaid yn ymwybodol y byddwn yn gwneud gwaith craffu ar gyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024-25 yn y flwyddyn newydd, ond byddem yn croesawu sicrwydd gennyh ynghylch yr arian a ddyrannwyd i Gynllun Cynefin Cymru eleni.

Diffyg cefnogaeth i ddull organig sy'n cynnwys y fferm gyfan

Mae ystod o randdeiliaid wedi mynegi pryderon nad yw Cynllun Cynefin Cymru yn darparu cymorth ar gyfer rheolaeth organig ardystiedig sy'n cynnwys y fferm gyfan. Dywed Cymdeithas y Pridd fod nifer o amaethwyr yn nodi y byddant yn troi at arferion mwy dwys i gynnal eu hincwm. I gefnogi'r datganiad hwn, atodaf ganlyniadau arolygon diweddar a gynhaliwyd gan nifer o sefydliadau, sy'n dangos effaith andwyol ddisgwyliedig y cynllun ar lefel y fferm o safbwynt rhai ffermwyr. Mae'r safbwyntiau a fynegwyd yn trafod y risg o golli amaethwyr organig yn ogystal ag amaethwyr sydd eisoes wedi ymrwmo i egwyddorion rheoli tir yn gynaliadwy sy'n sail i'r dull gweithredu newydd o ran cymorth amaethyddol yng Nghymru. Byddai hynny'n ganlyniad anfwriadol anffodus iawn wrth weithredu'r cynllun trosiannol hwn.

Problemau mapio

Cafodd materion ynghylch y fethodoleg a ddilynwyd ar gyfer mapio eu codi gyda chi yn y Cyfarfod Llawn, a rhoesoch sicrwydd ar 24 Hydref bod y materion hynny bellach wedi'u datrys. Mae rhanddeiliaid yn pryderu y gallai'r diffygion yn y fethodoleg ar gyfer Cynllun Cynefin Cymru fod â goblygiadau i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy os yw'r un fethodoleg yn cael ei defnyddio.

Mae'n bwysig inni gael hyn yn iawn i ffermwyr, ac felly byddwn yn ddiolchgar pe gallech nodi sut y byddwch yn sicrhau na fydd unrhyw faglau a phroblemau cychwynnol gyda Chynllun Cynefin Cymru yn cael eu hailadrodd wrth ddylunio a gweithredu'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy.

Goblygiadau i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy

Mae ystod o randdeiliaid wedi mynegi pryderon y gallai Cynllun Cynefin Cymru, er y bwriadwyd iddo bontio'n ddi-dor i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy, yn hytrach arwain at ganlyniadau economaidd ac amgylcheddol difrifol i Gymru, gan rwystro'r broses o weithredu'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy o'r cychwyn cyntaf.

Nid dim ond problem i'r amaethwyr sy'n rhan o Glastir ar hyn o bryd ac sydd wedi ymrwmo i arfer gorau mewn rheoli tir yw'r materion sy'n codi gyda Chynllun Cynefin Cymru. Gallai'r materion hyn hefyd danseilio hyder yn null gweithredu'r dyfodol o dan y Cynllun Ffermio Cynaliadwy, ac yn y cysyniad y bydd ffermwyr sy'n ymuno â'r cynllun hwn yn cael taliad teg am sicrhau canlyniadau amgylcheddol.

Er mai dim ond ychydig o amser sydd gennym i ymdrin â'r materion hyn mewn perthynas â'r Cynllun Cynefin Cymru presennol, hoffai rhanddeiliaid gael sicrwydd y bydd y materion perthnasol wedi'u datrys cyn i'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy gael ei gyflwyno yn 2025.

Edrychaf ymlaen at eich ymateb i'r materion a godwyd.

Cofion cynnes,

Paul Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Amg: HWS Farm Impacts shareable.xls

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	
Item type and use	Leaf Shrub & conifers		General livestock, 2 holdings and/or one business, 1000ha and 85%	44.94 Ha Upland	0.5 Ha Lowland	17 Ha Upland	11.88 Ha Upland	28.34 Ha Upland	Upland meadows, 1,200ha	Central Upland sheep farm 180ha total inc 40ha enclosed	Mixed lowland & Wales 225ha	Lowland mountain farm 600ha	Lowland dairy, SW Wales 100ha	Lowland dairy, SW Wales 52ha	Central dairy, SW Wales 72ha	Upland sheep	48.0ha						
Subsidy area (ha)	10.00ha	10.10ha	242ha (actual)	35.88 Ha	19.09 Ha	50 Ha	19 Ha	28.34 Ha	1,100ha	300ha – all SPS, SPA, SAC, SPA	100ha ex post Habitat Wales Scheme	600ha	4,25ha	82ha	0ha								
Woodland area (ha)	1.07ha		25 ha	10 Ha	0.87 Ha	5	0.87 Ha	0.56 Ha		0	20ha included above	0ha											
Current Glacis Advanced payment	£1,874	£1,945	£19,802	£4,948	£1,874	£10,000	£1,540	N/A	Unsubsidised	£10,000	£70,000	0	0	0	0	£600 Advanced	£1,117.75	£40,000.00	£40,000.00	£15,000.00	£1,600.00	£13,500.00	
Organic 5% - if any organic payment	0	0	0	Conversion since 1/1/21	0	0	0	N/A	0	£112,210	£18,100	£7,100	£4,500	£4,800	0	0	0	0	0	0	0	£14,820	
Total subsidy payment	£1,874	£1,945	£19,802.0	£4,948.0	£1,874.0	£10,000.0	£1,540.0	N/A	Unsubsidised	£10,000	£70,000	£7,100	£4,500	£4,800	£0	£600	£1,117.75	£40,000.00	£40,000.00	£15,000.00	£1,600.00	£13,500.00	
Habitat Wales Scheme (WGS) payment	£1,112	£1,403	£897.7 (100)	£1,795.0	£1,112.0	£1,500.0	£1,330.0	£1,900.0	10%	£300 total, Yes this is correct, but if had been in Glacis it would be £20,000 approx.	£7,000	£2,000	£293	£607	£414								
WGS payment (if previous value Glacis)	27%	30%	7% (of actual area of habitat)	10%	2%	15%	4%	13%	15% <td>15% of farm had been in Glacis</td> <td>1%</td> <td>2%</td> <td>4%</td> <td>1%</td> <td>1%</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td>	15% of farm had been in Glacis	1%	2%	4%	1%	1%								
Impact of WGS payment on the overall support received	8% (£4,503) reduction	4% (£2,243) reduction	15% reduction (if actual area of habitat)	6% (£116) reduction	8% (£456.2) reduction	6% (£4500) reduction	7% (£4100) reduction	N/A															
Farmer response	We have limited the amount of habitat land eligible for the scheme. We have provided a breakdown of habitat land to individual habitat holders and we have been monitoring the uptake of the scheme. We have been monitoring the uptake of the scheme and we have been monitoring the uptake of the scheme. We have been monitoring the uptake of the scheme and we have been monitoring the uptake of the scheme.	We have limited the amount of habitat land eligible for the scheme. We have provided a breakdown of habitat land to individual habitat holders and we have been monitoring the uptake of the scheme. We have been monitoring the uptake of the scheme and we have been monitoring the uptake of the scheme.	When calculating the amount of habitat land eligible for the scheme, we have provided a breakdown of habitat land to individual habitat holders and we have been monitoring the uptake of the scheme. We have been monitoring the uptake of the scheme and we have been monitoring the uptake of the scheme.	With combination of common land reduction in payment this makes upland farming viable	Should consider renting farm out to dairy farmer next door	Considering planting white birch in trees	Should be land out as horse and/or beef and/or sheep and/or flowers meadow	Not worth the hassle of being in a scheme and being controlled. Current farm is a WGS Hay Flower Meadow Pilot project	For the Glacis and Glacis - heavy reductions in sheep, but to be independent vegetation change. The fact that new transactions since the Glacis and Glacis have been their father, the next generation taking over would not have done so either than the support for habitat schemes. They were looking to support the work being done in the habitat. Less than a 3rd of the Glacis payment is a heavy loss, and cannot be replaced, and is not being replaced, and is not being replaced.	had nothing before and will get nothing going forward. So, in terms of no change. But the fact that new transactions since the Glacis and Glacis have been their father, the next generation taking over would not have done so either than the support for habitat schemes. They were looking to support the work being done in the habitat. Less than a 3rd of the Glacis payment is a heavy loss, and cannot be replaced, and is not being replaced.	We have 25 years worth of aggregated environmental goods that will be lost as we will need to intensify production to try to make up the shortfall. It also means we will have to live with reduced winter sheep numbers, the smaller payments will not pay the cost of overwintering the ewes. Our willpower they have been a 97% cut in payments due to the reduced payment and the capping of payments. These payments of sheep, the 1995 does not recognise them!	have embraced the Glacis and Organic schemes, making huge reductions in sheep numbers on the mountain. In 1995 we still have to comply with reduced winter sheep numbers, the smaller payments will not pay the cost of overwintering the ewes. Our willpower they have been a 97% cut in payments due to the reduced payment and the capping of payments. These payments of sheep, the 1995 does not recognise them!	Not worth the hassle of being in a scheme and being controlled. Current farm is a WGS Hay Flower Meadow Pilot project	We have 25 years worth of aggregated environmental goods that will be lost as we will need to intensify production to try to make up the shortfall. It also means we will have to live with reduced winter sheep numbers, the smaller payments will not pay the cost of overwintering the ewes. Our willpower they have been a 97% cut in payments due to the reduced payment and the capping of payments. These payments of sheep, the 1995 does not recognise them!	Can take pain for a year or so, as the overall direction that is moving and other money will be available within the SPS in 2021.	Payment is an insult to organic farmers who are guardians of Nature. This has a serious impact on the financial business of small family farms. Decisions to retain our farm in the Glacis are not ours to make. Control effort registering organic!	Set our SPS and we will not be able to pay the price of £120 for organic / £120 conventional. We will lose our organic status and our land will revert to conventional. Means to live of artificial fertilizer and chemicals. Losing the ethos and practice of sustainable farm (10) in the SPS?	What is the cost of being a Guardian of Nature? Does Climate Change matter to you as well as you to Capitalism?					

Cadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Cadeirydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
Cadeirydd y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a
Chysylltiadau Rhyngwladol
Cadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol
Cadeirydd y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol
Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai

14 Tachwedd 2023

Annwyl Gadeiryddion Pwyllgorau,

Cyllideb ddrafft 2024-25

Ysgrifennais atoch ym mis Ebrill i sôn am waith ymgysylltu'r Pwyllgor Cyllid cyn y gyllideb. Ar 12 Gorffennaf, cynhaliodd y Pwyllgor ei ddadl flynyddol yn y Cyfarfod Llawn ar Flaenoriaethau Gwariant Llywodraeth Cymru ar gyfer y Gyllideb arfaethedig, ac rwy'n ddiolchgar i bawb a gyfrannodd. Rwy'n ysgrifennu'n awr i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i chi am y gwaith o graffu ar Gyllideb Ddrafft 2024-25.

Ymgynghori a'r amserlen

Mae'r Pwyllgor Cyllid wedi cyhoeddi ei ymgynghoriad cyn y gyllideb, ar ran pob Pwyllgor, sy'n cau ar 30 Tachwedd. Bydd yr ymatebion i'r ymgynghoriad ar gael ar ein gwefan.

Gan y bydd Llywodraeth y DU yn cyhoeddi datganiad yr hydref ar 22 Tachwedd, mae'r Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Cymru (y Gweinidog) wedi cadarnhau y bydd yn cyhoeddi'r Gyllideb amlinellol ddrafft a'r gyllideb fanwl ddrafft gyda'i gilydd ar 19 Rhagfyr. Bydd y Gweinidog yn ymddangos gerbron y Pwyllgor Cyllid y diwrnod wedyn, ar 20 Rhagfyr, ar gyfer sesiwn dystiolaeth gychwynnol.

Ffocws y Gyllideb

Mae'r gyllideb eleni yn debygol o ganolbwyntio ar effaith yr argyfwng costau byw, chwyddiant a

thryloywder penderfyniadau ariannol Llywodraeth Cymru. Yn ogystal, mae'r Pwyllgor Cyllid wedi nodi nifer o feysydd yr ydym am i'r gwaith craffu ganolbwyntio arnynt, sef:

- pa effaith y mae pwysau chwyddiant yn ei chael ar gyllidebau refeniw a chyfalaf a sut mae hyn wedi newid fforddiadwyedd cynlluniau blaenorol;
- sut y dylid targedu adnoddau i gefnogi adferiad economaidd a pha sectorau yn benodol y mae angen eu blaenoriaethu;
- i ba raddau y dylid blaenoriaethu lliniaru newid yn yr hinsawdd wrth gefnogi adferiad economaidd;
- sut mae dyraniadau cyllideb yn cefnogi'r dyheadau yng nghynllun Sero Net Cymru;
- polisiau Llywodraeth Cymru i leihau tlodi ac effaith yr argyfwng costau byw ar anghydraddoldeb rhwng y rhywiau;
- yr agwedd tuag at wariant ataliol, a sut y mae hyn yn cael ei adlewyrchu yn y broses o ddyrannu adnoddau (caiff gwariant ataliol ei ddiffinio fel gwariant sy'n canolbwyntio ar atal problemau a lliniaru'r galw am wasanaethau yn y dyfodol, drwy ymyrryd yn gynnar);
- cynaliadwyedd gwasanaethau cyhoeddus, arloesi a thrawsnewid gwasanaethau
- sut y mae tystiolaeth yn llywio gwaith Llywodraeth Cymru o ran pennu blaenoriaethau a dyrannu'r gyllideb
- sut y dylai Llywodraeth Cymru ddefnyddio pwerau trethu a benthycu.
- cefnogaeth i fusnesau, twf economaidd ac amaethyddiaeth ar ôl i'r cyfnod pontio ar ôl gadael yr UE ddod i ben.

Yn ogystal â hyn, nodwyd y meysydd a ganlyn fel blaenoriaethau yn ystod y digwyddiadau i randdeiliaid a'r gwaith ymgysylltu a drefnwyd gan y Pwyllgor yn ystod tymor yr haf:

- yr angen i wasanaethau gydweithredu i fynd i'r afael â'r heriau sy'n wynebu'r GIG a'r sector gofal cymdeithasol;
- yr angen i roi digon o adnoddau i lywodraeth leol fedru ymdrin â phwysau cynyddol
- yr angen i roi mwy o gymorth i'r rhai sy'n astudio ac yn gweithio yn y sector addysg;
- yr angen i ganolbwyntio ar fesurau ataliol ac atebion dan arweiniad y gymuned i fynd i'r afael ag achosion sylfaenol tlodi ac anghydraddoldeb;
- yr angen i roi'r gorau i ariannu'r sector gwirfoddol drwy drefniadau ad-hoc

- yr angen i ganolbwyntio ar wireddu potensial ynni gwyrdd Cymru.

Gobeitho y bydd ein gwaith ymgysylltu, a'r ymgynghoriad cyhoeddus arfaethedig, yn ategu ac yn llywio gwaith y Pwyllgorau polisi, a byddwn yn eich annog i ddefnyddio rhai o'r meysydd a amlinellir uchod fel ffocws wrth i chi graffu ar y gyllideb.

Os oes gennych gwestiynau am unrhyw agwedd ar broses y gyllideb ddrafft, mae croeso i chi gysylltu â mi neu ag Owain Roberts, Clerc y Pwyllgor Cyllid, ar 0300 200 6388, seneddcyllid@senedd.cymru.

Yn gywir

Peredur Owen Griffiths
Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu'n Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Paul Davies MS
Chair of Economy, Trade, and Rural
Affairs Committee

SeneddEconomy@senedd.wales

Huw Irranca-Davies MS
Chair of Legislation, Justice and Constitution
Committee

SeneddLJC@assembly.wales

Ein cyf: VG-PO-0381-23

16 Tachwedd 2023

Annwyl Paul a Huw

Dyma eich hysbysu, yn unol â'r cytundeb cysylltiadau rhyngsefydliadol, fod cyfarfod y Grŵp Rhyngweinidogol ar Fasnach wedi'i drefnu ar gyfer Dydd Llun 20 Tachwedd 2023.

Bydd yr agenda yn cynnwys y trafodaethau sy'n mynd rhagddynt gydag India, y memorandwm cyd-ddealltwriaeth rhwng y DU ac UDA, 13eg Gynhadledd Gweinidogion y WTO (MC-13) a'r trafod rhwng Cymru a Llywodraeth y DU am negodiadau.

Anfonaf ragor o wybodaeth atoch ar ôl y cyfarfod.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads 'Vaughan Gething'.

Vaughan Gething AS/MS
Gweinidog yr Economi
Minister for Economy

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

YPCCGB@llyw.cymru PSCGMET@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Ein cyf: VG-PO-0388-23

Paul Davies AS
Cadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach
a Materion Gwledig

SeneddEconomy@senedd.wales

Huw Irranca-Davies AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth,
Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

SeneddLJC@assembly.wales

17 Tachwedd 2023

Annwyl Paul, Huw

Yn dilyn fy llythyr dyddiedig 16 Tachwedd, ysgrifennaf atoch i'ch hysbysu bod y Grŵp Rhyng-Weinidogol ar gyfer Masnach (IMG) a drefnwyd ar gyfer dydd Llun 20 Tachwedd 2023 wedi'i ohirio.

Hysbyswyd fy swyddogion ddiwedd prynhawn dydd Iau 16 Tachwedd, oherwydd ad-drefnu llywodraethau'r DU ac ymrwymiadau dyddiadur presennol Gweinidog Masnach newydd Llywodraeth y DU, y byddai angen ail-drefnu'r cyfarfod. Byddaf yn ysgrifennu at Greg Hands, y Gweinidog Masnach, yn nodi fy syniadau ar y pynciau fyddai wedi cael eu trafod.

Byddaf yn ysgrifennu atoch i'ch hysbysu pryd y bwriedir cynnal yr IMG nesaf ar gyfer Masnach.

Yn gywir,

Vaughan Gething AS
Gweinidog yr Economi

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

YPCCGB@llyw.cymru PSCGMET@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 88
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Paul Davies AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

SeneddEconomy@senedd.wales

17 Tachwedd 2023

Annwyl Paul,

Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023

Ar 18 Hydref, ysgrifennais i ddweud fy mod wedi rhoi cydsyniad i Ysgrifennydd Gwladol yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig wneud Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023.

Dywedwyd y byddai'r Rheoliadau'n cael eu gosod gerbron Senedd y DU ar 18 Hydref 2023 ond, erbyn hyn, mae'r amserlen honno'n aneglur. Dim ond ar 3 Tachwedd y cawsom wybod am hyn, ar ôl y dyddiad gosod a drefnwyd. Byddaf yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf ichi am y mater hwn cyn gynted ag y bydd gennyf ragor o wybodaeth.

Yn gywir,

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Paul Davies AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

SeneddEconomy@senedd.wales

18 Hydref 2023

Annwyl Gadeirydd,

Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023

Hoffwn hysbysu'r Pwyllgor fy mod yn rhoi cydsyniad i'r Ysgrifennydd Gwladol dros yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig wneud Rheoliadau Rheolaethau Swyddogol (Rhestrau Sefydliadau) (Dirymu) 2023.

Bydd y Rheoliadau yn cael eu gwneud o dan bwerau a wneir gan ddefnyddio pwerau yn Rheoliad a Ddargedwir (UE) 2017/625 – y Rheoliad Rheolaethau Swyddogol.

Pwrpas y Rheoliadau yw dirymu'r cyfyngiadau a osodwyd ar rai sefydliadau bwyd Brasil. Bydd hyn yn galluogi sefydliadau bwyd Brasil y cyfyngwyd arnynt yn flaenorol i gael eu hychwanegu at y rhestr o sefydliadau a gymeradwywyd i allforio i Brydain Fawr, ar ôl i restr wedi'i diweddarau o'r sefydliadau a gymeradwywyd gan awdurdodau cymwys Brasil gael ei chyflwyno.

Hoffwn sicrhau'r Pwyllgor hwn mai polisi Llywodraeth Cymru fel arfer yw deddfu dros Gymru ar faterion o fewn cymhwysedd datganoledig. Fodd bynnag, mewn rhai amgylchiadau, mae manteision i gydweithio â Llywodraeth y DU pan fo sail resymegol glir dros wneud hynny. Ar yr achlysur hwn, felly, rwy'n rhoi fy nghydsyniad i'r Rheoliadau hyn am resymau effeithlonrwydd a hwylustod, a chydgyssylltiad a chysondeb trawslywodraethol.

Bydd y Rheoliadau yn cael eu gosod gerbron Senedd y DU ar 18 Hydref 2023 gan ddefnyddio'r weithdrefn negyddol a byddant yn dod i rym ar 08 Tachwedd 2023.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 90
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Rwyf hefyd wedi ysgrifennu at Huw Irranca-Davies AS, Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad.

Cofion,

A handwritten signature in black ink that reads "Lesley Griffiths". The signature is written in a cursive style with a large, sweeping 'L' and 'G'.

Lesley Griffiths AS/MS
Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd
Minister for Rural Affairs and North Wales, and Trefnydd

Elin Jones AS
Drwy e-bost: Llywydd@senedd.wales

23 Tachwedd 2023

Annwyl Lywydd,

Cyflwynwyd y Bil Masnach (Partneriaeth Gynhwysfawr a Blaengar y Môr Tawel) ('y Bil') i Senedd y DU, Tŷ'r Arglwyddi, ar 8 Tachwedd 2023.

Mae'r Bil yn ymdrin â gweithredu Cytundeb Masnach Rydd CPTPP. Mae'r Bil yn cynnwys ystod amrywiol o feysydd polisi, ac felly mae'n rhaid ystyried goblygiadau posibl ar lunio polisiâu Cymru'n llawn. Ein dadansoddiad cychwynnol yw bod y Bil yn gwneud darpariaeth berthnasol at ddibenion Rheol Sefydlog 29 ac felly bydd yn ei gwneud yn ofynnol i osod Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol. Rydym yn gweithio drwy'r manylion sydd eu hangen. Fodd bynnag, mae ystyried sut y gallai rhai darpariaethau yn y ddeddfwriaeth ddylanwadu ar weithgareddau llunio polisiâu Cymru yn y dyfodol mewn rhai meysydd yn golygu bod ein dadansoddiad yn fwy cymhleth na'r hyn a ragwelwyd yn wreiddiol. Er y bydd y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol yn cael ei osod cyn gynted â phosibl, bydd hyn y tu allan i'r dyddiad cau arferol o bythefnos o Reol Sefydlog 29. Y gobaith yw y bydd y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol yn cael ei osod mewn pryd i'r Pwyllgor Busnes ei ystyried yn ystod Rhagfyr.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol, Rebecca Evans AS, y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad, Mick Antoniw AS, y Gweinidog Materion Gwledig, Gogledd Cymru a'r Trefnydd, Lesley Griffiths AS, Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad, Huw Irranca-Davies AS, a Chadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig, Paul Davies, MS.

Yn gywir,

Vaughan Gething AS
Gweinidog yr Economi

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 92
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

15 Tachwedd 2023

Paul Davies
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

Annwyl Mr Davies

Ymchwil a Datblygu

Mae CCAUC yn croesawu'r cyfle i ddarparu tystiolaeth ar gyfer Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig i oleuo'i ymchwiliad 'cipolwg' i sefyllfa bresennol y dirwedd ymchwil, datblygu ac arloesi yng Nghymru. Rydym wedi llunio ein hymateb o safbwynt ein rôl fel y corff cyhoeddus sy'n gweithredu rhwng Llywodraeth Cymru a darparwyr addysg uwch. Rydym yn rheoleiddio ac yn darparu cyllid ar gyfer addysgu ac ymchwil mewn addysg uwch, ac yn defnyddio ein dylanwad a'n harbenigedd i helpu i gyflawni blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer addysg uwch sydd hefyd yn dwyn manteision cymdeithasol ac economaidd ehangach. Rydym wedi darparu dolenni i ddogfennau eraill sy'n darparu gwybodaeth, cyd-destun a thystiolaeth ychwanegol.

Ar 1 Ebrill 2024, bydd CCAUC yn cael ei ddiddymu a bydd ei swyddogaethau'n trosglwyddo i'r Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil (y Comisiwn). Mae ein hymateb isod yn cyfeirio at rôl y Comisiwn yn y dyfodol mewn perthynas ag ymchwil ac arloesi lle y bo'n briodol.

Pa heriau y mae busnesau Cymru yn eu hwynebu o ran ymwybyddiaeth o gyllid ymchwil a datblygu cyhoeddus a mynediad ato?

Mae dogfen CCAUC [Ymchwil ac Arloesi: Y Weledigaeth ar gyfer Cymru](#) (2022) yn disgrifio nodau byrdymor, cerrig milltir tymor canolig ac uchelgeisiau hirdymor ar gyfer cynnal sylfaen ymchwil ragorol sy'n cefnogi arloesi, sy'n hybu cynhyrchiant, sy'n fyd-eang o ran ei olygwedd, sy'n gydweithredol ac sydd ag ymdeimlad cryf o le. Un o bedwar conglaen y Weledigaeth yw 'cydweithredu' gan gynnwys 'cydweithredu sy'n cysylltu arbenigedd mewn prifysgolion â chwmnïau angor allweddol, busnesau bach a chanolig, y sector cyhoeddus a'r trydydd sector a gyda phartneriaid mewn sefydliadau addysg bellach; cydweithredu sy'n meithrin màs critigol yng Nghymru ac yn adeiladu partneriaethau newydd ledled y DU; cydweithredu ag ymchwilwyr a sefydliadau rhyngwladol'.

Mr Rob Humphreys
Cadeirydd | Chair

Dr David Blaney
Prif Weithredwr | Chief Executive

Er na all CCAUC na'r Comisiwn gyllido busnesau'n uniongyrchol i gyflawni ymchwil neu arloesi, rydym yn ystyried bod cydweithio rhwng busnesau a phrifysgolion yn hanfodol i gyflawni cymuned ffyniannus o her, newid a chyflawniad a fydd yn gwireddu uchelgeisiau economaidd, cymdeithasol a dinesig ledled Cymru, y DU a'r byd. Un o nodau allweddol ein dull cyllido felly, fel a ddisgrifir isod, yw cynorthwyo prifysgolion i allu meithrin perthnasoedd cryf ac effeithiol â byd busnes a diwydiant.

Mae ar fusnesau angen cymorth hefyd i ymgysylltu a thyfu trwy fentrau cydweithio o'r fath, a dylai datrysiadau o'r fath gydnabod y gwahaniaethau mewn economïau lleol. Mae hyn yn galw am ymgysylltu â rhanddeiliaid lleol allweddol i greu dulliau arloesi effeithiol ar y cyd, gan gynnwys prifysgolion, gan adeiladu ar gryfderau ac asedau lleol unigryw. Mae angen i'r dirwedd ar gyfer cyllido fod yn eglur ac yn gydlynol, a chael ei deall yn rhwydd gan y rhai sy'n ceisio mynediad ati. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i Fusnesau Bach a Chanolig (gan gynnwys microfusnesau), sy'n rhoi cyfrif am y mwyafrif o economi Cymru, nad oes ganddynt yr amser na'r capasiti o ran staff y mae eu hangen i ymwneud â phrosesau cyllido maith a chymhleth. Gall fod yn arbennig o anodd i microfusnesau ddod o hyd i'r cydfuddsoddiad angenrheidiol oherwydd eu maint. Mae buddsoddi mewn prifysgolion ac yn yr wybodaeth a'r arbenigedd y gall prifysgolion eu rhannu a'u cyfnewid â'r busnesau hyn yn cynnig mwy o gyfle iddynt fod yn llwyddiannus ac ehangu a chyfrannu at yr economi leol.

Pa wahaniaethau sydd rhwng cyllid ar gyfer prifysgolion a chyllid ar gyfer arloesi yn y diwydiant? A oes gwahaniaethau rhanbarthol yn y dyraniad cyllid?

Mae CCAUC yn cyllido arloesi mewn prifysgolion trwy [Gronfa Arloesi Ymchwil Cymru](#) (RWIF). Mae hon wedi'i bwriadu i gefnogi'r ystod eang o weithgareddau cyfnewid gwybodaeth sy'n cyfrannu at effaith economaidd a chymdeithasol, gan gynnwys rôl ehangach sefydliadau o ran cenhadaeth ddinesig. Mae'r cyllid yn darparu cymhelliad i brifysgolion weithio gyda busnesau, sefydliadau'r sector cyhoeddus a'r trydydd sector, cyrff cymunedol a'r cyhoedd ehangach.

Er mwyn darparu sefydlogrwydd ar gyfer prifysgolion a'u galluogi i roi cynlluniau ar waith ar gyfer buddsoddiad strategol hirdymor, bydd ail gam cyllid Cronfa Arloesi Ymchwil Cymru o 2023/24 yn:

- Seiliedig ar strategaethau pum mlynedd cymeradwy, gyda monitro ac adolygu blynyddol
- Cynnal yr un dull cyllido am o leiaf dair blynedd, ac o bosibl hyd at bum mlynedd yn amodol ar unrhyw benderfyniadau gan y Comisiwn
- Defnyddio mesurau i gyfyngu ar yr amrywiadau yn y cyllid y mae prifysgolion unigol yn ei gael o un flwyddyn i'r llall, gan ddal i wobrwyo perfformiad cryf yn nangosyddion y dull cyllido

Mae dyraniadau Cronfa Arloesi Ymchwil Cymru'n cynnwys grant capasiti blynyddol o £250k i bob sefydliad, sy'n amcanu at gefnogi twf ac arfer da, galluogi mwy o gydweithio, a sicrhau sefydlogrwydd ar draws y sector.

Mae [dull cyllido Cronfa Arloesi Ymchwil Cymru](#) yn seiliedig ar berfformiad mewn cyfres o fetrigau a gofnodir trwy'r Arolwg Rhyngweithiad Addysg Uwch-Busnes a Chymuned. Y rhain yw cyfanswm incwm, diwrnodau dysgwyr DPP, incwm o gwmnïau deilliedig, a nifer y busnesau a gychwynwyd gan raddedigion sy'n dal yn weithredol ar ôl tair blynedd. Mae'r dull hwn yr un fath fwy neu lai â'r un a ddefnyddir gan Research England

a Chyngor Cyllido'r Alban i ddyrannu eu cyllid craidd ar gyfer arloesi gan brifysgolion. Gan bod prifysgolion yn defnyddio'r cyllid craidd hwn i danategu a chryfhau eu capasiti i gynnig am grantiau cystadleuol ledled y DU, mae'n bwysig bod prifysgolion Cymru'n gallu gwneud hynny gan gael chwarae teg.

Mae CCAUC yn dyrannu £15m y flwyddyn trwy Gronfa Arloesi Ymchwil Cymru ar hyn o bryd. Mae ein Cyngor wedi cydnabod, mewn egwyddor, y dylid cynyddu hyn i £25m y flwyddyn os bydd cyllidebau'n caniatáu, i gyflawni mwy o gywerthedd â chyllid a ddyrennir i brifysgolion yng ngwledydd eraill y DU. Mae hyn yn cyd-fynd ag argymhelliad [Adolygiad Diamond](#), a gefnogwyd yn ddiweddarach gan [Adolygiad Reid](#).

A yw diddordebau ymchwil prifysgolion a diwydiant yn wahanol ac, os felly, pa gamau y gellir eu cymryd a chan bwy i sicrhau y darperir ar gyfer buddiannau'r ddau sector?

Mae gan brifysgolion a diwydiant rolau pwysig, cyflenwol fel rhan o'r ecosystem ymchwil ac arloesi ehangach, fel a nodwyd yn yr [adolygiad diweddar o dirwedd ymchwil, datblygu ac arloesi'r DU](#) dan arweiniad Syr Paul Nurse. Bydd dyletswyddau strategol ar y Comisiwn i 'gyfrannu at economi gynaliadwy ac arloesol' ac i 'hybu cydweithio a chydlynid mewn addysg drydyddol ac ymchwil'. Er mai penderfyniad i'r Comisiwn fydd sut y mae'n rhoi'r dyletswyddau hyn ar waith, bydd ystyried y blaenoriaethau strategol a bennir ar ei gyfer gan Weinidogion Cymru, bod â golwg holistaidd a meithrin perthnasoedd â rhanddeiliaid ar draws yr ecosystem yn bwysig.

Mae gan brifysgolion hanes cryf o drosi ymchwil yn effaith economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol. Mae Cymru'n un o'r gwledydd mwyaf effeithlon am drosi ei hincwm ymchwil yn ymchwil sy'n cael effaith fawr ar gyfer gwledydd o faint tebyg. Yn y Fframwaith Rhagoriaeth Ymchwil (REF) diwethaf yn 2021, perfformiodd Cymru'n gryf gyda 31% o'r ymchwil yn cael ei hystyried yn ymchwil a oedd gyda'r gorau yn y byd, a 50% arall yn cael ei hystyried yn ymchwil a oedd yn rhagorol yn fyd-eang. O ran effaith, roedd prifysgolion Cymru uwchlaw cyfartaledd y DU (87%) gydag 89% o'r ymchwil yn cael ei hystyried yn ymchwil a oedd yn cael effaith aruthrol neu sylweddol iawn ar gymdeithas.

Mae [dadansoddiad o'r 280 o astudiaethau achos o'r effaith gan brifysgolion Cymru](#) a gyflwynwyd i REF 2021 yn dangos y cyfraniad y mae ymchwil gan brifysgolion Cymru'n ei wneud i drawsnewid economaidd, gan arwain yn ei dro at greu cyfleoedd cyflogaeth. Roedd traean o'r astudiaethau achos yn nodi effaith ariannol, gyda chanlyniadau pendant gan gynnwys creu mwy na 2500 o swyddi ar draws y sectorau cyhoeddus a phreifat. Roedd 70% o'r astudiaethau achos yn nodi effaith yng Nghymru, gyda thros draean yn berthnasol i flaenoriaethau allweddol gan Lywodraeth Cymru, sef newid hinsawdd a sero net, Cymraeg 2050, plant a phobl ifanc, y dangosyddion llesiant cenedlaethol, a chynhyrchiant.

Sut gall prifysgolion a busnesau ryngweithio a chydweithio'n well â'i gilydd?

Dengys data diweddar fod prifysgolion Cymru'n llwyddo i ryngweithio'n fwyfwy â busnesau. Daw'r data canlynol o ffurflenni'r Arolwg Rhyngweithiad Addysg Uwch-Busnes a Chymuned (HEBCI) ar gyfer 2021/22 ac maent ymhlith y dangosyddion allweddol a ddefnyddir gan CCAUC i fesur cynnydd yn erbyn ein Gweledigaeth.

- £254m mewn incwm HEBCI ar y cyfan ar gyfer 2021/22, sy'n gynydd o 15.9% ers 2020/21 (o'i gymharu â chynnydd o 10.7% ledled y DU, a'r twf cryfaf ar draws pedair gwlad y DU)
- £58.7m mewn incwm adfywio a datblygu i SAUau Cymru, i fyny o £54.4m yn 2020/21 (cyfanswm y DU: £324m)
- 27 o fentrau cymdeithasol gweithredol, i fyny o 20 yn 2020/21 (cyfanswm y DU: 710, i fyny o 499 yn 2020/21)
- 102 o gwmnïau deilliedig sydd wedi para am o leiaf dair blynedd (cyfanswm y DU: 1,444) yn 2021/22 (2020/21: Cymru 95; cyfanswm y DU: 1,379)
- Incwm o ymchwil gydweithredol wedi cynyddu 25% i £115m, i fyny o £92m yn 2020/21 (cyfanswm y DU: £1.9bn; cyfanswm y DU yn 2020/21: 1.8bn). Mae'r gyfran hon yn 6.1% o gyfanswm y DU.
- Incwm o ymchwil ar gontractau (gyda BBChau ac eraill) £33m, i fyny o £30.2m yn 2020/21 (cyfanswm y DU: £1.6bn, cyfanswm y DU yn 2020/21: £1.4bn)
- Diwrnodau dysgwyr DPP a ddarparwyd – 314,423 (cyfanswm y DU: 3,906,709)

Roedd Cronfeydd Strwythurol Ewrop yn ffynhonnell cyllid bwysig ar gyfer gweithgareddau ymchwil ac arloesi ym mhrifysgolion Cymru. Fe gefnogodd y cyllid ystod o weithgareddau gan gynnwys darpariaeth gyfalaf (adeiladau ac offer); mynediad at gyfleusterau arbenigol ac arbenigedd ar gyfer BBChau; ymchwil gydweithredol; darparu hyfforddiant arbenigol; a phrofiad gwaith i raddedigion. Yn arbennig, fe alluogodd y cyllid brifysgolion i gydweithio'n fwy effeithiol gyda'r gymuned BBChau, sef asgwrn cefn economi Cymru.

Un enghraifft o effaith economaidd uniongyrchol a gyflawnwyd trwy'r cyllid hwn yw'r prosiect ASTUTE 2020, a oedd yn brosiect ar y cyd rhwng 4 o brifysgolion Cymru (Prifysgol Abertawe, Prifysgol Caerdydd, Prifysgol Aberystwyth a Phrifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant). Fe wnaeth y prosiect alluogi BBChau yn sector gweithgynhyrchu Cymru i gael mynediad at arbenigedd ac offer mewn prifysgolion partner i gefnogi datblygiad cynhyrchion a gwasanaethau newydd. Daeth y gwerthusiad terfynol o'r prosiect i'r casgliad bod gwaith ASTUTE wedi creu effaith economaidd o fwy na £200m yng Ngorllewin Cymru a'r Cymoedd, ac wedi dwyn adenillion rhagorol o fwy nag £8 o effaith economaidd am bob £1 a fuddsoddwyd.

Mae gan brifysgolion rôl bwysig o ran y cyflenwad o dalent ar gyfer ymchwil ac arloesi trwy ddatblygu sgiliau entrepreneuriaidd yn eu myfyrwyr a chefnogi busnesau newydd a chwmnïau deilliedig gan staff. Defnyddiwyd Cronfeydd Strwythurol Ewrop i gadw a datblygu talent hefyd gyda thros £860m wedi'i fuddsoddi mewn prosiectau sgiliau a chyflogadwyedd. Mae'r buddsoddiad hwn wedi mynd yn tu hwnt i'r targed cychwynnol o fwy na 100,000 o brentisiaethau pob oed, o ansawdd da ac wedi creu mwy na 21,000 o hyfforddeiaethau gyda chyflogwyr ledled Cymru.

Gyda'r newidiadau i'r dirwedd gyllido yn dilyn ymadawiad y DU â'r UE, mae angen strwythurau, systemau a ffynonellau cyllid eraill i gynnal y momentwm a gyflawnwyd. Yn dilyn adroddiad yr Athro Graeme Reid ar gyfer Prifysgolion Cymru, [Nerth mewn Amrywiaeth](#), mae CCAUC wedi darparu cyllid i'w gwneud yn bosibl creu [Rhwydwaith Arloesi Cymru](#) (WIN). Trwy WIN, bydd prifysgolion yn ceisio adeiladu ar eu hamrywiaeth i greu partneriaethau gyda'i gilydd a chydag awdurdodau cyhoeddus, busnesau ac elusennau sy'n cynnig nerth cystadleuol ychwanegol ac yn hwyluso mwy o gyfnewid gwybodaeth.

Pa mor effeithiol yw Strategaeth Arloesi Llywodraeth Cymru yn debygol o fod o ran cefnogi ymchwil, datblygu ac arloesi yng Nghymru?

Mae'r Strategaeth Arloesi'n gydnabyddiaeth sydd i'w chroesawu gan Lywodraeth Cymru i bwysigrwydd arloesi ar gyfer mynd i'r afael â heriau llywodraeth, diwydiant, y byd academaidd a'r trydydd sector. Mae'n gyfle i gysoni blaenoriaethau'r DU a Chymru mewn ffordd sy'n darparu tirwedd polisi a chyllido gydlynol ar gyfer Cymru. Er mwyn cyflawni'r Strategaeth bydd yn rhaid wrth ddull cydgysylltiedig ar draws trefniadau cyllido, gan sicrhau bod buddsoddiadau mewn ymchwil, arloesi a sgiliau'n cyd-fynd â'i gilydd, ac ar draws gweithgareddau'r amryw randdeiliaid i gefnogi arloesi o fewn busnesau, prifysgolion a sectorau eraill Cymru mewn ffordd well.

Mae'r Strategaeth Arloesi hefyd yn cydnabod y rôl bwysig a fydd gan y Comisiwn o ran cefnogi ymchwil, arloesi a datblygiad sgiliau yng Nghymru. Bydd gan y Comisiwn gyfrifoldeb am oruchwylio a gwella'r modd y cydlynir y gwahanol elfennau cyfansoddol o'r system addysg drydyddol. Bydd hyn yn ei gwneud yn bosibl datblygu'r llwybrau dysgwyr a'r sgiliau y mae eu hangen i ddiwallu anghenion diwydiant, rhanbarthol a chenedlaethol. Rydym yn croesawu'r pwyslais a roddir ar ddatblygu diwylliant o arloesi yng Nghymru. Mae'r ymrwymiad hwn yn cyd-fynd â Strategaeth Pobl a Diwylliant Ymchwil a Datblygu Llywodraeth y DU sy'n amcanu at wneud y gorau o bobl a galluogi talent a syniadau i lifo'n rhydd rhwng y byd academaidd, byd busnes a sectorau eraill.

Mae'r Cynllun Cyflawni Arloesi'n cynnwys cam gweithredu i Lywodraeth Cymru weithio gyda CCAUC (a'r Comisiwn maes o law) a'r sector addysg drydyddol i gynyddu cyllid o ffynonellau allanol. Bydd yr arian yma'n cael ei ddyrannu ar sail gystadleuol yn bennaf, ac felly mae angen i'n prifysgolion allu cystadlu'n effeithiol er mwyn sicrhau adenillion sylweddol i Gymru. Mae'n glir i ni bod angen i'r rhagoriaeth y mae ei hangen i gyflawni llwyddiant mewn cynlluniau grant cystadleuol gael ei thanategu gan sylfaen ymchwil ac arloesi gref a chynaliadwy, a ategir gan lefelau cyson o gyllid craidd, y mae CCAUC yn ei ddyrannu trwy ei ffrydiau QR (Ymchwil o Ansawdd) a Chronfa Arloesi Ymchwil Cymru.

Cynnydd a wnaed mewn cysylltiad ag ymateb Llywodraeth Cymru i adroddiad y Bumed Senedd ar 'Ymchwil ac Arloesi yng Nghymru'.

Rydym yn cydnabod y bu newidiadau sylweddol i'r dirwedd ehangach ar gyfer ymchwil ac arloesi ers cyhoeddi'r adroddiad yn 2019, gan gynnwys creu Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU, a datblygu rôl Ymchwil ac Arloesi yn y DU, yn ogystal ag effaith barhaus pandemig Covid-19 a'r argyfwng ariannol. Mae hyn yn golygu, mewn rhai achosion, bod yr argymhellion bellach yn llai perthnasol.

Mae ymchwil ac arloesi yng Nghymru'n dal i gael eu tangyllido o'i gymharu ag yng ngwledydd eraill y DU. Nid yw codiadau yn y gyllideb a ddyrennir i Ymchwil ac Arloesi yn y DU, a thrwyddynt i Research England, wedi cael eu hadlewyrchu yng nghyllideb CCAUC. Nid yw'r uchelgeisiau ar gyfer cyllid ychwanegol a nodwyd yn Adolygiadau Diamond a Reid wedi cael eu gwireddu, ond medrodd CCAUC ailgyflwyno cyllid ar gyfer arloesi ac ymgysylltu, trwy Gronfa Arloesi Ymchwil Cymru, yn 2019/20. Dengys data diweddar fod prifysgolion Cymru'n cael symiau cynyddol o gyllid o ffynonellau allanol (cynnydd o 18% mewn incwm o gynghorau ymchwil rhwng 2020/21 a 2021/22), a

byddwn yn parhau i weithio gyda hwy a Rhwydwaith Arloesi Cymru i gynnal y momentwm hwn.

Fe wnaethom groesawu [cyhoeddi](#) pum blaenoriaeth ar gyfer ymchwil, datblygu ac arloesi gan Gyn-Gynghorydd Gwyddonol Cymru. Rydym yn parhau i weithio gyda Llywodraeth Cymru i sicrhau y cydlynir cyfraniadau at ddatblygu polisi ar lefel y DU. Mae Llywodraeth Cymru wedi gwahodd CCAUC i fod yn aelod allanol o'r Grŵp Ymgysylltu Strategol Ymchwil ac Arloesi (RISE), ac maent hwythau'n sylwedyddion ar ein Pwyllgor Ymchwil Cymru, trefniant y bydd CCAUC yn argymhell bod y Comisiwn yn parhau ag ef.

Wrth i'r Comisiwn ddod yn weithredol ac ysgwyddo'i swyddogaethau llawn, bydd hyn yn galluogi agweddau pellach ar argymhellion 2019 i gael eu rhoi ar waith. Ni fydd gan y Comisiwn gylch gwaith i gyllido sefydliadau y tu allan i'r sector addysg drydyddol, felly bydd angen cydgysylltu â Llywodraeth Cymru i sicrhau bod dulliau a strategaethau cyllido'n gyflenwol o ran cyfrannu at gyflawni blaenoriaethau Llywodraeth Cymru a galluogi cymuned ymchwil ac arloesi gref, ffyniannus o her, newid a chyflawniad a fydd yn gwireddu uchelgeisiau economaidd, cymdeithasol a dinesig ledled Cymru, y DU a'r byd.

Yn gywir

David Blaney

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Economy, Trade and Rural Affairs Committee inquiry into R&D

Universities Wales written evidence

November 2023

About Universities Wales

Universities Wales represents the interests of universities in Wales and is a National Council of Universities UK. Universities Wales' membership encompasses the Vice Chancellors of all the universities in Wales, and the Director of the Open University in Wales.

Our mission is to support a university education system which transforms lives through the work Welsh universities do with the people and places of Wales and the wider world.

Universities Wales welcomes the opportunity to respond to the Committee's consultation.

Summary

- Welsh universities deliver significant research and innovation activity across a diverse range of strengths, underpinned by core and competitive funding.
- The funding landscape is challenging, with core funding remaining static and under pressure, the requirements of match-funding, and with European Structural Funding coming to an end.
- Welsh universities will benefit from access to Horizon Europe and are working hard to leverage combined strengths to secure greater grant capture from competitive sources.
- Universities serve as regional drivers of innovation through partnerships and collaborative activity with businesses, in catapults, clusters and via Knowledge Transfer Partnerships.
- In the most recent Research Excellence Framework exercise (2021), Wales had a UK-led the UK for proportion of research whose impact is considered internationally excellent or world-leading. Analysis of the REF case studies found that Welsh universities benefitted 25 different groups of people and organisations in Wales

including children and young people, policy makers, the elderly, women and people with disabilities.

1. The current position of the research, development and innovation landscape in Wales and the effectiveness of:

1.1. Public funding: including funding levels; barriers to access; regional differences across the UK and Wales

Investment in research at universities plays a particularly important role in Wales' R&D landscape: Welsh HE accounted for 28% of Wales's total investment in R&D in 2021¹. Total R&D expenditure by Welsh universities in 2021 accounted for 3.1% of UK HE R&D expenditure.

Under the dual funding system, universities receive core research grant funding from the Welsh Government via HEFCW (and CTER from April 2024) and are able to access competitive funding streams including through UKRI (and its constituent councils). Core research funding allocations have been static over many years, which amounts to a real-terms decline. Increasingly, universities are reliant on cross-subsidising research from other income.

Welsh universities also drew down significant funding for research and innovation activity from European Structural Funds. As the Committee is aware, despite the UK Government's Shared Prosperity Fund providing some replacement funding, the method of its distribution makes it difficult to access funds for research and innovation.

Universities can now apply for Horizon Europe funding given the UK's association.

Scale of research in Wales

In terms of its research base, Wales made up 3.9% of the UK's research staff submitted in the recent REF 2021 and 3.5% of the staff who were rated as 4*, i.e. Wales continues to output a significant volume of world-class research.² However, the volume of research/staff base remains almost 20% lower than an expected proportion based on Wales's population size (4.7% mid-2020).³

Comparing funding in other UK countries, higher education in Wales remains comparatively disadvantaged. Core funding for research (QR and PGR) in Wales is at a lower level on a per capita basis than other parts of the UK which makes it more difficult to compete for other funding sources. The following chart shows the last two years' allocations for research and innovation compared to the allocations in England and Scotland scaled to their relative population size – which

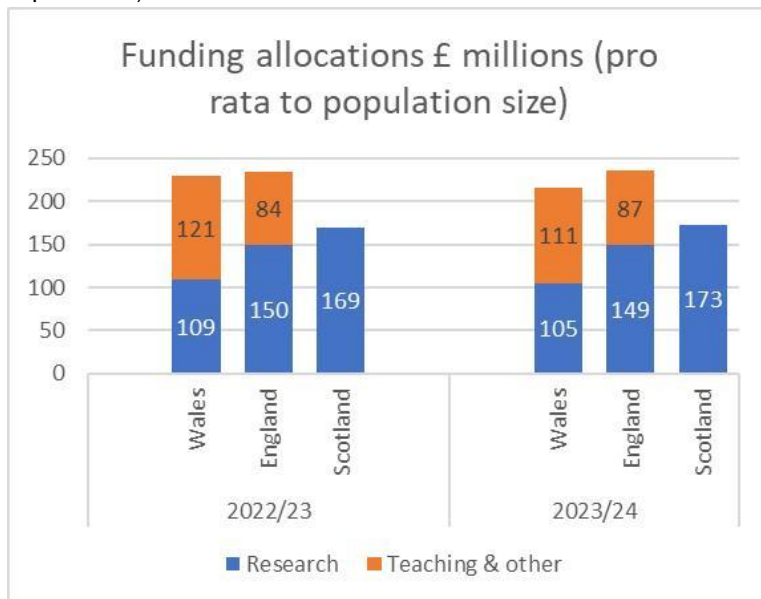
1

<https://www.ons.gov.uk/economy/governmentpublicsectorandtaxes/researchanddevelopmentexpenditure/datasets/ukgrossdomesticexpenditureonresearchanddevelopment2021designatedasofficialstatistics>

2 <https://results2021.ref.ac.uk/>

3 [Population estimates by output areas, electoral, health and other geographies, England and Wales - Office for National Statistics \(ons.gov.uk\)](https://www.ons.gov.uk/populationandmigration/populationanddemography/populationestimatesandprojections)

is equivalent to the amount that Wales would have received under the Barnett formula. For 2023/24, this indicates that in Wales the funding allocations for research and innovation (£105m) were £44m lower than in England (£149m equivalent) and £68m lower than in Scotland (£173m equivalent).

A breakdown of funding streams is provided in an annex at the end of this document.

1.2. Collaboration: between universities and industry

Welsh universities have a long history of collaboration with businesses.

Universities engage in knowledge exchange with businesses, providing academic research and innovation capacity to develop new projects, services and products. These are often part-funded by Innovate UK and Welsh Government.

Universities serve as regional drivers for innovation activity, including through catapults such as the [Compound Semiconductor Applications catapult](#) based in South East Wales and the [Advanced Manufacturing Research Centre](#) in Flintshire.

Universities also provide facilities and incubation space for local businesses through cluster models like AberInnovation and MSparc, as well as working with city and growth deals to secure investment for research projects. Spin-outs and graduate start-ups also benefit from support from universities via facilities, knowledge and mentoring.

This is a particularly important feature of the Welsh R&D landscape as Wales' private sector is almost entirely made up of SMEs. ONS estimates 99.9% of businesses in Wales are SMEs, with a higher than UK average % of business turnover and employees.⁴

Partnerships between universities and SMEs are vital for driving forward local and national economies. However, the ability of universities to engage with SMEs is likely to be negatively impacted as a result of the loss of EU Structural Funds. ERDF represented the highest proportion of knowledge exchange income for universities in Wales. This has create an area of substantial risk for knowledge exchange with SMEs.

The Wales Innovation Network was established to facilitate a greater degree of collaboration between Welsh universities, recognising the diverse strengths of the sector and with aim of increasing the sector's capacity for grant capture from sources such as UKRI. As highlighted elsewhere in this document, Wales typically draws down less than our population share of national research funding. Wales was successful in securing funding from UKRI's Place-based Impact Acceleration accounts, including for Net Zero homes research in Swansea, Cyber in Cardiff and USW as part of the GW4's hydrogen research.

With a view to enhancing university-business collaboration opportunities, WIN will be exploring whether there are ways to encourage consistency in approaches to knowledge exchange, making it easier for businesses to knock on the door of our universities and establish partnerships.

1.3. Support for Welsh businesses: through research and development

Universities provide a variety of support to Welsh businesses, from supporting innovation in SMEs and micro-businesses to large-scale collaborative projects in partnership with industry, as well as providing continuing professional development and upskilling.

Cluster models, such as the Compound Semiconductor cluster and AberInnovation is one means of providing benefit to local communities and partnering with local business. AberInnovation builds on Aberystwyth's strengths in crop science and agri-tech, provides incubator space and a range of state-of-the-art facilities: laboratory analysis, kitchens, food tasting labs, fermentation facilities.

Universities provide significant support to graduate start-ups, including through incubators providing access to resources and academics.⁵ We have a high level of graduate start-ups in Wales, with over 2,000 start-ups in operation in 2021/22 (the latest data available)⁶. Universities can also provide insight and expertise to support with grant applications for smaller businesses that may not otherwise have the capacity.

⁴ [Business population estimates for the UK and regions 2022: statistical release \(HTML\) - GOV.UK \(www.gov.uk\)](https://www.gov.uk/government/statistics/business-population-estimates-for-the-uk-and-regions-2022-statistical-release-html)

⁵ [Graduate Start-Ups in Wales-English \(8\).pdf \(uniswales.ac.uk\)](#)

⁶ [Intellectual property, start-ups and spin-offs | HESA](#)

Case studies

- A [partnership project between academics at Cardiff Metropolitan University and the Welsh food and drink industry](#) has supported SMEs to develop their food science, technical and food safety skills, resulting in new jobs, new markets and a £103m increase in sales;
- A team at University of South Wales has developed ways of [producing and using hydrogen](#) that could be used both industrially and commercially, reducing carbon emissions. The team worked with industrial partners such as Tata Steel and ITM Power plc.

1.4. Welsh Government's approach: including its recent [Innovation Strategy](#)

We welcome the recently published [delivery plan](#) setting out the targets and actions for implementing the innovation strategy. Of particular relevance for universities, we welcome commitments to working with universities, including with the Wales Innovation Network, to increase research and innovation funding from external sources.

Increasing the budget for Knowledge Transfer Partnerships, as set out in the delivery plan, will also support university-business collaboration.

In our evidence submitted to the Welsh Government's consultation on its draft innovation strategy⁷, we highlighted the importance of investment to underpin innovation, as well as the need for recognition of the ways in which universities can serve as regional anchors for innovation. Universities' links with communities, businesses and the public sector, as well as the resources and facilities that universities host, can provide a sound basis for developing the innovation ecosystem in Wales.

We also noted the importance of attracting and retaining talent, and suggested the Strategy should consider the role of higher-level skills development in fostering a culture of innovation and facilitating knowledge exchange. Programmes such as degree apprenticeships have an important role to play in this area.

There should also be a further exploration of the role that our international activity, including that set out in Wales' International Strategy, will play in delivering the Innovation Strategy's ambitions. For example, the Global Wales partnership has been developing key international relationships including the UK's only partnership to date with T-Hub in Hyderabad, the world's largest innovation campus for start-ups.

2. What challenges are Welsh businesses facing in terms of awareness of, and access to, public research and development funding?

⁷ [Universities Wales response - Welsh Government draft innovation strategy FINAL.pdf \(uniswales.ac.uk\)](#)

Universities are well placed to act as regional drivers of the innovation ecosystem, through supporting businesses in applying for research funding, particularly by providing capacity and expertise for securing grants.

However, there are a number of challenges for businesses in accessing research and development funding, including:

- Capacity to engage with the process, in terms of staff time and/or expertise, particularly for SMEs and micro-businesses;
- Geographical restrictions - for many areas of Wales businesses are not operating within a well-developed ecosystem where they can speak to funders;
- Timescales for approval of funding can be lengthy and bureaucratic, making it commercially unviable;
- A wide range of funding programmes with differing priorities and regulations can be hard to track and access.

Universities have a range of existing programmes intended to support universities in undertaking research and development as outlined throughout this response.

With a view to enhancing university-business collaboration opportunities, WIN will be exploring whether there are ways to encourage consistency in approaches to knowledge exchange, making it easier for businesses to access expertise and capacity within our universities and to establish partnerships.

The [Knowledge Economy Skills Scholarships](#) programme (KESS), which was funded via European Structural Funds, placed Master's and PhD students into SMEs, large companies, social enterprises and public bodies, to provide research and innovation capacity. This type of programme is an effective way to enhance university-business collaboration across Wales. Organisations benefiting from the programme included Natural Resources Wales, Tata Steel, S4C, National Botanic Garden of Wales, Mencap Cymru, Halen Môn, Qioptiq Ltd., P&S Nano Ltd. and the Tidal Lagoon Swansea Bay.

3. What differences are there between funding for universities and funding for industry innovation? Are there regional disparities in the allocation of funding?

There are some differences in the funding for research and innovation activity between universities and businesses. As set out above, universities use government funding to support basic research and innovation, plus grant funding from a variety of sources to fund specific research projects.

Innovate UK funds business-led innovation, developing new products, processes and services. Knowledge Transfer Partnerships in Wales are all part-funded by Innovate UK.⁸ Universities provide the knowledge base for a large proportion of KTPs.

⁸ [Knowledge Transfer Partnership guidance – UKRI](#)

Businesses also have access to funding via Welsh Government's SMART Flexible Innovation Support fund.⁹

In terms of regional disparities, European funding was allocated on a regional basis, so different levels of funding were allocated to three regions: North Wales, East Wales, and West Wales and the Valleys. For the 2014-20 period, North Wales and West Wales and the Valleys were both categorised as 'less developed regions' (a regional GDP of less than 75% of the EU average) entitling them to a higher proportion of funding, while East Wales was a 'more developed region' (regional GDP of over 100% of the EU average).

The Shared Prosperity Fund and Levelling Up Fund have been distributed via local authorities, which has led to disparity on a more granular level. As per evidence given to the Committee previously, Universities Wales would advocate for successor funds should be distributed via Welsh Government to allow for a strategic, joined-up approach to its distribution across Wales.

4. Do the research interests of universities and industry differ and, if so, what actions can be taken and by who to ensure the interests of both sectors are catered for?

As set out in Professor Graeme Reid's *Strength in Diversity* report¹⁰, university research in Wales can be characterised by strong performance, modest scale, and a diverse range of institutions:

'The geographic locations of universities in Wales bring a rich variety of relationships with high technology business; proximity to rural populations; access to coastal waters; and understanding of social and economic challenges faced by individual communities.'

Universities are funded to undertake basic and applied research with a view to developing understanding or making an impact on, for example, scientific breakthroughs that benefit society. Universities also participate in knowledge exchange and collaboration with industry to develop innovative solutions and products. The extent to which universities undertake basic research, applied research, and innovation activity, varies across the diversity of institutions in Wales.

Businesses will primarily undertake research with a view to developing new products or services that ultimately yield a profit and/or gain a competitive advantage.

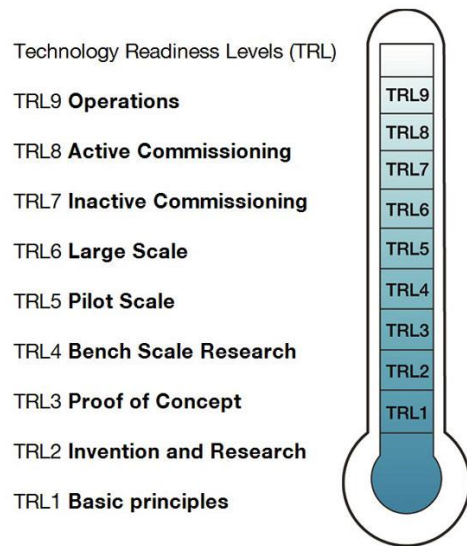
Core funding provides vital infrastructure and capacity for R&I activity to build upon, and encourages further investment from other sources. There is also a correlation between QR funding and success in grant capture from competitive sources.¹¹

The differing levels of technology readiness are also relevant, with funding required at the basic research stage in order to facilitate and enhance more applied research and innovation activity:

⁹ [New £30 million funds launched to boost innovation in Wales | GOV.WALES](#)

¹⁰ [Strength-in-Diversity-Professor-Graeme-Reid-FINAL.pdf \(uniswales.ac.uk\)](#)

¹¹ [Reid Review \(gov.wales\)](#)

Source: <https://www.gov.uk/government/ne> 1

While industrial and business-led R&D activity will be focused at the higher levels of technology readiness, the initial levels of basic research and proof of concept are vital components of the research pipeline.

In terms of actions to meet the interests of both sectors, RWIF funding can support initial partnership and collaboration, as well as funded programmes such as KESS, as set out above.

Cluster models and accelerator programmes facilitating join up with regional partners such as Cardiff Capital Region can also boost collaborative research that benefits universities and industry.

For example, Cardiff Capital Region has used part-funding from the Shared Prosperity Fund to launch a Cluster Development and Growth Programme, inviting tender opportunities for local enterprises.¹²

It is important to note that funding for basic research is an essential component of the innovation ecosystem. As noted in Welsh Government's report on [supporting Welsh R&I post-Brexit](#), public funding 'crowds-in' investment from the private sector in R&D:

There is evidence that every £1 spent by government on R&D, resulted in private sector R&D output rises of 20p per year in perpetuity.¹³

5. How can universities and businesses better interact and collaborate with each other?

¹² [CCR launches £4.73M Cluster Development and Growth Programme to nurture priority Skills, vital Academic/Industry Partnerships and bespoke Business Growth Programmes - Cardiff Capital Region](#)

¹³ [Haskel 2014-04.pdf \(imperial.ac.uk\)](#) (quoted in [Regional Investment in Wales After Brexit \(gov.wales\)](#))

The Wales Innovation Network will be exploring ways universities can create cohesion in knowledge exchange to make collaboration more accessible to businesses.

A key challenge to this is the changing funding environment, as European Structural Funds provided significant underpinning for collaborative activity.

As set out above, we await further detail on how Welsh Government intends to distribute the £3.4m consequential to Wales from the Regional Innovation Fund, and would hope that this can be used strategically in supporting regional, joined-up, collaborative research and innovation activity.

6. How effective is Welsh Government's [Innovation Strategy](#) likely to be in supporting research, development and innovation in Wales?

As stated above, we welcome the recently published delivery plan for the Welsh Government's Innovation Strategy and particularly the reference to working with Welsh universities.

The delivery plan suggests increasing collaboration through grant and procurement mechanisms with City and Growth Deal Regions and Freeports to encourage place-based innovation. This does have the potential to boost collaboration between businesses and universities.

The delivery plan is right to prioritise, under the economy mission, the need for capability and capacity building to compete more effectively for funding from international and UK-wide sources. As per evidence given to this committee previously, Welsh research has been hit hard by the withdrawal of European funding, and this has resulted in a loss of capacity. As demonstrated in Professor Sir Graeme Reid's 2017 report on R&I, there is a correlation between core funding and ability to secure competitive funding.¹⁴ Core funding plays a fundamental role in underpinning research infrastructure, which increases our ability to compete for UK funding sources.

There is also work to do to enhance engagement with Horizon Europe, which has been heavily impacted by the UK's failure to associate until recently.

7. Progress made in respect of the [Welsh Government response](#) to the Fifth Senedd report on 'Research and Innovation in Wales'.

A key recommendation of the report was for Welsh Government to articulate a vision for research and innovation activity in Wales.

The innovation strategy goes some way to setting out a vision, as well as outlining key areas of strength for Welsh research. CTER will also have to articulate how it will meet its strategic duty of promoting research and innovation in its strategic plan, which we look forward to responding to when it is consulted upon in 2024.

¹⁴ [Reid Review \(gov.wales\)](#)

The report also recommended Welsh Government seek to increase its influence over investment decision made in London. Universities Wales has supported this ambition through cultivating relationships with the Office of the Secretary of State for Wales and the Welsh Affairs Committee. The Secretary of State for Wales has visited all Welsh universities in the last year, and the Wales Innovation Network co-hosted an event in Lancaster House in Westminster last month to showcase the strengths of Welsh Research and Innovation, with the Secretary of State for Wales. The then Minister for Science, Research and Innovation George Freeman MP spoke at the event.

The report also recommended the reintroduction of innovation funding via HEFCW, which the Welsh Government supported. After an initial innovation capacity development fund of £7m for in 2019, the Research Wales Innovation Fund was operational from 2019/20 at £15m, and has remained at £15m annually. As noted by HEFCW in their review of RWIF in 2022, this is below the level of the Reid and Diamond reviews' recommendation that the fund should be £25m annually to support innovation activity.¹⁵

¹⁵ [W22-41HE-Research-Wales-Innovation-Fund-Review-2022-Outcomes-English.pdf \(hefcw.ac.uk\)](https://www.hefcw.ac.uk/W22-41HE-Research-Wales-Innovation-Fund-Review-2022-Outcomes-English.pdf)

ANNEX – funding streams

QR funding

HEFCW decides annually on the amount of QR it will allocate to each institution, the proportion being determined by the overall level of research excellence at each university, which is measured via the REF.

QR funding is unhypothecated and can be used to underpin core research activity, infrastructure and staffing.

QR funding in 2023/24 academic year was £81,677,344, with individual allocations ranging from £47m to £147,000 for individual institutions.¹⁶

Postgraduate Research funding (PGR)

Postgraduate Research funding is allocated to universities receiving QR, to fund the training of postgraduate research students. In 2023/24, PGR allocations totalled £6.2m, ranging from £2.5m to £69k for individual institutions.¹⁷

RWIF

The Research Wales Innovation Fund was introduced in 2020, after withdrawal of innovation and engagement funding from HEFCW in 2013/14. In 2023/24, RWIF allocation was £15m¹⁸ in total, ranging from grants of £500,000 to £3m. Institutions submit RWIF strategies to HEFCW, who allocate funding according to various metrics including spin-outs and graduate start-up outcomes, using data from the [Higher Education Business and Community Interaction Survey](#) from HESA.

The loss of innovation funding between 2013-2020 has arguably contributed to Wales lagging behind other parts of the UK in its innovation ecosystem.

While RWIF has been reintroduced, which is of course welcome, there are additional funding streams in other parts of the UK not available in Wales. Funds such as additional HE Innovation Funding in England provided post-pandemic, and Research England's Connecting Capabilities Fund have allowed universities to experiment with their KE offer.

European Structural Funds

Wales has received proportionally greater investment through European Structural Funds than other parts of the UK¹⁹. A significant proportion of these funds has been invested in research, skills and

¹⁶ [W23-19HE-HEFCW-Funding-Allocations-for-Academic-Year-2023_24-English.pdf](#)

¹⁷ [W23-19HE-HEFCW-Funding-Allocations-for-Academic-Year-2023_24-English.pdf](#)

¹⁸ [W23-19HE-HEFCW-Funding-Allocations-for-Academic-Year-2023_24-English.pdf](#)

¹⁹ [Allocation of EU structural funding across the UK - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#)

innovation activities and infrastructure that have enabled our universities to secure competitive funding, support businesses and deliver to individuals.

This investment and the springboard it provided has brought tangible benefits to people and places across Wales. Universities were the second largest recipients of EU Structural Funds in Wales in the most recent programme, being awarded over £350m as lead partners since 2014.

A number of major infrastructure projects at our universities have been supported by Structural Funds including a world-leading brain research centre, innovation campuses and the centre for compound semiconductors.

Collaborative capacity building projects across a number of Welsh universities have also been supported by Structural Funds. These have included projects focused on developing sustainable energy systems, advanced manufacturing, bio sciences and agri-tech.

The activities and research programmes delivered by universities via ESIF have brought a wide range of tangible impacts across communities in Wales and supported Welsh Government strategic aims such as achieving net zero.

Shared Prosperity Fund

The UK Shared Prosperity Fund has not been an effective vehicle for sustaining research and innovation activity previously supported by EU Structural Funds. In order for Welsh universities to continue to deliver benefit to the people and places of Wales, there would need to be some significant changes to the delivery of the UK Shared Prosperity Fund.

The structure of delivery via local authorities is too localised to meet regional or Wales-level strategic priorities for investment in research, innovation and skills. Available grants were too small, with too tight a timescale, to allow for meaningful, strategic and joined-up bids to be developed.

A more considered, joined-up, regional or Wales-wide approach is needed to address gaps in funding arising from the withdrawal of ESIF.

Timescales also need addressing. The UKSPF prospectus was released in April 2022, with a deadline for investment plans of 1 August 2022. This gave very little time for a strategic approach to delivery.

Furthermore, with funding allocated up to 2025, compared to the ESIF period of 2021-2027, there is less opportunity for investment in longer-term projects.

Universities have noted that ESIF funding processes were fairly bureaucratic, and so consideration should be given to reducing bureaucracy in allocating research and innovation funding. This is in line with the findings of the Independent Review of Research Bureaucracy led by Professor Adam Tickell²⁰ (funding applications were the most cited causes of unnecessary bureaucracy based on the length and complexity of the processes) and the Independent Review of the UK's Research, Development and Innovation Organisational Landscape, led by Professor Sir Paul Nurse²¹ (which

²⁰ [Independent Review of Research Bureaucracy: final report \(publishing.service.gov.uk\)](#)

²¹ [Independent Review of the UK's Research, Development and Innovation Organisational Landscape: final report and recommendations \(publishing.service.gov.uk\)](#)

found research operations are hindered by excessive bureaucracy with too much emphasis on audit-oriented reviewing and reporting).

UKRI

Welsh Universities can apply for research funding from UKRI, made up of research councils including the Science and Technology Facilities Council, and Innovate UK. However, Wales doesn't historically draw down its proportionate share of UKRI funding based on population size compared with other UK nations.

In 2022-23, Wales secured 3.56% of available funding from Research Councils and Innovate UK²². However, with competitive research funding it is important to take a longer view as amounts awarded can vary greatly year on year.

22

<https://public.tableau.com/app/profile/uk.research.and.innovation.ukri/viz/GeographicalDistributionofUKRISpendin2019-20and2020-21/UKRISpend>

22nd November, 2023

Dear Evan, thank you for asking us to provide information on our research into areas relating to the Genetic Technology (Precision Breeding) Bill brought forward by the UK Government.

Background on IBERS

The Institute of Biological, Environmental & Rural Sciences (IBERS) is one of eight strategically supported Biotechnology and Biological Sciences Research Council's (BBSRC) research institutes, and the only one in Wales. IBERS's research vision is to ensure that humanity can sustainably produce the food, feed and plant based industrial resources it needs, at a time of great climate and societal change. To achieve this ambition, IBERS brings together a unique assembly of grassland & plant breeding scientists, state-of-the-art research facilities, stakeholder relationships, and collaborative networks. IBERS provides National Capability in Grassland and Plant Breeding Science through its expertise in crop science and ability to translate research into new plant varieties. Key facilities this ambition and the breeding of future crop varieties that are resilient to, and can help tackle, future climate change include:

- Research farms (Gogerddan, Morfa Mawr, Trawsgoed and Pwllpeiran) ranging from 0-600m above sea level.
- Glasshouses and controlled environment chambers, enabling us to investigate plants under controlled conditions.
- National Plant Phenomics Centre (NPPC). Unique in the UK, the NPPC provides an automated system for non-invasive assessment of longitudinal phenotyping of 1000s of plants in parallel, especially under conditions of stress.
- Seed-Biobank. Comprises over 35,000 accessions of global importance for forage grasses, forage legumes, and energy grasses, which have been collected over the last century. Such a resource is invaluable to our work on the development of more sustainable agricultural systems as well as tackling climate change through more resilient crops and the transition to Net Zero.
- Quarantine glasshouses making us one of few facilities in the UK that can import, multiply and store plant materials, and so represents an important part of our capability to collaborate with the wider global crop science community through the sharing and use of common genetic resources.
- Laboratory facilities provide core capability for molecular, cellular and biochemical studies. Includes confocal and electron microscopy facilities, equipment for metabolomics, genetic transformation laboratories and associated glasshouse facilities that enable the manipulation of model and forage grasses, including through genome editing under controlled conditions.

IBERS has 150 staff, and research income of approximately £10 million per annum, most of which includes collaboration with industry.

Track record of plant breeding in IBERS

IBERS and the institutions that preceded it have a track record spanning over 100 years in plant breeding and commercialisation of varieties across a range of crops including oats (licensed to Senova), forage grasses (Germinal), peas and beans (Wherry & Sons) and Miscanthus (Terravesta). IBERS is the

UK market leader in winter and spring oats, varieties have been marketed by Senova (previously Semundo) since the 1980's. This includes both husked and naked oats. IBERS varieties are estimated to make up 83% of the UK seed area of winter oats. Total UK planted areas for oats were 210,000 ha in 2020, with a market value of £150 million. IBERS forage grass varieties dominate the UK market; estimated to be 39% of the UK market share for grass and herbage, with the next largest being DLF with 14.9%. We are ranked first in the world on Scival (an international research performance assessment tool) for Miscanthus breeding, and have successfully bred the world's first new Miscanthus varieties for the biomass market. Six varieties are registered with the Community Plant Varieties Office (CPVO) and are licenced to Terravesta Ltd for exploitation.

Approaches to plant breeding

The aim of plant breeding is to select plants with desirable characteristics and combine their genetic diversity whilst eliminating unfavourable traits. The characteristics required vary between crops, but typically include increased yield, quality traits, and environmental performance (e.g. resilience to climatic extremes, and to pests/diseases). A breeding cycle typically involves crossing the best available mature plants, testing the resulting progeny in the field, and then selecting the best performers for deployment and use in the next cycle. It is therefore an inherently slow process (e.g. 12-15 years for a new variety), but in mature breeding programmes it is a continuous pipeline, with new varieties becoming available on a regular basis due to ongoing activity.

Conventional breeding typically relies on existing diversity present in the plant that is being bred; for example, a crop plant which shows a particular resistance to drought is crossed with another crop plant that has a high yield in order to produce new varieties carrying both traits. A range of approaches can be used to improve the likelihood of desirable traits being combined in a single plant; in most cases these are variations on the conventional crossing approach, such as crossing an offspring with its parent, or attempting inter-species crosses. Where the desired trait does not exist, mutagenesis can also be used to produce spontaneous genetic variation in the hope of generating new plants with beneficial traits.

Recent innovations in plant breeding

Recent technological advances can potentially accelerate breeding cycles and bring about more accurately targeted genetic improvements in crops, and IBERS is a national leader in developing, assessing or operationally implementing these.

Genomic selection: Advances in approaches to DNA sequencing, and associated high performance computing, have drastically decreased costs and therefore make it possible to generate large amounts of genomic data within plant breeding programmes. Previously selection was only possible from plant phenotypes, which might be influenced by maturity, the environment in which they are grown and the seasonal variation. However, once genomic trait associations have been established, Genomic Selection can be applied, directly from the genomic DNA. The key benefits of this approach are a) that it allows traits of interest to be selected at the seedling stage, thereby reducing time and the costs associated with growing plants to maturity in the field, and b) that the effect of environmental conditions are excluded.

Gene editing: In this technique, DNA is cut at a specific location in the genome. DNA can then be added, removed or replaced at this location. The most commonly used approach (CRISPR-Cas9) is not yet developed for the crops bred in IBERS, but we are actively engaged in the underpinning research that would make this possible in the future. It is certainly the case that significant improvements in the crops we breed in IBERS are achievable without gene editing, but as our understanding of crop

genomes improves, there are likely to be specific desirable traits that are much more difficult to breed into crops without gene editing.

IBERS has embraced modern approaches to plant breeding as exemplified by two current projects:

- Miscanspeed – Accelerating Miscanthus Breeding using Genomic Selection (2022-2025, c.a. £2 million, BEIS/DESNZ funded). In this project we are capitalizing on our role in the recent sequencing of the Miscanthus genome, decreases in the cost of DNA sequencing, and our demonstration of the utility of genomic prediction models to predict mature phenotypes based on genetic sequence data. The aim of Miscanspeed is to integrate this knowledge with rapid plant maturation in specialised glasshouses to cut the duration of a breeding cycle from three years to a single year.
- Using AI for plant selection and breeding for Net Zero (2023-2025, c.a. £2 million, UKRI funded). In this project we are using advanced drone-mounted sensing technologies (near-infrared spectroscopy, NIRS and hyperspectral cameras) to detect the chemical composition of plants and indirectly their genetic composition. This data is then being combined with conventional field measurements and incorporated into Artificial Intelligence models. The aim is to transform our ability to analyse complex data sets, recognise data patterns, rapidly incorporate understanding gained from other crops, and generate accurate predictions that will improve selections in our breeding programmes. This should allow us to accelerate breeding gain per cycle.

Financial models of plant breeding

Historically, plant breeding in the UK and other countries was a public endeavour. During the 1980s most of the public breeding programs were sold or arrangements were made for near market costs to be absorbed by commercial companies. Breeding for the commercial market is now generally either undertaken by companies (for crops where the volume of sales generates sufficient income, e.g. maize, sugar beet, cereals), via companies collaborating with each other, or via public sector breeding with sponsorship agreements for variety rights (companies invest in breeding programmes in return for exclusive rights to new varieties). Public sector breeding with open competition for variety rights is also undertaken, but given the lack of finance available via this route is typically a precursor to one of the other financing models.

For the crops we work on in IBERS, the majority of breeding is undertaken via a mixture of sponsorship agreements and public sector support for underpinning technologies and ‘pre breeding’ (analysing and determining traits that should be brought into commercial breeding programmes, and developing breeding technologies per se).

The Intellectual Property Office estimate that levels of investment to maintain a breeding programme at between £200,000 and £2 million/year. However, the return on investment for breeding is estimated to be 40:1, compared to 5:1 for fundamental research and 15:1 for more applied research. The same report indicates UK royalty income across all crops to be approximately £40m pa.

There are strong reasons for public investment in plant breeding. Market failures in relation to plant breeding are well documented, both in terms of the provision of public goods and the existence of environmental externalities. In the case of public goods (i.e. co-benefits arising from a product that are accrued by someone other than its producer) examples might include flood resilience conferred by a perennial grass, soil carbon sequestration, and the avoided CO₂ emissions that might arise from using bioenergy crops in place of fossil fuel derived energy. Environmental externalities are side effects of the industry concerned that are paid for by society rather than the market. Examples include reliance of particular crops on herbicides, pesticides or fertilisers. Climate change is commonly regarded as the ultimate tragedy of the commons.

The regulatory environment for plant breeding

Our scientists are active in advisory groups (e.g. Professor Huw Jones sits on the UK Food Standard Agency's Advisory Committee on Novel Foods and Processes, and the Defra Advisory Committee on Releases to the Environment). He was also an expert member of the GMO panel of the European Food Safety Authority (2009-2018, including as vice-chair), co-authoring more than 150 scientific risk assessment opinions and technical guidance documents. We are also called upon to provide evidence to governmental and industry bodies more widely in relation to plant science and breeding.

It is our view that regulation in the area of genetic technologies, particularly in relation to gene editing and genetically modified organisms suffers from several key problems. Firstly, it is strongly politicised and inconsistent (e.g. countries not allowing specific modified crops to be grown but being willing to import the same crop as food or feed). Secondly, regulatory mechanisms are not sufficiently agile and future-proof to cope with the relatively rapid advances in the underpinning biotechnology and wider (relatively under-regulated) approaches. As outlined above, there are many ways in which plant breeding is advancing (e.g. by using AI) and it seems unlikely that regulation can keep up with the speed of change. An additional problem is that regulation is not scientifically consistent; instead of risk assessing an end product as would happen in other industries (e.g. the REACH risk assessment approach underpinning EU chemical regulations), the *process* by which a plant is bred is being used to determine the regulations that apply to it, thereby neglecting the fact the results of gene editing are indistinguishable from the types of genetic changes that occur naturally and could be generated by conventional breeding approaches. This lack of regulatory consistency impacts on both the prospects for attracting commercial investment into plant breeding programmes based in Wales and the UK, and also on our ability to maintain our world-leading status as a plant breeding institution.

Final comments

The combination of genomic selection, large scale phenotyping from robots, drones or even satellite based sensors, with AI and other emerging technologies means IBERS is actively contributing to addressing key challenges in commercial and pre-commercial breeding, in addition to undertaking fundamental research on plant science and biotechnology that will underpin future breeding approaches. The most urgent breeding challenges include minimising the nutrient impact of agriculture, improving resilience of crops to future climate challenges, and increasing the food or feed value of our staple crops.

It is our view that there is a particular need to speed up the crop breeding pipeline especially given the impacts of climate change and the frequency of extreme weather events, e.g. droughts followed by flooding events. Many of the crops we work on, compared to cereal crops such as wheat, are early still early in the domestication process. Furthermore, the target traits are not those typically targeted in cereal crops and so are less well characterised. For example, given the increasing dependence of global net zero targets on BECCS (Biomass Energy with Carbon Capture and Storage), new varieties of biomass crops are urgently needed. Having registered the world's first new *Miscanthus* varieties tailored to the biomass market, IBERS has a unique position both in the UK and globally, and could play a pivotal role in our ability to reach net zero carbon emissions. More broadly we need to find methods that enable an integration of the different technologies, including gene editing, genomic selection, high throughput trait analysis and the use of AI and machine learning, so that we can make new plant varieties more rapidly and with more precision. This will be needed to tackle the local and global challenges ahead as well as provide society, including farmers, industry and consumers, with the food and other land-based products and services it needs.

Dr Judith Thornton, Prof Iain Donnison, Prof Gancho Slavov, Prof John Doonan. 22/11/23.

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon